

národní
ústav
odborného
vzdělávání

**Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků
a studentů ve středním a vyšším odborném
vzdělávání v ČR a v krajích ČR
a postavení mladých lidí na trhu práce
ve srovnání se stavem v Evropské unii**

2010/11

Ing. Jiří Vojtěch
Ing. Daniela Chamoutová

Praha 2011

OBSAH

1. ÚVODEM	3
2. VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURY ŽÁKŮ NOVĚ PŘIJÍMANÝCH DO STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	4
3. VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURY ŽÁKŮ NOVĚ PŘIJÍMANÝCH DO STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČLENĚNÍ PODLE KRAJŮ.....	11
4. VÝVOJ OBOROVÉ STRUKTURY ŽÁKŮ VE STŘEDNÍM A VYŠŠÍM ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ.....	18
5. EKONOMICKÁ POZICE ČESKÉ REPUBLIKY VŮČI EU.....	33
6. ZAMĚSTNANOST MLADÝCH V ČR A EU.....	37
6.1 <i>Proměna věkového složení zaměstnaných s určitou úrovní dosaženého vzdělání v ČR</i>	37
6.2 <i>Věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní dosaženého vzdělání v ČR a EU15</i>	38
6.3 <i>Proměna vzdělanostní struktury jednotlivých věkových skupin zaměstnaných v České republice</i>	40
6.4 <i>Porovnání vzdělanostní struktury jednotlivých věkových skupin zaměstnaných v České republice a v EU15</i>	41
6.5 <i>Porovnání vzdělanostní struktury 25-29letých zaměstnaných v České republice a ve vybraných státech EU</i>	42
7. NEZAMĚSTNANOST MLADÝCH V ČR A EU.....	46
7.1 <i>Problémy nezaměstnanosti mladých lidí a přístupy k jejímu řešení</i>	46
7.2 <i>Nezaměstnanost mladých podle úrovně vzdělání</i>	50
7.3 <i>Dlouhodobá nezaměstnanost mladých v členských státech EU</i>	51
8. ZÁVĚR.....	52

Výchozí údaje pro kap. 2 až 4 jsou převzaty z materiálů Ústavu pro informace ve vzdělávání, další pak vycházejí z údajů VŠPS Českého statistického úřadu a databází Eurostatu a CBS.

Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii 2010/11

Ing. Jiří Vojtěch, Ing. Daniela Chamoutová

**VYDAL NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ
© NÚOV 2011**

Korektura: oddělení pro informační a publikační činnost

1. Úvodem

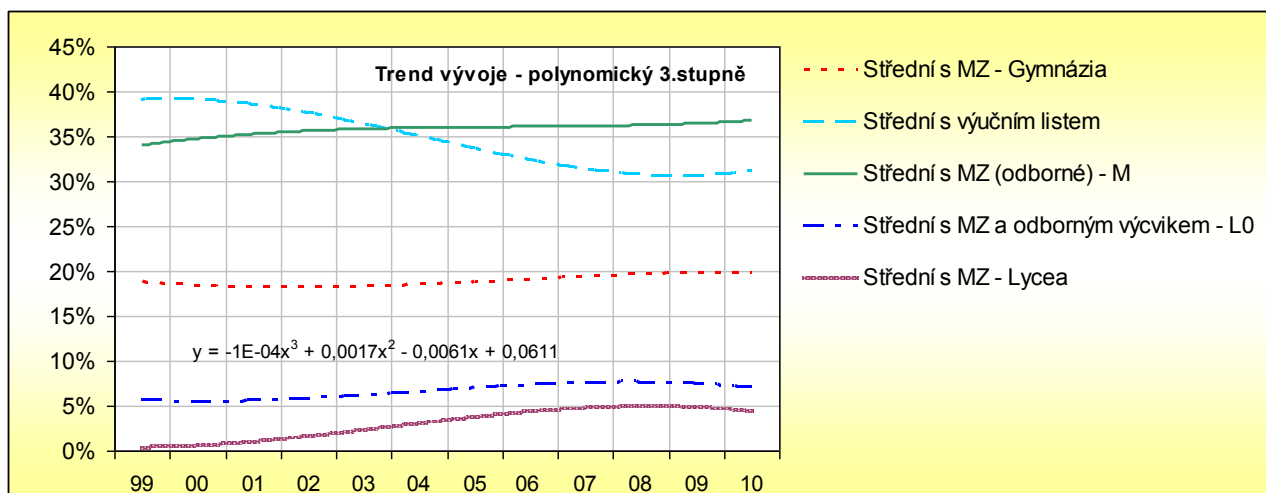
Školní rok 2010/11 je prvním rokem, ve kterém se v počtu nově přijatých výrazně odráží pokles populace. Pokles nově přijatých na úrovni prvních ročníků středních škol činí téměř 15 tisíc žáků, což představuje 11,5 % přijímaných. Smutnou skutečností je, že obdobný pokles nastane i v dalších dvou letech, což výrazně ovlivní soustavu středních škol.

Prvkem, který rovněž ovlivňuje vzdělanostní a oborovou strukturu, je hospodářská situace. Oproti minulému roku nedošlo k výrazným změnám, i když v některých odvětvích se objevují první příznaky obratu a dochází k růstu ekonomiky. I když některé firmy začaly přijímat nové pracovníky, na situaci v nezaměstnanosti celkové i absolventů se to dosud neprojevalo.

Ze strany zaměstnavatelů se objevují obavy o vývoj počtu vyučených absolventů, které jsou posíleny vědomím populačního poklesu. Lze totiž očekávat, že i při zachování současných proporcí dojde k propadu nabídky pracovních sil připravených na práci v dělnických pozicích. Zkušenost z předkrizového období potvrzuje, že pokud nedojde ke změnám v proporcích odvětví, bude vyučených v technických oborech skutečně nedostatek.

Zdůrazňování tohoto zájmu, ať již informačními kampaněmi či podporou formou stipendií či jiných výhod, ovlivňuje žáky a jejich rodiče a trend podílu nově přijatých do učebních oborů je rostoucí (obr. 1). Ve skutečnosti ale vzhledem k celkovému poklesu populace je skutečný počet přijatých do učebních oborů o více než 4600 (11,7 %) žáků menší.

Obr. 1: Trend vývoje podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně)

V oborovém pohledu vykazují největší nárůst podíly žáků vstupujících do stavebních učebních oborů, a to jednak v posledním roce proti předchozímu, jednak i za posledních pět let. Meziroční nárůst však byl vyšší v potravinářských učebních oborech (0,9 p.b.), kde byl dokonce zaznamenán i nárůst počtu žáků. Výrazný meziroční pokles se projevil ve strojírenských oborech, i když v pětiletém období je bilance podílu plusová (0,2 p.b.)

I když podíl žáků vstupujících do 1. ročníků gymnázií (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) meziročně narostl o 0,9 p.b. a konečně mírně překročil hranici 20% podílu (20,21 %), došlo k poklesu v ostatních kategoriích vzdělání poskytujících maturitu a celkový podíl přijatých do maturitních oborů je menší o 0,09 p.b. Je tedy zřejmé, že nejsou opodstatněné scénáře předpokládající strmý pokles podílu vyučených vyvolaný naplňováním kapacit maturitních tříd.

V tomto školním roce také vrcholí kurikulární změny, tedy zahájení běžné výuky podle rámcových a školních vzdělávacích programů a s tím související zahájení výuky v oborech vzdělání nové soustavy. Podle školních vzdělávacích programů vzniklých na základě rámcových vzdělávacích programů se vzdělává v prvním ročníku 88 % žáků.

Tento jev sice neovlivňuje volbu žáků a tedy ani vzdělanostní ani oborovou strukturu, změny v soustavě oborů však způsobují některé výrazné rozdíly v časových řadách. Nejvýraznější změnou, která se projevuje vymizením počtu žáků přijatých do skupiny 64 Podnikání v oborech, odvětví v maturitní úrovni, je začlenění či sloučení všech dřívějších oborů skupiny 64 do oboru 63-41-M/01 Ekonomika a podnikání. Další výraznou změnou je převedení oborů připravujících IT odborníky do skupiny 18 Informatické obory, což se odráží i ve výrazném snížení počtu žáků přijímaných do skupiny 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika.

2. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání

Tato publikace přináší uspořádané soubory dat poskytující přehled o vývoji uvedených struktur v posledních letech. Zároveň je uváděno i hodnocení vycházející z pohledu současné školské politiky. Autoři při popisu struktur nevycházejí pouze ze stupňů vzdělání daných novým školským zákonem, protože z hlediska přípravy i předpokládaného uplatnění absolventů na trhu práce není tato kategorizace¹ dostatečně rozlišující. Proto je v publikaci, v souladu se vzdělávací realitou, do které žáci vstupovali, i v souvislosti s jejich možnostmi uplatnění na trhu práce, používáno také podrobnější členění podle kategorií vzdělávání, se snahou jednoznačně navazovat v dalším textu na terminologii, která vyplývá z nového školského zákona.

Přehled členění vzdělanostní struktury používané v publikaci²

Střední vzdělání s výučním listem

Střední vzdělávání s výučním listem – SVsVL (kateg. E+H) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s výučním listem**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 3letých a 2letých vzdělávacích programů a po absolvování získají výuční list. Podíl žáků vstupujících do 2letých oborů je velmi malý, necelá 3 % ze žáků vstupujících do učebních oborů. Obory kategorie E jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělání, absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Podíl žáků vstupujících do oborů kategorie E je 4,7 % z celku žáků nově přijatých ze základní školy do středního vzdělávání.

Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)

Střední vzdělávání – bez MZaVL (kateg. C, J) – umožňuje dosáhnout středního vzdělání: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 2letých vzdělávacích programů, u oborů kategorie C i do 1letých, poskytujících střední vzdělání, po absolvování získají vysvědčení o závěrečné zkoušce. Jejich podíl je velmi malý.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou

Střední vzdělávání s MZ (odborné) – SVsMZ (kateg. M) – umožňuje dosáhnout středního vzdělání s maturitní zkouškou: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 4letých (dříve výjimečně i 5letých) vzdělávacích programů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou, včetně programů realizovaných na školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením, po absolvování získají maturitní vysvědčení.

Střední vzdělávání s MZ – Lycea – umožňuje dosáhnout středního vzdělání s maturitní zkouškou: zahrnuje žáky nově přijaté do oborů lyceí. V první kapitole v údajích o podílech žáků (Obr. 3, Tab. 3) je jejich podíl vyčleněn a uveden samostatně, v dalších kapitolách je jejich podíl zahrnut mezi obory poskytující střední vzdělávání s MZ (odborné) – SVsMZ (kateg. M). Prvotním

¹ Nový školský zákon člení střední vzdělávání pouze podle dosahovaných stupňů vzdělání do tří kategorií: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Jednoznačné označení např. dřívějších studijních oborů SOU není v rámci současné školské legislativy možné.

² Údaje o délce vzdělávání se vztahují k denní formě studia žáků bez zdravotního postižení, vzdělávací programy realizované na školách pro žáky se zdravotním postižením a dále programy v jiných formách studia bývají o rok delší. V tabulkách je používáno zjednodušené označení: Gymnázia, Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ) – s maturitou, Lycea, bez maturity a celkem, Obory vzdělání kategorie H+E a L0 – s výučním listem, s maturitou a celkem.

cílem oborů lyceí je připravit žáky pro studium na vysokých školách a vyšších odborných školách v souladu s odbornou profilací oborů lyceí (např. technickou, ekonomickou). Lycea neposkytují odbornou kvalifikaci, ale vybrané odborné kompetence uplatnitelné na trhu práce.

Střední vzdělávání s MZ a odborným výcvikem – SVsMZ (kateg. L0) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do vzdělávacích programů odpovídajících dřívějším studijním oborům SOU. Po absolvování získají maturitní vysvědčení. Vzhledem k tomu, že součástí jejich přípravy je i odborný výcvik, jsou vlastně i vyučeni, i když výuční list nedostávají. Absolventi jsou tedy připraveni pro náročné dělnické práce nebo nižší řídicí funkce.

Střední vzdělávání s MZ – Gymnázia – SVsMZ (kateg. K – Gymn.) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: jsou zde zahrnuti žáci gymnaziálního vzdělávání všech délek, včetně žáků se zdravotním postižením. Pro možnost srovnání podílů žáků procházejících středním vzděláváním nejsou započítáváni ti, kteří byli právě přijati do prvních ročníků víceletých gymnázií, ale údaje jsou vztaženy na věkovou hladinu odpovídající 1. ročníkům čtyřletého vzdělávání. Jsou zde tedy zahrnuti všichni nově přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií, a ve víceletých gymnáziích studující v ročnících věkově odpovídajících 1. ročníkům čtyřletých.

Střední vzdělávání s MZ – Nástavbové studium – kategorie L5 – umožňuje ve dvouletém studiu dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou** těm, kteří získali střední vzdělání s výučním listem ve 3letých oborech. Absolventi získají maturitní vysvědčení, zároveň již vlastní výuční list.

Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání – kategorie N: zahrnuje žáky přijaté do vzdělávacích programů vyššího odborného vzdělávání, dříve v délce 2 až 4 roky, podle nového zákona 3 a 3,5 roku. Vzdělávání se ukončuje absolutoriem, dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy.

V devadesátých letech byl **vývoj proporcí žáků** ve vzdělávání navazujícím na základní školu charakterizován rychlým vyrovnáním poměru podílů žáků vstupujících do **učebních oborů a studijních oborů odborného vzdělávání**. Po určitých kolísáních se od roku 2002 v souladu se školskou politikou státu postupně mírně zvyšoval podíl vstupujících do maturitních oborů SOŠ, v nové terminologii do oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou bez odborného výcviku a klesal podíl žáků v oborech poskytujících výuční list. Podíl žáků procházejících **gymnaziálním vzděláváním** narostl mezi roky 1995 a 1999 z 15 % na necelých 19 %, další zvyšování podílu bylo jen nepatrné, postupně však narůstal počet žáků v oborech lyceí, maxima dosáhl jejich podíl v roce 2007, kdy do nich bylo přijato 5 % ze žáků vstupujících do středního vzdělávání. Postupně rovněž rostl i podíl žáků přijímaných do **oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou zahrnujících odborný výcvik (dříve studijní obory SOU)** od hodnot kolem 5,5 % v 90. letech až k maximu 7,7 % v roce 2008. Podíl žáků v **oborech, které poskytují střední vzdělání bez maturitní zkoušky i bez výučního listu**, je minimální a v posledních letech jej tvoří hlavně žáci praktické školy. Do roku 2004 sem byli zahrnovaní žáci „společných prvních ročníků“ (což představovalo téměř třetinu žáků v této kategorii).

V současné době dochází k výraznému vývoji v počtech žáků vstupujících do 1. ročníků středoškolského vzdělávání – jedná se o jejich **výrazný pokles – v roce 2009 to bylo o téměř 4 000, v roce 2010 téměř o 15 000 žáků, což představuje 11,5 %**. Tento pokles postihuje všechny kategorie vzdělání, i když rozdílně.

Počet žáků vstupujících do **oborů poskytujících výuční list** poklesl v posledním roce o 4 600 žáků, což představuje v podílovém vyjádření jen nepatrný pokles o 0,06 p.b. Ukazuje se však, že pozornost, která je věnována učňovskému školství vykazuje určitý efekt – v předcházejícím roce poprvé došlo k nárůstu podílu žáků vstupujících do této kategorie vzdělání, v tomto roce se toto **navýšení prakticky udrželo, pokles se zastavil** a podíl žáků v této kategorii je 31,02 %

Zde však je nutno připomenout i žáky, kteří se vzdělávají **v maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik**, a kteří jsou tedy připravováni pro náročná dělnická či službová povolání. Jejich **počet sice poklesl o téměř 1500 žáků** (což je procentuálně nejvyšší pokles –

15,0 %), ovšem stále představují nezanedbatelný podíl 7 % populačního ročníku. Žáci v rámci této přípravy absolvují i odborný výcvik, prakticky ve stejném rozsahu jako ve tříletých oborech poskytujících výuční list, a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Rostoucí náročnost mnoha dělnických profesí i povolání ve službách často vyžaduje vzdělání ukončené maturitou, o tuto úroveň vzdělání se i žáci více zajímají.

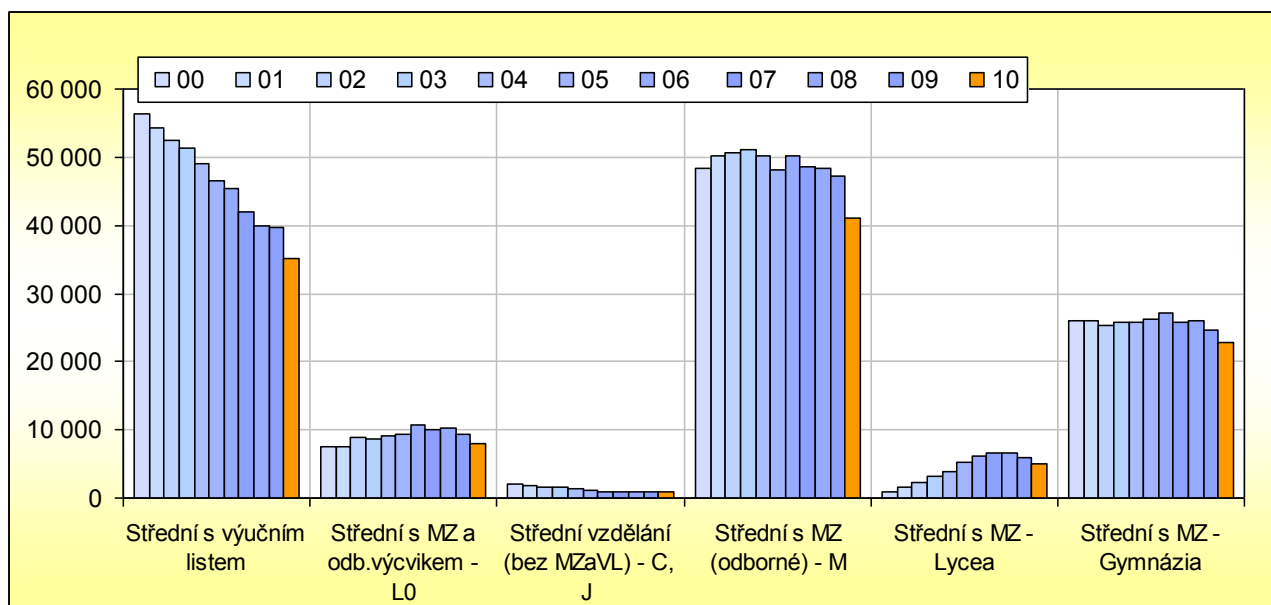
Nejvyšší pokles zaznamenaly počty žáků maturitních oborů odborného vzdělání bez odborného výcviku – celkem 6 000 žáků, což je 12,8 % a v poměrovém vyjádření jde o 0,55 p.b.

Naopak k **nejmenšímu poklesu došlo v počtech žáků vstupujících do gymnaziálního vzdělávání** – šlo o téměř 2000 žáků, v poměrovém vyjádření to však znamená nárůst podílu o 0,88 p.b., a tím se podíl žáků vstupujících do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a vyššího stupně víceletých gymnázií poprvé dostal nad dvacetiprocentní podíl (20,21 %). Propočty publikované v jiných materiálech, které uváděly již dříve hodnoty vyšší než 20 %, obvykle směřovaly počty přijímaných v různých věkových hladinách, či nezahrnovaly do celkových počtů žáky se zdravotním postižením.

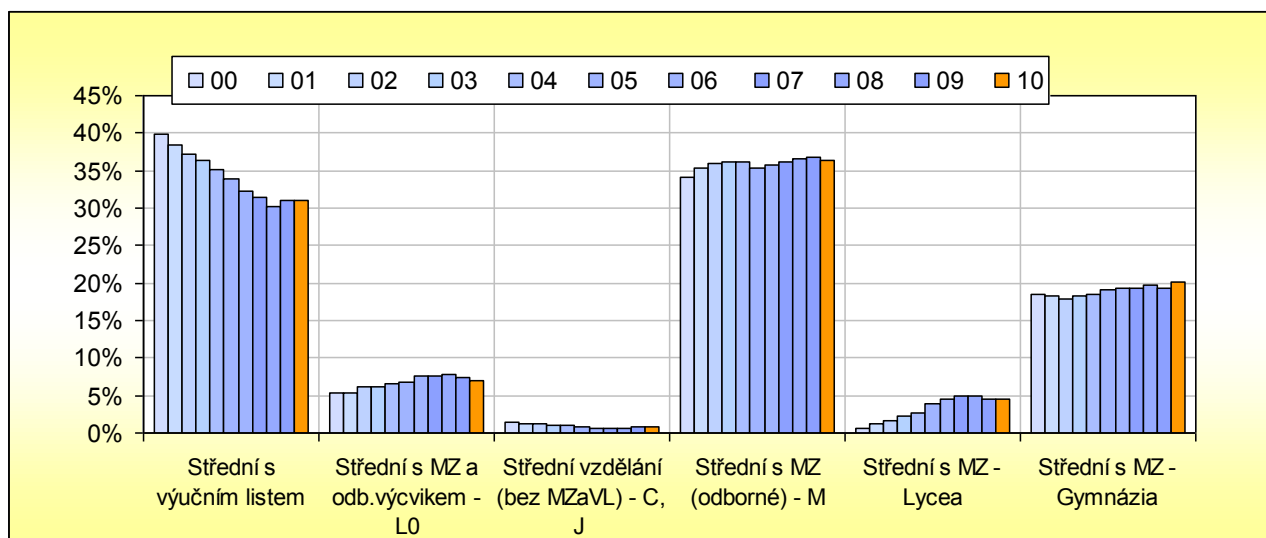
Názorný pohled na vývoj počtů a podílů žáků vstupujících či přesněji nově přijímaných do jednotlivých kategorií vzdělávání v denní formě přibližují obrázky 2 a 3. **Obrázek 2** znázorňuje vývoj **počtu žáků vstupujících do středního vzdělávání** (jsou zde zahrnuti žáci 1. ročníků středních škol a věkově odpovídajících ročníků víceletých gymnázií v absolutních počtech). Protože počet žáků se v těchto letech výrazně mění vlivem poklesu populace, je na **obrázku 3** uveden vývoj **podílů žáků** v uvedených kategoriích vzdělávání. Jsou zde zřejmé proporce počtu žáků procházejících uvedenými druhy vzdělávání. Tabulka s konkrétními údaji o počtech žáků a jejich podílech je uvedena dále.

Do počtu žáků **jsou zahrnuti i žáci se zdravotním postižením**, a to jak žáci škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tzv. speciálních škol), tak žáci se zdravotním postižením integrovaní skupinově (speciální třídy) nebo individuálně na běžných školách. Jejich počet představuje necelých 5 % žáků vstupujících do středního vzdělávání po základní škole (tj. v roce 2010/11 5034 žáků); z nich 3921 vstupuje do oborů umožňujících dosáhnout výučního listu (hlavně do oborů gastronomických, stavebních a zemědělských), 833 do přípravy v praktické škole a téměř 280 do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Obr. 2: Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením – denní forma

Obr. 3: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením

Tab. 1: Vývoj počtů a podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením
Denní forma

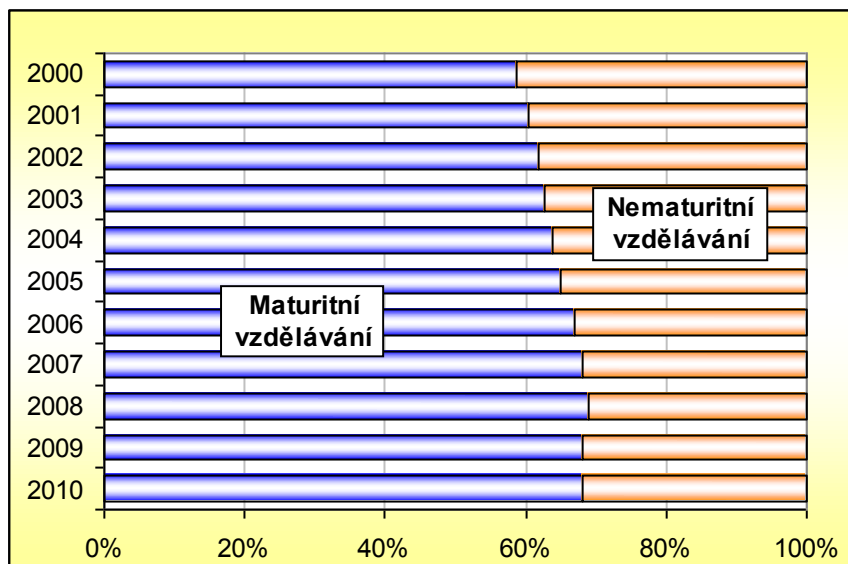
30.9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L0			Celkem	z toho s matur.
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem		
1998	25 592	50 369	347	3 560	54 276	53 112	7 968	61 080	140 948	84 276
1999	26 563	48 290	390	3 118	51 798	54 841	8 147	62 988	141 349	83 390
2000	26 093	48 365	1 000	2 120	51 485	56 369	7 605	63 974	141 552	83 063
2001	25 975	50 080	1 611	1 813	53 504	54 278	7 628	61 906	141 385	85 294
2002	25 226	50 740	2 263	1 603	54 606	52 400	8 817	61 217	141 049	87 046
2003	25 736	51 086	3 092	1 559	55 737	51 338	8 600	59 938	141 411	88 514
2004	25 683	50 254	3 767	1 411	55 432	49 030	9 117	58 147	139 262	88 821
2005	26 187	48 216	5 288	1 243	54 747	46 504	9 367	55 871	136 805	89 058
2006	27 112	50 171	6 217	905	57 293	45 472	10 687	56 159	140 564	94 187
2007	25 845	48 496	6 662	881	56 039	42 010	10 096	52 106	133 990	91 099
2008	25 994	48 308	6 527	883	55 718	39 858	10 155	50 013	131 725	90 984
2009	24 707	47 131	5 883	943	53 957	39 729	9 413	49 142	127 806	87 134
2010	22 859	41 097	5 059	1 010	47 166	35 090	8 002	43 092	113 117	77 017
rozdíl10-09	-1 848	-6 034	-824	67	-6 791	-4 639	-1 411	-6 050	-14 689	-10 117
%	-7,5%	-12,8%	-14,0%	7,1%	-12,6%	-11,7%	-15,0%	-12,3%	-11,5%	-11,6%

Vše v % 30.9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L0			Celkem %	z toho s matur.
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem		
1998	18,16	35,73	0,25	2,53	38,51	37,68	5,65	43,34	100	59,79
1999	18,79	34,16	0,28	2,21	36,65	38,80	5,76	44,56	100	59,00
2000	18,47	34,14	0,71	1,51	36,36	39,79	5,37	45,16	100	58,70
2001	18,37	35,42	1,14	1,28	37,84	38,39	5,40	43,79	100	60,30
2002	17,88	35,98	1,60	1,14	38,71	37,15	6,25	43,40	100	61,71
2003	18,20	36,12	2,19	1,10	39,41	36,30	6,08	42,39	100	62,59
2004	18,44	36,09	2,70	1,01	39,80	35,21	6,55	41,75	100	63,78
2005	19,14	35,24	3,87	0,91	40,02	33,99	6,85	40,84	100	65,10
2006	19,29	35,69	4,42	0,64	40,76	32,35	7,60	39,95	100	67,01
2007	19,29	36,19	4,97	0,66	41,82	31,35	7,53	38,89	100	67,99
2008	19,73	36,67	4,96	0,67	42,30	30,26	7,71	37,97	100	69,07
2009	19,33	36,88	4,60	0,74	42,22	31,09	7,37	38,45	100	68,18
2010	20,21	36,33	4,47	0,89	41,70	31,02	7,07	38,10	100	68,09
rozdíl10-09	0,88	-0,55	-0,13	0,16	-0,52	-0,06	-0,29	-0,36	0	-0,09

Pozn.: V počtu žáků gymnázií jsou zahrnuti žáci přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a žáci studující ve víceletých gymnáziích v ročnících odpovídajících 1. r. čtyřletého gymnázia.

Celkový pohled na vývoj podílů žáků přijímaných do oborů středního vzdělání v denní formě po ukončení povinné školní docházky vedoucích/nevedoucích k získání maturitní zkoušky poskytuje obrázek 4. Z obrázku je zřejmé, že od roku 2001, kdy podíl maturantů dosahoval asi 60 %, jejich podíl narostl o 9 p.b. Po maximu, které v roce 2008 činilo 69 %, došlo k obratu a v letošním školním roce 2010/11 se podíl žáků vstupujících do maturitních oborů snížil na 68,1 %.

Obr. 4: Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů středního vzdělání vedoucích/nevedoucích k získání maturitní zkoušky v denní formě po ukončení povinné školní docházky

Ve všech údajích a propočtech jsou **zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v neveřejných školách**. Jejich počet v denní formě v oborech pro žáky po základním vzdělání je **11 726, což představuje 10,3 % přijímaných**. V oborech odborného vzdělávání je 10 414 nově přijatých, v oborech poskytujících výuční list to je 3 190 žáků (9,1 %), v maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik 1 124 žáků (14,0 %) a ve studijních oborech poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou odborného charakteru 6 040 nových žáků (13,1 %) – procenta jsou určována z počtu nově přijímaných v dané kategorii vzdělání.

Není uveden přehled o **jiných formách vzdělávání** (studiu při zaměstnání), počet žáků v něm byl poměrně stabilní s mírným nárůstem – o desetiny procent – do roku 2004/05. Od roku 2005/06 dochází k poklesu počtu přijímaných do jiných forem, ve školním roce 2010/11 podíl žáků vstupujících do jiných forem vzdělávání mírně narostl (ovšem spíše jako důsledek poklesu počtu žáků v denní formě) na 2,7 %; v oborech poskytujících výuční list (H) činí 1,4 %, v maturitních oborech odborného vzdělávání (M) 4,8 %, v maturitních oborech s odborným výcvikem (LO) 0,7 % počtu žáků denního vzdělávání. Podíl gymnazistů studujících v jiné než denní formě činí 0,7 %.

Postupně roste počet dospělých vstupujících do zkráceného studia, skutečné počty jsou však stále minimální. Počty žáků **zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem** či pro **získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, uvádí tabulka 2.

Tab. 2 Vývoj počtu žáků nově přijatých do zkráceného studia

30.9.	Zkrácené studium pro získání			
	středního vzdělání s výučním listem		středního vzdělání s maturitní zkouškou	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
2005	3	97	0	0
2006	16	101	27	244
2007	83	55	41	118
2008	57	57	9	243
2009	177	44	22	171
2010	344	63	21	353

K výraznějšímu vývoji dochází i ve struktuře žáků, kteří se připravují v oborech navazujících na dříve uvedené kategorie středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání**. Protože tyto kategorie vzdělávání nejsou ve vzájemné přímé vazbě, je na dalším obrázku (obr. 5) vyjádřen vývoj **pouze v počtech žáků a studentů** nově přijatých do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného studia. Číselné hodnoty jsou uvedeny v tabulce 3.

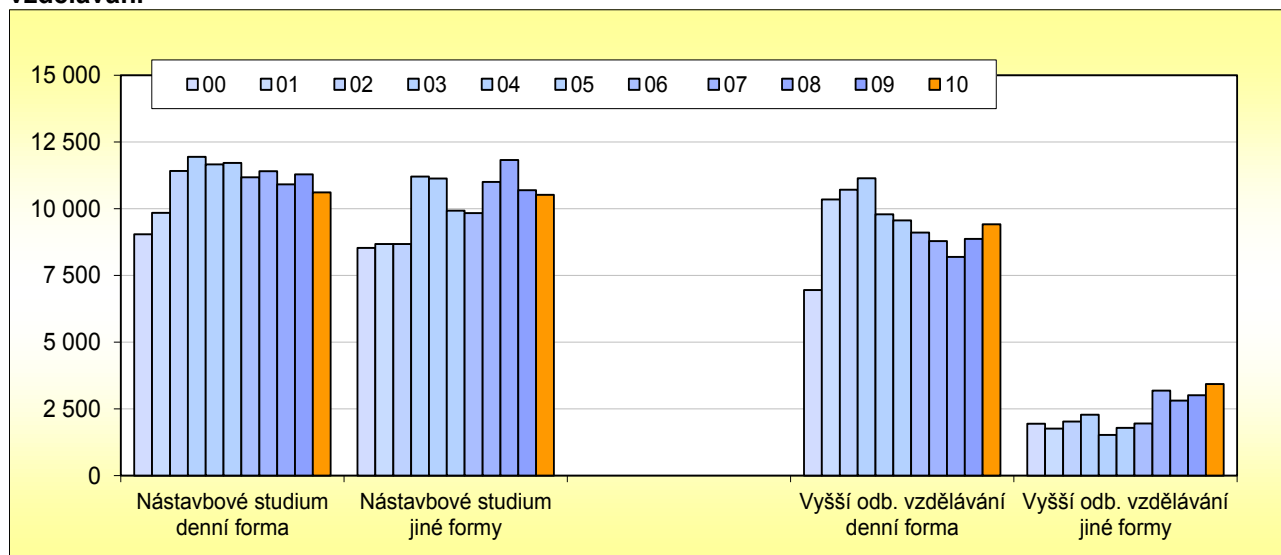
Výrazné změny v počtech přijímaných žáků vykazovalo nástavbové studium v devadesátých letech. Zatímco v roce 1989 v denní formě toto studium neexistovalo, po roce 1993 začal nárůst a v roce 1996 téměř polovina vyučených ihned po vyučení pokračovala ve vzdělávání v tomto studiu v denní formě. Po roce 1997 byl počet žáků přijímaných do nástavbového studia administrativně omezován, proto došlo k jeho poklesu. Následné uvolnění přineslo zvýšení počtu přijímaných žáků, do denního studia bylo ve školním roce 2003/04 nově přijato téměř 12 tisíc žáků, což představovalo maximum. Od tohoto roku se počet přijímaných do denního studia nástaveb s mírným kolísáním postupně snižuje, v roce 2010/11 bylo nově přijato asi 10,6 tisíce žáků, což představuje asi třetinu **všech vyučených v daném roce**. Skutečností ovšem je, že asi **třetina přijatých žáků toto studium nedokončí**.

Do **nástavbového studia** je přijímán v jiných formách studia velký počet žáků, téměř stejný jako počty přijímaných v denním studiu. Jde převážně o dálkovou formu, počet neúspěšných je více než 50 %.

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanostní úrovně vyučeným absolventům, kteří se v průběhu vyučení rozhodli pokračovat ve studiu. Tato možnost má veliký význam, protože pak vzdělání v učebních oborech není uzavřenou vzdělávací cestou. To je důležité jak při získávání zájemců o vzdělávání v těchto oborech, tak z hlediska zájmu společnosti o co nejvyšší vzdělanost obyvatel. I když poměrně značný podíl přihlášených studium nedokončí, je evidentní, že absolvování i části vzdělávání zvyšuje jejich vzdělanost.

V zájmu společnosti je i rozvoj podnikatelských dovedností vyučených, ke kterému dochází především v nástavbovém oboru Podnikání, do kterého vstupuje asi 60 % přijatých do nástavbových oborů. Tento vysoký podíl je však dán i tím, že v mnoha školách není v jednotlivých učebních oborech dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím nástavbovém oboru.

Obr. 5: Vývoj počtu žáků a studentů vstupujících do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání vykazovalo výrazný rozvoj po roce 1995, kdy naposledy proběhlo přijímací řízení do pomaturitního studia. Počet žáků vstupujících do vyššího odborného studia v krátké době překonal počet vstupujících dříve do studia pomaturitního, v průběhu jsou zaznamenána dvě maxima v letech 1998 a 2003 (při sečtení denní i jiných forem). Propad v roce 2000 byl způsoben nepatrným počtem maturantů vycházejících v tom roce. Od roku 1998

v denním studiu počet přijímaných postupně klesal, jiné formy studia vykazují růstový trend. Ve školním roce 2008/09 bylo do denního studia přijato minimum asi 8 200 studentů (10,6 % maturantů), do jiných forem bylo přijato asi 2 800 studentů. V dalších dvou letech dochází k nárůstu počtu přijatých – v roce 2010 bylo v denní formě přijato téměř 9,5 tisíce studentů, v jiných formách téměř 3 500 studentů. I když se na tomto nárůstu podílí výrazně zdravotnické obory, představuje jejich vliv jenom polovinu přírůstku.

Tab. 3: Vývoj počtu žáků nově přijatých do nástavbového a vyššího vzdělávání

30.9.	Nástavbové studium pro absolventy 3l. UO		Vyšší studium (bez konzervatoří)	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
1998	14 581	10 242	12 192	1 371
1999	1 011	7 377	11 876	1 369
2000	9 039	8 529	6 949	1 938
2001	9 841	8 673	10 343	1 754
2002	11 412	8 673	10 709	2 024
2003	11 944	11 201	11 135	2 273
2004	11 657	11 132	9 786	1 518
2005	11 708	9 923	9 555	1 786
2006	11 174	9 836	9 103	1 949
2007	11 406	11 005	8 786	3 182
2008	10 908	11 821	8 191	2 805
2009	11 287	10 686	8 864	3 006
2010	10 609	10 519	9 414	3 424

3. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání v členění podle krajů

Údaje o vývoji struktury nově přijímaných žáků a studentů ve středním a vyšším vzdělávání v pohledu krajského členění ukazují rozdíly ve vývoji v jednotlivých krajích, způsobené rozdílnými náhledy na potřebu jednotlivých druhů vzdělávání.

Vzhledem k velkému rozsahu údajů zde uvádíme pouze základní údaje o počtech a podílech žáků vstupujících do prvních ročníků, tj. hodnoty obdobné jako v tabulkách v kap. 2. Podrobnější údaje o struktuře přijímaných žáků a absolventů v krajích podle kategorií vzdělání a skupin oborů vzdělání lze získat na www.nuov.cz v rubrice „Kraje a vzdělávání“.

V grafech k vývoji vzdělanostní struktury jsou pro jednotlivé kraje uvedeny proporce žáků nově přijatých do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem, v grafech není znázorněn vývoj podílů žáků v oborech poskytujících střední vzdělání (C a J – necelé 1 % z celku). Pro názornost jsou v každém grafu opakující se bílé sloupce, které představují průměr ČR, a je zachováno stejné měřítko všech grafů. Zřejmý a logický je značně odlišný stav v Praze, kterou tedy do komentářů v porovnávání nezahrnujeme.

V **tabulce 5** jsou uvedeny **počty žáků** vstupujících do 1. ročníků uváděných kategorií v jednotlivých krajích, v **tabulce 6** **podíly počtů žáků** vždy pro roky 2006/07 až 2010/11. Aby byl vývoj v krajích ještě zřetelnější, je v **tabulce 7** spočten **meziroční nárůst či pokles** v jednotlivých krajích a kategoriích vzdělávání, vč. zvýraznění maxim a hodnot porovnání s ČR.

Porovnáním uvedených hodnot z roku 2010/11 se získají zajímavé údaje, některé z nich uvádíme. Připomínáme, že Prahu do srovnání nezahrnujeme (údaje jsou uvedeny v tabulkách).

Do oborů poskytujících střední **vzdělání s výučním listem** byl přijat největší podíl žáků v Karlovarském (40 %) a s výrazným odstupem v Libereckém kraji (36,6 %), nejmenší ve Zlínském (29,3 % - je to ale kompenzováno vysokým podílem přijímaných do oborů s vyučením a maturitou). V letošním roce zůstal celkově v ČR podíl žáků v oborech poskytujících výuční list zachován, k největšímu snížení došlo v Libereckém kraji, k největšímu nárůstu v kraji Zlínském.

Do **oborů kategorie L0** (vyučení s maturitou) byl přijat největší podíl žáků ve Zlínském a v Moravskoslezském kraji, nejmenší podíl v kraji Karlovarském. Trvale výrazně vyšší podíl byl a je v moravských krajích, v posledních letech i v Plzeňském kraji. Nárůst je pouze v krajích Jihočeském, Olomouckém a Moravskoslezském, jinde došlo k poklesu, nejvíce ve Zlínském kraji,

Podíl nově přijímaných do 4letých **gymnázií** (a pokračujících ve víceletých gymnáziích v ročníku odpovídajícímu 1. ročníku 4letých gymnázií) v tomto roce mírně vzrostl a přesáhl o 0,2 % 20% hranici. Největší podíl je stále v Jihomoravském, Zlínském a Olomouckém kraji (nad 21 %), nejmenší v Ústeckém a Karlovarském (pod 16 %). Pokles v posledním roce vykazuje pouze Moravskoslezský kraj, nejvyšší nárůst pak kraje Plzeňský a Jihomoravský.

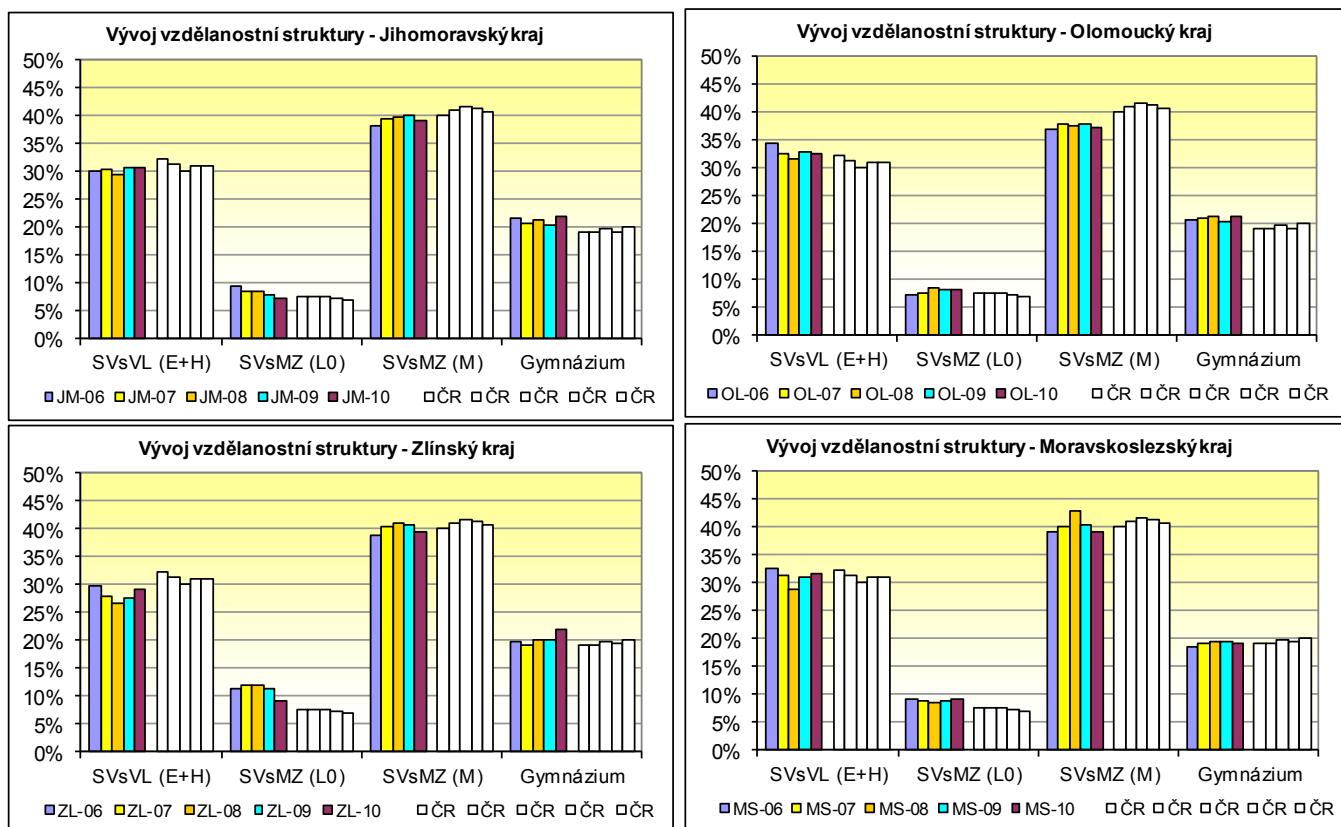
V **maturitních oborech kategorie M** byl největší podíl nově přijatých žáků v krajích Královéhradeckém a Ústeckém, nejmenší v Olomouckém kraji. Podíl v této kategorii vykazuje po delší době stabilního růstu již dva roky pokles, největší je v krajích Královéhradeckém, Zlínském a Moravskoslezském, jediným krajem, kde došlo k nárůstu, je kraj Liberecký.

V celkovém pohledu je trvale přijímán do maturitních oborů nejvyšší podíl žáků ve Zlínském (70,3 %) a Jihomoravském kraji (68,4 %), nejnižší, s velkým odstupem od ostatních, v Karlovarském kraji (60 %). Připomínáme, že neporovnáváme s Prahou, kde je podíl přijímaných do maturitních oborů nejvyšší.

Velice zajímavé hodnoty lze najít v tabulce 7, kde jsou uvedeny meziroční nárůsty či úbytky. Nejvyšší hodnotu meziročního nárůstu v celém sledovaném období (3,3 %) vykazuje v roce 2006/07 Středočeský kraj v nárůstu v kategorii M, největší pokles, a to v podílu přijímaných do oborů poskytujících výuční list (-3,3 p.b.), vykazuje kraj Královéhradecký v roce 2007/08. V posledním sledovaném roce vykazuje největší nárůst Liberecký kraj do maturitních oborů kategorie M, největší pokles Zlínský kraj u přijímaných do oborů vzdělání kategorie L0, ale zároveň nejvyšší nárůst do oborů poskytujících výuční list.

**Obr. 6: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně)
Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 06/07 až 10/11**

Ještě připomínáme, že v našich tabulkách a grafech sledujeme vývoj počtů a podílů žáků gymnázií v ročnících věkově odpovídajících 1. ročníku 4letých gymnázií. Proto není možné srovnávat zde uvedené údaje s jinde běžně uváděnými údaji o počtech nově přijatých do 1. ročníků, kde se sčítají žáci s věkovým rozdílem dvou i čtyř let.

K rozvoji obecně odborného vzdělávání, jehož prvotním cílem je příprava žáků ke vstupu do terciárního vzdělávání, dochází i zaváděním oborů lyceí. Jejich podíl už nelze považovat za zanedbatelný, také Národní strategický referenční rámec ČR 2007–2013 předpokládá jejich další rozšiřování. Ve školním roce 2008/09 dosáhla 5% podíl v celku žáků vstupujících do středního vzdělávání, v roce 2010/11 však jejich podíl poklesl na 4,5 %.

Z tabulky je zřejmé, že největší rozšíření mají lycea ve krajích Zlínském (i když zde došlo v minulém roce k největšímu poklesu ze všech krajů) a Vysočině, nejmenší pak v Karlovarském a Jihočeském kraji. I při celkovém poklesu podílu lyceí došlo k nárůstu počtu žáků v Libereckém kraji a k udržení v Praze.

Tab. 4: Počty a podíly žáků přijatých do oborů lyceí denní forma – podíl z celkové počtu přijatých do SŠ po ZŠ

	2004/05	2005/05	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Hl.m.Praha	515 3,0%	541 3,2%	729 4,2%	717 4,4%	762 4,7%	788 5,0%	788 5,5%
Středočeský kraj	246 2,1%	425 3,6%	519 4,2%	657 5,5%	584 4,9%	478 4,2%	429 4,2%
Jihočeský kraj	115 1,3%	267 3,0%	284 3,1%	345 4,2%	353 4,2%	325 3,9%	247 3,4%
Plzeňský kraj	165 2,3%	271 3,9%	271 3,8%	310 4,7%	305 4,6%	297 4,5%	222 3,9%
Karlovarský kraj	155 3,7%	208 5,2%	157 3,9%	173 4,4%	181 4,7%	144 3,8%	97 2,8%
Ústecký kraj	199 1,7%	304 2,6%	359 3,0%	363 3,2%	388 3,5%	409 3,8%	373 3,8%
Liberecký kraj	112 2,0%	210 3,7%	236 4,0%	224 4,1%	252 4,8%	213 4,3%	223 5,0%
Královéhradecký k.	194 2,5%	289 3,9%	414 5,3%	494 6,4%	431 5,8%	394 5,4%	288 4,5%
Pardubický kraj	230 3,3%	211 3,2%	371 5,4%	290 4,3%	305 4,6%	245 3,8%	206 3,6%
Vysočina	206 3,0%	200 2,9%	240 3,4%	304 4,5%	354 5,3%	358 5,5%	291 5,2%
Jihomoravský kraj	354 2,2%	739 4,8%	849 5,3%	808 5,2%	781 5,2%	683 4,7%	592 4,6%
Olomoucký kraj	261 2,9%	260 3,0%	311 3,5%	285 3,4%	288 3,5%	268 3,4%	249 3,5%
Zlínský kraj	295 3,4%	407 4,9%	459 5,4%	520 6,4%	554 7,1%	457 6,0%	384 5,8%
Moravskoslezský k.	720 4,0%	956 5,4%	1081 6,0%	1032 6,1%	989 6,0%	824 5,2%	693 5,0%
Česká republika	3767 2,7%	5288 3,9%	6217 4,4%	6522 4,9%	6527 5,0%	5883 4,6%	5082 4,5%

Tab. 5: Počty žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) - Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 06/07 až 10/11

Kraj	Šk.r.	Gymná- zium	Obory vzděl. kat. M, J a C			Obory vzděl. kat. H+E a LO			Celkem z toho	
			s matur.	bez mat.	celk.	s výu.list	s matur.	Celkem	s matur.	
Hl.m.Praha	06/07	4439	7730	162	7892	3664	1351	5015	17346	13520
	07/08	4176	7485	180	7665	3346	1224	4570	16411	12885
	08/09	4162	7371	153	7524	3226	1259	4485	16171	12792
	09/10	4167	7219	155	7374	3201	1028	4229	15770	12414
	10/11	3820	6593	177	6770	2686	997	3683	14273	11410
Středočeský kraj	06/07	2311	4969	72	5041	4117	777	4894	12246	8057
	07/08	2255	4832	59	4891	4039	688	4727	11873	7775
	08/09	2294	4838	71	4909	3949	659	4608	11811	7791
	09/10	2183	4505	79	4584	3876	617	4493	11260	7305
	10/11	2027	4029	91	4120	3466	556	4022	10169	6612
Jihočeský kraj	06/07	1665	3690	41	3731	3142	507	3649	9045	5862
	07/08	1596	3414	36	3450	2789	474	3263	8309	5484
	08/09	1646	3408	36	3444	2709	585	3294	8384	5639
	09/10	1550	3472	52	3524	2675	504	3179	8253	5526
	10/11	1426	2960	49	3009	2332	461	2793	7228	4847
Plzeňský kraj	06/07	1124	2836	57	2893	2603	494	3097	7114	4454
	07/08	1075	2678	59	2737	2351	414	2765	6577	4167
	08/09	1116	2684	49	2733	2159	574	2733	6582	4374
	09/10	1029	2769	49	2818	2212	532	2744	6591	4330
	10/11	976	2358	50	2408	1845	455	2300	5684	3789
Karlovarský kraj	06/07	639	1569	22	1591	1555	223	1778	4008	2431
	07/08	632	1552	16	1568	1514	259	1773	3973	2443
	08/09	618	1572	14	1586	1462	201	1663	3867	2391
	09/10	561	1514	20	1534	1468	239	1707	3802	2314
	10/11	553	1355	14	1369	1380	168	1548	3470	2076
Ústecký kraj	06/07	1733	4663	122	4785	4545	818	5363	11881	7214
	07/08	1577	4647	99	4746	4185	790	4975	11298	7014
	08/09	1647	4635	73	4708	4149	734	4883	11238	7016
	09/10	1548	4600	131	4731	3872	658	4530	10809	6806
	10/11	1484	4060	126	4186	3483	587	4070	9740	6131
Liberecký kraj	06/07	871	2220	32	2252	2435	276	2711	5834	3367
	07/08	826	2172	34	2206	2112	263	2375	5407	3261
	08/09	886	2109	30	2139	1995	268	2263	5288	3263
	09/10	824	1932	30	1962	1927	271	2198	4984	3027
	10/11	766	1822	28	1850	1642	230	1872	4488	2818
Královéhradecký k.	06/07	1383	3260	61	3321	2636	449	3085	7789	5092
	07/08	1337	3465	57	3522	2353	482	2835	7694	5284
	08/09	1340	3361	52	3413	2199	489	2688	7441	5190
	09/10	1319	3219	75	3294	2283	462	2745	7358	5000
	10/11	1230	2685	77	2762	2038	361	2399	6391	4276
Pardubický kraj	06/07	1332	2826	40	2866	2236	457	2693	6891	4615
	07/08	1274	2799	29	2828	2118	532	2650	6752	4605
	08/09	1297	2766	42	2808	2020	527	2547	6652	4590
	09/10	1148	2694	41	2735	1979	555	2534	6417	4397
	10/11	1081	2351	32	2383	1834	426	2260	5724	3858
Vysočina	06/07	1298	2874	48	2922	2256	556	2812	7032	4728
	07/08	1248	2732	55	2787	2142	509	2651	6686	4489
	08/09	1243	2792	43	2835	2074	527	2601	6679	4562
	09/10	1159	2669	42	2711	2119	477	2596	6466	4305
	10/11	1043	2283	59	2342	1793	369	2162	5547	3695
Jihomoravský kraj	06/07	3421	6077	112	6189	4783	1502	6285	15895	11000
	07/08	3221	6114	112	6226	4710	1301	6011	15458	10636
	08/09	3213	6008	145	6153	4450	1280	5730	15096	10501
	09/10	3001	5886	109	5995	4501	1170	5671	14667	10057
	10/11	2811	4988	114	5102	3928	931	4859	12772	8730
Olomoucký kraj	06/07	1828	3261	43	3304	3025	653	3678	8810	5742
	07/08	1781	3199	50	3249	2761	653	3414	8444	5633
	08/09	1753	3096	69	3165	2602	711	3313	8231	5560
	09/10	1608	3010	57	3067	2614	643	3257	7932	5261
	10/11	1526	2658	46	2704	2326	599	2925	7155	4783
Zlínský kraj	06/07	1676	3298	30	3328	2544	958	3502	8506	5932
	07/08	1577	3286	24	3310	2284	990	3274	8161	5853
	08/09	1582	3214	20	3234	2090	940	3030	7846	5736
	09/10	1535	3111	19	3130	2097	868	2965	7630	5514
	10/11	1436	2586	23	2609	1927	600	2527	6572	4622
Moravskoslezský k	06/07	3392	7115	63	7178	5931	1666	7597	18167	12173
	07/08	3270	6783	71	6854	5306	1517	6823	16947	11570
	08/09	3197	7081	86	7167	4774	1401	6175	16539	11679
	09/10	3075	6414	84	6498	4905	1389	6294	15867	10878
	10/11	2680	5428	124	5552	4410	1262	5672	13904	9370
Česká republika	06/07	27112	56388	905	57293	45472	10687	56159	140564	94187
	07/08	25845	55158	881	56039	42010	10096	52106	133990	91099
	08/09	25994	54935	883	55818	39858	10155	50013	131825	91084
	09/10	24707	53014	943	53957	39729	9413	49142	127806	87134
	10/11	22859	46156	1010	47166	35090	8002	43092	113117	77017

Tab. 6: Podíly žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) - Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 06/07 až 10/11

Kraj	Šk.r.	Gymnázium	Obory vzděl. kat. M, J a C			Obory vzděl. kat. H+E a L0			Celkem z toho	
			s matur.	bez mat.	celk.	s výu.list	s matur.	Celkem	s matur.	
Hl.m.Praha	06/07	25,6%	44,6%	0,9%	45,5%	21,1%	7,8%	28,9%	100%	77,9%
	07/08	25,4%	45,6%	1,1%	46,7%	20,4%	7,5%	27,8%	100%	78,5%
	08/09	25,7%	45,6%	0,9%	46,5%	19,9%	7,8%	27,7%	100%	79,1%
	09/10	26,4%	45,8%	1,0%	46,8%	20,3%	6,5%	26,8%	100%	78,7%
	10/11	26,8%	46,2%	1,2%	47,4%	18,8%	7,0%	25,8%	100%	79,9%
Středočeský kraj	06/07	18,9%	40,6%	0,6%	41,2%	33,6%	6,3%	40,0%	100%	65,8%
	07/08	19,0%	40,7%	0,5%	41,2%	34,0%	5,8%	39,8%	100%	65,5%
	08/09	19,4%	41,0%	0,6%	41,6%	33,4%	5,6%	39,0%	100%	66,0%
	09/10	19,4%	40,0%	0,7%	40,7%	34,4%	5,5%	39,9%	100%	64,9%
	10/11	19,9%	39,6%	0,9%	40,5%	34,1%	5,5%	39,6%	100%	65,0%
Jihočeský kraj	06/07	18,4%	40,8%	0,5%	41,2%	34,7%	5,6%	40,3%	100%	64,8%
	07/08	19,2%	41,1%	0,4%	41,5%	33,6%	5,7%	39,3%	100%	66,0%
	08/09	19,6%	40,6%	0,4%	41,1%	32,3%	7,0%	39,3%	100%	67,3%
	09/10	18,8%	42,1%	0,6%	42,7%	32,4%	6,1%	38,5%	100%	67,0%
	10/11	19,7%	41,0%	0,7%	41,6%	32,3%	6,4%	38,6%	100%	67,1%
Plzeňský kraj	06/07	15,8%	39,9%	0,8%	40,7%	36,6%	6,9%	43,5%	100%	62,6%
	07/08	16,3%	40,7%	0,9%	41,6%	35,7%	6,3%	39,3%	100%	63,4%
	08/09	17,0%	40,8%	0,7%	41,5%	32,8%	8,7%	41,5%	100%	66,5%
	09/10	15,6%	42,0%	0,7%	42,8%	33,6%	8,1%	41,6%	100%	65,7%
	10/11	17,2%	41,5%	0,9%	42,4%	32,5%	8,0%	40,5%	100%	66,7%
Karlovarský kraj	06/07	15,9%	39,1%	0,5%	39,7%	38,8%	5,6%	44,4%	100%	60,7%
	07/08	15,9%	39,1%	0,4%	39,5%	38,1%	6,5%	44,6%	100%	61,5%
	08/09	16,0%	40,7%	0,4%	41,0%	37,8%	5,2%	43,0%	100%	61,8%
	09/10	14,8%	39,8%	0,5%	40,3%	38,6%	6,3%	44,9%	100%	60,9%
	10/11	15,9%	39,0%	0,4%	39,5%	39,8%	4,8%	44,6%	100%	59,8%
Ústecký kraj	06/07	14,6%	39,2%	1,0%	40,3%	38,3%	6,9%	45,1%	100%	60,7%
	07/08	14,0%	41,1%	0,9%	42,0%	37,0%	7,0%	44,0%	100%	62,1%
	08/09	14,7%	41,2%	0,6%	41,9%	36,9%	6,5%	43,5%	100%	62,4%
	09/10	14,3%	42,6%	1,2%	43,8%	35,8%	6,1%	41,9%	100%	63,0%
	10/11	15,2%	41,7%	1,3%	43,0%	35,8%	6,0%	41,8%	100%	62,9%
Liberecký kraj	06/07	14,9%	38,1%	0,5%	38,6%	41,7%	4,7%	46,5%	100%	57,7%
	07/08	15,3%	40,2%	0,6%	40,8%	39,1%	4,9%	43,9%	100%	60,3%
	08/09	16,8%	39,9%	0,6%	40,5%	37,7%	5,1%	42,8%	100%	61,7%
	09/10	16,5%	38,8%	0,6%	39,4%	38,7%	5,4%	44,1%	100%	60,7%
	10/11	17,1%	40,6%	0,6%	41,2%	36,6%	5,1%	41,7%	100%	62,8%
Královéhradecký k.	06/07	17,8%	41,9%	0,8%	42,6%	33,8%	5,8%	39,6%	100%	65,4%
	07/08	17,4%	45,0%	0,7%	45,8%	30,6%	6,3%	36,8%	100%	68,7%
	08/09	18,0%	45,2%	0,7%	45,9%	29,6%	6,6%	36,1%	100%	69,7%
	09/10	17,9%	43,7%	1,0%	44,8%	31,0%	6,3%	37,3%	100%	68,0%
	10/11	19,2%	42,0%	1,2%	43,2%	31,9%	5,6%	37,5%	100%	66,9%
Pardubický kraj	06/07	19,3%	41,0%	0,6%	41,6%	32,4%	6,6%	39,1%	100%	67,0%
	07/08	18,9%	41,5%	0,4%	41,9%	31,4%	7,9%	39,2%	100%	68,2%
	08/09	19,5%	41,6%	0,6%	42,2%	30,4%	7,9%	38,3%	100%	69,0%
	09/10	17,9%	42,0%	0,6%	42,6%	30,8%	8,6%	39,5%	100%	68,5%
	10/11	18,9%	41,1%	0,6%	41,6%	32,0%	7,4%	39,5%	100%	67,4%
Vysočina	06/07	18,5%	40,9%	0,7%	41,6%	32,1%	7,9%	40,0%	100%	67,2%
	07/08	18,7%	40,9%	0,8%	41,7%	32,0%	7,6%	39,7%	100%	67,1%
	08/09	18,6%	41,8%	0,6%	42,4%	31,1%	7,9%	38,9%	100%	68,3%
	09/10	17,9%	41,3%	0,6%	41,9%	32,8%	7,4%	40,1%	100%	66,6%
	10/11	18,8%	41,2%	1,1%	42,2%	32,3%	6,7%	39,0%	100%	66,6%
Jihomoravský kraj	06/07	21,5%	38,2%	0,7%	38,9%	30,1%	9,4%	39,5%	100%	69,2%
	07/08	20,8%	39,6%	0,7%	40,3%	30,5%	8,4%	38,9%	100%	68,8%
	08/09	21,3%	39,8%	1,0%	40,8%	29,5%	8,5%	38,0%	100%	69,6%
	09/10	20,5%	40,1%	0,7%	40,9%	30,7%	8,0%	38,7%	100%	68,6%
	10/11	22,0%	39,1%	0,9%	39,9%	30,8%	7,3%	38,0%	100%	68,4%
Olomoucký kraj	06/07	20,7%	37,0%	0,5%	37,5%	34,3%	7,4%	41,7%	100%	65,2%
	07/08	21,1%	37,9%	0,6%	38,5%	32,7%	7,7%	40,4%	100%	66,7%
	08/09	21,3%	37,6%	0,8%	38,5%	31,6%	8,6%	40,3%	100%	67,5%
	09/10	20,3%	37,9%	0,7%	38,7%	33,0%	8,1%	41,1%	100%	66,3%
	10/11	21,3%	37,1%	0,6%	37,8%	32,5%	8,4%	40,9%	100%	66,8%
Zlínský kraj	06/07	19,7%	38,8%	0,4%	39,1%	29,9%	11,3%	41,2%	100%	69,7%
	07/08	19,3%	40,3%	0,3%	40,6%	28,0%	12,1%	40,1%	100%	71,7%
	08/09	20,2%	41,0%	0,3%	41,2%	26,6%	12,0%	38,6%	100%	73,1%
	09/10	20,1%	40,8%	0,2%	41,0%	27,5%	11,4%	38,9%	100%	72,3%
	10/11	21,9%	39,3%	0,3%	39,7%	29,3%	9,1%	38,5%	100%	70,3%
Moravskoslezský k.	06/07	18,7%	39,2%	0,3%	39,5%	32,6%	9,2%	41,8%	100%	67,0%
	07/08	19,3%	40,0%	0,4%	40,4%	31,3%	9,0%	40,3%	100%	68,3%
	08/09	19,3%	42,8%	0,5%	43,3%	28,9%	8,5%	37,3%	100%	70,6%
	09/10	19,4%	40,4%	0,5%	41,0%	30,9%	8,8%	39,7%	100%	68,6%
	10/11	19,3%	39,0%	0,9%	39,9%	31,7%	9,1%	40,8%	100%	67,4%
Česká republika	06/07	19,3%	40,1%	0,6%	40,8%	32,3%	7,6%	40,0%	100%	67,0%
	07/08	19,3%	41,2%	0,7%	41,8%	31,4%	7,5%	38,9%	100%	68,0%
	08/09	19,7%	41,7%	0,7%	42,3%	30,2%	7,7%	37,9%	100%	69,1%
	09/10	19,3%	41,5%	0,7%	42,2%	31,1%	7,4%	38,5%	100%	68,2%
	10/11	20,2%	40,8%	0,9%	41,7%	31,0%	7,1%	38,1%	100%	68,1%

Tab. 7: Meziroční nárůst podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) - Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 06/07 až 10/11

Kraj	Šk.r.	Gymnázium	Obory vzděl. kat. M, J a C		Obory vzděl. kat. H+E a L0		z toho s matur.
			s maturit.	bez mat.	s výu.list	s matur.	
Hl.m.Praha	06/07	-0,2	1,7	-0,3	-2,2	1,0	2,5
	07/08	-0,1	1,0	0,2	-0,7	-0,3	0,6
	08/09	0,3	0,0	-0,2	-0,4	0,3	0,6
	09/10	0,7	0,2	0,0	0,3	-1,3	-0,4
	10/11	0,3	0,4	0,3	-1,5	0,5	1,2
Středočeský kraj	06/07	-1,1	3,3	-0,6	-1,6	-0,1	2,1
	07/08	0,1	0,1	-0,1	0,4	-0,6	-0,3
	08/09	0,4	0,3	0,1	-0,6	-0,2	0,5
	09/10	0,0	-1,0	0,1	1,0	-0,1	-1,1
	10/11	0,5	-0,4	0,2	-0,3	0,0	0,1
Jihočeský kraj	06/07	-0,3	0,6	0,0	-0,7	0,4	0,6
	07/08	0,8	0,3	0,0	-1,2	0,1	1,2
	08/09	0,4	-0,4	0,0	-1,3	1,3	1,3
	09/10	-0,9	1,4	0,2	0,1	-0,9	-0,3
	10/11	0,9	-1,1	0,0	-0,1	0,3	0,1
Plzeňský kraj	06/07	0,5	-0,3	0,2	-1,4	1,0	1,2
	07/08	0,5	0,9	0,1	-0,8	-0,6	0,7
	08/09	0,6	0,1	-0,2	-2,9	2,4	3,1
	09/10	-1,3	1,2	0,0	0,8	-0,6	-0,8
	10/11	1,6	-0,5	0,1	-1,1	-0,1	1,0
Karlovarský kraj	06/07	1,6	-0,3	0,2	-2,8	1,2	2,6
	07/08	0,0	-0,1	-0,1	-0,7	1,0	0,8
	08/09	0,1	1,6	0,0	-0,3	-1,3	0,3
	09/10	-1,2	-0,8	0,2	0,8	1,1	-1,0
	10/11	1,2	-0,8	-0,1	1,2	-1,4	-1,0
Ústecký kraj	06/07	0,1	0,0	-0,6	-0,9	1,4	1,5
	07/08	-0,6	1,9	-0,2	-1,2	0,1	1,4
	08/09	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,5	0,3
	09/10	-0,3	1,3	0,6	-1,1	-0,4	0,5
	10/11	0,9	-0,9	0,1	-0,1	-0,1	0,0
Liberecký kraj	06/07	0,7	0,4	-0,4	-0,7	0,0	1,1
	07/08	0,3	2,1	0,1	-2,7	0,1	2,6
	08/09	1,5	-0,3	-0,1	-1,3	0,2	1,4
	09/10	-0,2	-1,1	0,0	0,9	0,4	-1,0
	10/11	0,5	1,8	0,0	-2,1	-0,3	2,1
Královéhradecký k.	06/07	0,4	1,4	-0,1	-1,7	0,0	1,8
	07/08	-0,4	3,2	0,0	-3,3	0,5	3,3
	08/09	0,6	0,1	0,0	-1,0	0,3	1,1
	09/10	-0,1	-1,4	0,3	1,5	-0,3	-1,8
	10/11	1,3	-1,7	0,2	0,9	-0,6	-1,0
Pardubický kraj	06/07	0,0	1,1	0,3	-1,3	-0,1	1,0
	07/08	-0,5	0,4	-0,2	-1,1	1,2	1,2
	08/09	0,6	0,1	0,2	-1,0	0,0	0,8
	09/10	-1,6	0,4	0,0	0,5	0,7	-0,5
	10/11	1,0	-0,9	-0,1	1,2	-1,2	-1,1
Vysočina	06/07	0,4	1,7	0,0	-2,4	0,2	2,4
	07/08	0,2	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,1
	08/09	-0,1	0,9	-0,2	-1,0	0,3	1,2
	09/10	-0,7	-0,5	0,0	1,7	-0,5	-1,7
	10/11	0,9	-0,1	0,4	-0,4	-0,7	0,0
Jihomoravský kraj	06/07	0,4	0,3	-0,2	-1,6	1,1	1,8
	07/08	-0,7	1,3	0,0	0,4	-1,0	-0,4
	08/09	0,4	0,2	0,2	-1,0	0,1	0,8
	09/10	-0,8	0,3	-0,2	1,2	-0,5	-1,0
	10/11	1,5	-1,1	0,1	0,1	-0,7	-0,2
Olomoucký kraj	06/07	-0,3	1,4	0,2	-2,0	0,6	1,7
	07/08	0,3	0,9	0,1	-1,6	0,3	1,5
	08/09	0,2	-0,3	0,2	-1,1	0,9	0,8
	09/10	-1,0	0,3	-0,1	1,3	-0,5	-1,2
	10/11	1,1	-0,8	-0,1	-0,4	0,3	0,5
Zlínský kraj	06/07	1,0	-0,6	-2,2	-0,7	2,4	2,9
	07/08	-0,4	1,5	-0,1	-1,9	0,9	2,0
	08/09	0,8	0,7	0,0	-1,3	-0,2	1,4
	09/10	0,0	-0,2	0,0	0,8	-0,6	-0,8
	10/11	1,7	-1,4	0,1	1,8	-2,2	-1,9
Moravskoslezský k.	06/07	0,3	1,3	0,0	-2,3	0,8	2,4
	07/08	0,6	0,9	0,1	-1,3	-0,2	1,3
	08/09	0,0	2,8	0,1	-2,4	-0,5	2,3
	09/10	0,0	-2,4	0,0	2,0	0,3	-2,1
	10/11	-0,1	-1,4	0,4	0,8	0,3	-1,2
Česká republika	06/07	0,1	1,0	-0,3	-1,6	0,8	1,9
	07/08	0,0	1,1	0,0	-1,0	-0,1	1,0
	08/09	0,4	0,5	0,0	-1,1	0,2	1,1
	09/10	-0,4	-0,2	0,1	0,8	-0,3	-0,9
	10/11	0,9	-0,7	0,2	-0,1	-0,3	-0,1

Zvýraznění změn:
tučně jsou uvedeny hodnoty nárůstu větší-rovno 1,5 p. b.

kurzívou a šedě jsou uvedeny hodnoty menší-rovno - 1,5 p. b. tedy výrazný pokles

Údaje o počtech žáků **nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia** v jednotlivých krajích obsahuje **tabulka 8**, do **vyššího odborného studia tabulka 9**. V obou tabulkách jsou uvedeny i hodnoty jiných forem vzdělávání (pod označením JFV). Pro srovnávání jsou uvedeny hodnoty nárůstů mezi šk. r. 2008/09 a 2009/10 (sloupec „09/08“) a šk. r. 2009/10 a 2010/11 (sloupec „10/09“), ale jen v denním studiu. Poslední sloupec uvádí **podíl nově přijatých do denní formy nástaveb z absolventů denní formy tříletých oborů** poskytujících výuční list v daném roce (tab. 8, v tabulce 9 je pak uvedeno, jaký je **podíl nově přijatých do denní formy vyššího odborného studia z maturantů daného roku**).

V průměru přechází do denního studia nástaveb 38,6 % vyučených, nejvíce vedle Prahy v krajích Olomouckém a Zlínském. Nízký podíl přecházejících do nástaveb je zřejmý v Pardubickém (28,3 % – přitom zde byl největší meziroční nárůst) a kraji Vysočina (32,4 %).

V **oborech VOŠ** dochází po mnoha letech postupného poklesu v posledních dvou letech k nárůstu nově přijatých i za situace vzrůstající nabídky bakalářského studia na vysokých školách. Podíl maturantů vstupujících do oborů VOŠ činí 12,6 %. Nejvyšší je tento podíl v Praze, Jihočeském a Pardubickém kraji, nejnižší v Libereckém a Moravskoslezském kraji.

Tab.8: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia pro absolventy 3letých učebních oborů

	šk.r.2006/07		šk.r.2007/08		šk.r.2008/09		šk.r. 2009/2010		šk.r. 2010/2011		Meziroční nárůst		Podíl z vyuč.
	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	SPZ	09/08	10/09	
Hl.m.Praha	1372	1548	1361	1612	1231	1500	1139	1462	1024	1449	-7,5%	-10,1%	49,9%
Středočeský kraj	1175	808	1221	879	1148	1179	1106	983	1120	1024	-3,7%	1,3%	40,0%
Jihočeský kraj	780	845	787	852	730	839	731	760	706	716	0,1%	-3,4%	36,1%
Plzeňský kraj	700	466	681	461	710	625	684	586	658	630	-3,7%	-3,8%	39,5%
Karlovarský kraj	358	281	335	375	220	398	249	359	247	326	13,2%	-0,8%	34,8%
Ústecký kraj	964	861	931	1028	900	1123	827	1039	865	1050	-8,1%	4,6%	40,7%
Liberecký kraj	390	344	324	602	363	576	480	523	417	462	32,2%	-13,1%	32,9%
Královéhradecký kraj	407	546	568	532	555	536	650	443	552	360	17,1%	-15,1%	35,2%
Pardubický kraj	329	328	353	359	294	436	311	249	411	338	5,8%	32,2%	28,3%
Vysočina	529	485	532	574	563	553	646	597	575	607	14,7%	-11,0%	32,4%
Jihomoravský kraj	1339	1035	1261	1012	1194	1114	1208	909	1130	900	1,2%	-6,5%	36,0%
Olomoucký kraj	859	499	996	684	974	708	1127	577	972	581	15,7%	-13,8%	51,3%
Zlínský kraj	750	457	777	612	767	611	748	521	653	466	-2,5%	-12,7%	44,6%
Moravskoslezský kraj	1222	1333	1279	1423	1259	1623	1381	1678	1279	1610	9,7%	-7,4%	35,7%
Česká republika	11174	9836	11406	11005	10908	11821	11287	10686	10609	10519	3,5%	-6,0%	38,6%

Tab. 9: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků vyššího studia (bez konzervatoří)

	šk.r.2006/07		šk.r.2007/08		šk.r.2008/09		šk.r. 2009/2010		šk.r. 2010/2011		Meziroční nárůst		Podíl z matur.
	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	SPZ	09/08	10/09	
Hl.m.Praha	2057	522	2076	842	1875	705	1899	703	2106	652	1,3%	10,9%	20,1%
Středočeský kraj	666	349	567	437	684	511	759	529	707	546	11,0%	-6,9%	11,1%
Jihočeský kraj	905	127	911	300	707	178	715	195	777	147	1,1%	8,7%	15,7%
Plzeňský kraj	417	107	377	141	391	117	524	118	488	196	34,0%	-6,9%	13,4%
Karlovarský kraj	99	0	111	69	140	0	179	57	178	0	27,9%	-0,6%	10,3%
Ústecký kraj	510	77	522	137	590	184	657	315	707	260	11,4%	7,6%	13,2%
Liberecký kraj	275	30	289	24	242	26	178	0	193	0	-26,4%	8,4%	7,2%
Královéhradecký kraj	357	0	394	60	356	0	397	42	402	39	11,5%	1,3%	9,6%
Pardubický kraj	566	124	518	184	348	140	469	141	562	127	34,8%	19,8%	14,7%
Vysočina	468	106	455	139	441	163	467	130	403	248	5,9%	-13,7%	9,9%
Jihomoravský kraj	1127	192	1002	283	1005	287	1101	304	1067	512	9,6%	-3,1%	12,1%
Olomoucký kraj	417	60	381	123	416	103	412	93	509	97	-1,0%	23,5%	12,0%
Zlínský kraj	455	76	453	124	392	96	459	74	472	71	17,1%	2,8%	10,3%
Moravskoslezský kraj	784	179	730	326	604	302	648	305	843	529	7,3%	30,1%	8,6%
Česká republika	9103	1949	8786	3189	8191	2812	8864	3006	9414	3424	8,2%	6,2%	12,6%

Meziroční nárůst - je určen v denním studiu.

Podíl z - je pro šk.r. 2010/11.

4. Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání

Na obrázcích a v tabulkách otištěných dále uvádíme počty a podíly žáků nově vstupujících do prvních ročníků v jednotlivých kategoriích odborného vzdělání v letech 2005/06 až 2010/11 v členění podle skupin oborů vzdělání.

V **grafech** jsou znázorněny **počty a podíly** žáků nově přijatých do prvních ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem (H + E), střední vzdělání s maturitní zkouškou (M a L0) a všech společně (obr. 7 až 14). Uvedení jak počtů, tak podílů považujeme za důležité pro znázornění vývoje i při výrazně se měnících stavech populace. Obrázky 15 a 16 ukazují počty přijatých do nástavbového studia a do oborů vyššího odborného vzdělávání. Veškeré údaje jsou rovněž přehledně uvedeny v tabulkách 10 až 12. Pro informaci uvádíme, že grafy i údaje o počtech a podílech nově přijatých žáků do prvních ročníků zahrnují i žáky neveřejných škol (soukromých a církevních) a žáky se zdravotním postižením.

Výrazně upozorňujeme na skutečnost, že s náběhem kurikulární reformy dochází k některým změnám v soustavě oborů, které způsobují **výrazné rozdíly v časových řadách**. Nejvýraznější změnou, která se projevuje **zdanlivě nárůstem počtu žáků** přijatých do skupiny **63 Ekonomika a administrativa v maturitní úrovni, je sloučení všech dřívějších oborů skupiny 64 Podnikání v oborech, odvětví a jejich začlenění do oboru 63-41-M/01 Ekonomika a podnikání**. Dále došlo k **převedení oborů připravujících IT odborníky do skupiny 18 Informatické obory, což se odráží i ve výrazném snížení počtu žáků přijímaných do skupiny 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**, kde byla tato příprava zařazena dříve.

Množství hodnot v tabulkách a jejich znázornění v grafech umožňuje nejrůznějším způsobem porovnávat vývoj v jednotlivých kategoriích vzdělání a skupinách oborů. Zde uvádíme jen několik podstatných údajů o tom, kde dochází k výrazným změnám.

V oborech středního vzdělávání s výučním listem (obr. 7 a 8, tab. 10) po mnoha letech mírného poklesu počtů i podílů žáků **došlo v roce 2009/10 k nárůstu jejich podílu** na hodnotu 31,09 % z těch, kteří jsou nově přijati ze základního vzdělávání (v absolutních číslech šlo vzhledem k poklesu populace o snížení počtu o 129 žáků). V roce 2010/11 podíl těchto žáků zůstal prakticky zachován (pokles pouze o 0,06 p.b.), skutečný počet ale poklesl o 4639 nově přijatých.

Ve značně sledované skupině **Stavebnictví** došlo opět k nárůstu jejich podílu o 0,4 p.b. (v roce 2009/10 byl nárůst o 600 žáků, v roce 2010/11 to však představuje pokles o 400 žáků). Největší nárůst však měla skupina **Potravinářství**, a to o 0,9 p.b., což představuje skutečný nárůst o 80 žáků.

Naproti tomu ve skupině **Strojírenství** po jednoznačně růstovém trendu v minulých letech došlo v roce 2009/10 k poklesu z podílu 21,7 % na 19,3 % a nyní k dalšímu poklesu na 18,2 %. I přes tyto poklesy je v posledních pěti letech ve skupině Strojírenství vykazován nárůst o 0,2 p.b. nově přijatých žáků. Současný pokles je zřejmým odrazem hospodářské krize, která již v roce 2008 znamenala značné propouštění jednak ve sklářství, ale hlavně ve strojírenských firmách, což se nepříznivě odrazilo v zájmu o tyto obory.

Výrazný pokles vykazuje ještě skupina **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (0,5 p.b.), což představuje snížení počtu přijatých o 1300 žáků.

Dlouhodobým poklesem byly minimalizovány počty přijímaných do skupin **Textilní výroba a oděvnictví** (současný podíl 0,5 %), **Koždělná a obuvnická výroba a zpracování plastů** (současný podíl 0,1 %) a **Technická chemie a chemie silikátů** (kam patří i sklářské obory – současný podíl 0,3 %). Tento vývoj v podstatě odpovídá potřebám trhu práce, u chemických oborů pak skutečnosti, že tříletý učební obor již není dostatečnou přípravou pro činnosti v těchto výrobcích.

V dlouhodobém pětiletém pohledu dále došlo k výraznému poklesu o 2,3 p.b. v oborech skupiny **Obchod** – z 3854 žáků v roce 2005/06 na současných 2119 žáků. Výrazný

dlouhodobý pokles o 1,4 p.b. je i ve skupině Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, což koresponduje s vývojem počtu těchto pracovníků v zaměstnáních v celé EU.

Největší nárůst podílu v dlouhodobém pohledu je u skupiny stavebních oborů (2,6 p.b.), což znamená pokles z 4546 žáků na 4360 žáků.

V maturitních oborech kategorie M došlo v roce 2009/10 oproti minulému roku k poklesu o téměř 1 200 žáků, v současném roce dále o téměř 7000 žáků, podíl poklesl o 0,55 p.b., a to na 40,8 %.

Nejpočetnější v této kategorii (obr. 9, 10, tab. 10) je stále skupina **Ekonomika a administrativa**, která si udržovala podíl přijímaných žáků kolem 20 %, v průběhu sledovaných let však došlo k poklesu o 2,1 p.b. (tj. o téměř 1000 žáků). V roce 2009/10 došlo k nárůstu o téměř 2 000 žáků přesunem oborů ze skupiny Podnikání v oborech, odvětví. Tento nárůst byl poklesem v současném roce zcela vymazán a podíl této skupiny je opět necelých 20 %. Meziroční pokles je obrovský (3,3 p.b., tj. 3100 žáků), v dlouhodobém pohledu, vycházíme-li z porovnání součtu oborů skupin, je pokles o 6,8 p.b., což představuje 5100 nově přijatých do 1. ročníků.

Také významný meziroční pokles o 2,6 p.b., tj. 1800 žáků, ve skupině **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** je dán přesunem oborů zaměřených na IT (téměř 1600 žáků) do skupiny Informatické obory. Po sečtení počtu žáků v obou skupinách je zřejmé, že jde pouze o nepatrný pokles jejich celkového počtu, tj. asi o 200 žáků, což ale představuje v podílu výrazný nárůst o 1,4 p.b.

Značný pokles podílu byl zaznamenán i ve skupině **Strojírenství**, meziročně o 1 p.b., v pětiletém pohledu o 2,4 p.b. Počet žáků ve skupině klesl téměř na polovinu. Naopak po několika letech poklesu došlo k nárůstu podílu (1,7 p.b.) i počtu (360) žáků ve skupině **Zdravotnictví**.

Asi o 800 žáků (0,1 p.b.) poklesl počet přijatých do oborů **Lycea**, přitom ve víceletém pohledu vykazovala odpovídající skupina Obecně odborná příprava největší nárůst (4 p.b.).

V maturitních oborech kategorie L0 (střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0 – obr. 11, 12) došlo v posledním roce k poklesu počtu přijatých o 1411 žáků a ke snížení podílu na 7,07 %.

Také v této skupině se projeví změny, které byly způsobeny změnami v soustavě oborů, jde zejména o dlouhodobější postupný přesun žáků do oboru Autotronik. Zde v průběhu pěti let došlo k výraznému řádovému nárůstu počtu žáků, stejný pokles pak vykazuje skupina **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**, odkud se přesun udál. Zachování stejného počtu přijímaných jako v minulém roce ve skupinách **Osobní a provozní služby** a **Speciální a interdisciplinární technické obory** představuje v podílech jejich výrazný nárůst (o 2,7 a 2,2 p.b., kde 2,7 p.b. představuje nejvyšší nárůst podílů v tomto roce – viz grafy na obr. 11 a 12). Vysoké navýšení vykazuje také skupina oborů **Polygrafie**, kde jde o zvýšení podílu o 2,5 p.b.

Největší meziroční pokles v tomto roce vykazuje skupina oborů **Strojírenství a strojírenská výroba** (4,0 p.b.), výrazný pokles zaznamenala i skupina oborů **Obchod** – o 2,2 p.b.

V pětiletém pohledu, ponecháme-li stranou změny vzniklé přechodem oboru Autotronik ze skupiny **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** do skupiny **Speciální a interdisciplinární technické obory**, zaznamenala největší nárůst skupina oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (5 p.b.), největší pokles pak skupina **Obchod** (5,4 p.b.).

Vývoj celkového počtu a podílů žáků přijatých ve všech kategoriích, do kterých vstupují žáci ze základního vzdělávání (**E+H+L0+M**), je dobře zřetelný v grafech na obr. 13 a 14, kde je zřejmé i to, že poklesy a nárůsty v různých kategoriích se vyrovnávají a nejsou tak výrazné.

Výrazně se projevují změny v počtech žáků i jejich podílech ve skupinách oborů, kde došlo ke změnám v soustavě oborů (skupiny **Ekonomika a administrativa – Podnikání v oborech, odvětví** a **Informatické obory** i **Speciální a interdisciplinární technické**

obory, které ubraly žáky ze skupiny **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**). Nejde ale jen o přesun, v ekonomických oborech došlo k výraznému poklesu počtu žáků odpovídajícímu dřívějšímu podílu skupiny **Podnikání v oborech a odvětví**.

V meziročním srovnání je významný pouze nárůst počtů žáků připravovaných ve skupině oborů **Zdravotnictví** a to o 0,9 p.b., menší nárůsty podílů vykazují ještě skupiny oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** (0,5 p.b.), **Právní a veřejnosprávní činnosti** (0,4 p.b.), **Potravinářství** (0,3 p.b.), **Stavebnictví, geodézie a kartografie** (0,3 p.b.), **Umění, užité umění** (0,3 p.b.) a také **Zemědělství** (0,2 p.b.).

Ve většině ostatních skupin oborů dochází k poklesu jejich podílu, významný pokles je ve skupinách **Ekonomika a administrativa** (1,8 p.b.) a **Strojírenství a strojírenská výroba** (1,3 p.b.).

Zajímavý je i dlouhodobý pohled, který ukazuje, pomíneme-li skupiny Informatické obory a Speciální a interdisciplinární technické obory, významné nárůsty skupin oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus, Právní a veřejnosprávní činnosti a Pedagogika, učitelství a sociální péče** (vždy o 1 p.b.). Dále je ještě významný dlouhodobý nárůst skupiny **Stavebnictví, geodézie a kartografie** (0,9 p.b.) a **Obecně odborná příprava** (0,8 p.b.) – zde jde o obory **Lyceí**, které i při současném poklesu v dlouhodobém pohledu ještě vykazují nárůst.

Největší pokles v pětiletém pohledu vykazují, pomíneme-li odsun ze skupin **Podnikání v oborech a odvětví a Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**, skupina **Strojírenství a strojírenská výroba** (1,7 p.b.), **Obchod** (1,6 p.b.) a **Textilní výroba a oděvnictví** (1,2 p.b.).

Všechny dlouhodobé změny se vztahují k rozdílům mezi roky 2005/06 a 2010/11. V absolutních počtech došlo v tomto období k poklesu nově přijímaných ze základní školy či prvního stupně víceletých gymnázií do odborného vzdělávání téměř o 20,1 tisíce žáků (z 109 378 na 89 248 žáků).

V nástavbovém vzdělávání (obr. 15) dochází v celku k meziročnímu poklesu téměř o 700 nově přijímaných. I při poklesu asi o 200 žáků vykazuje největší nárůst skupina **Podnikání v oborech, odvětví**. Velký podíl této skupiny (necelých 7 000 žáků, 64 %) je ovlivněn zejména tím, že při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů na mnoha školách je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velikou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Výhodou je ovšem i příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně. Významný nárůst je ještě u skupiny **Gastronomie, hotelnictví a turismus**, největší pokles je patrný u skupiny **Zpracování dřeva** (0,6 p.b.).

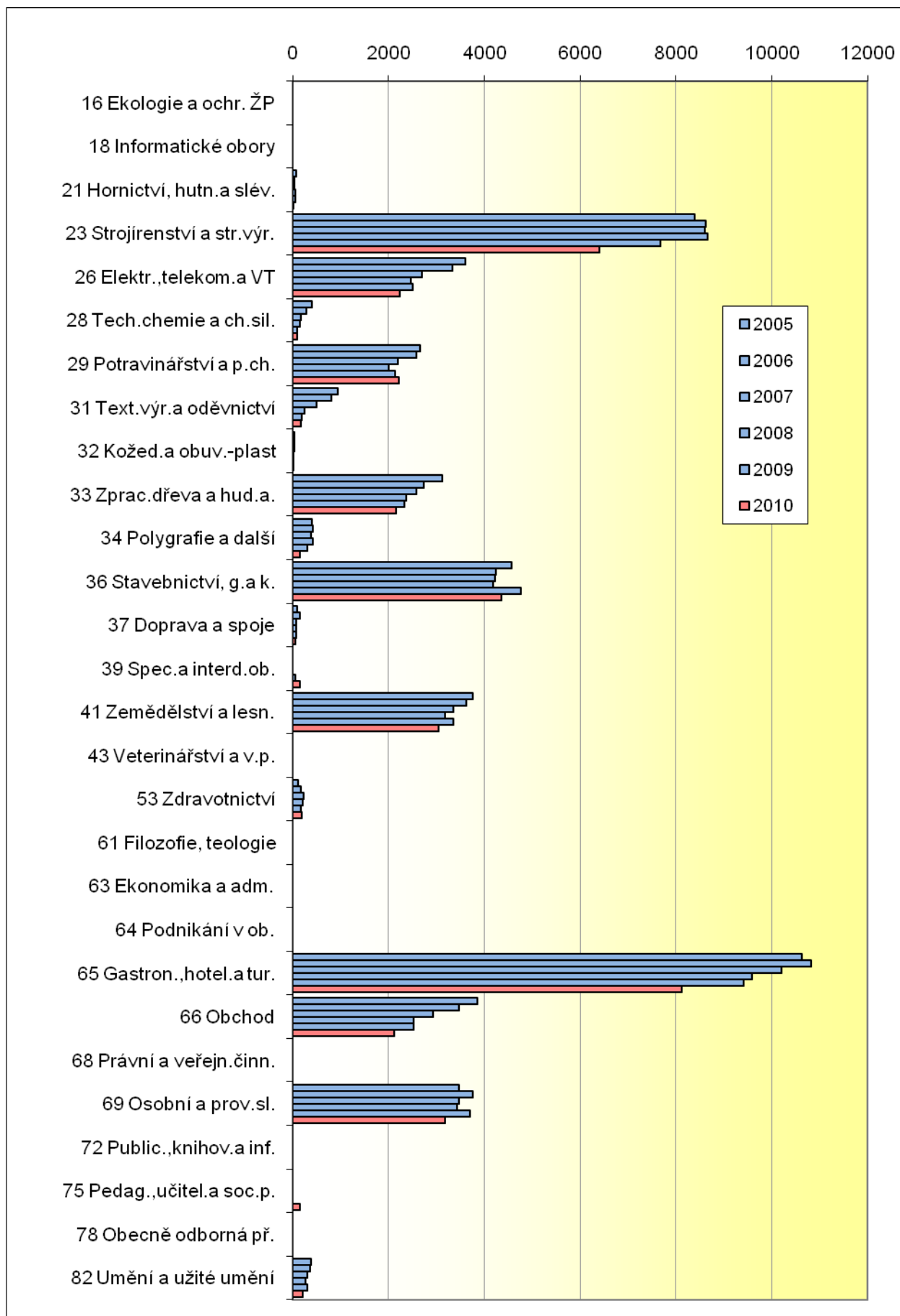
Podíváme-li se na vývoj z dlouhodobého pohledu, je zřejmý výrazný nárůst skupiny **Podnikání v oborech, odvětví** (17 p.b. – ze 47 % v roce 2005 na 64 % v letošním roce). Největší pokles v tomto období vykazují skupiny **Ekonomika a administrativa** (4,5 p.b.), **Obchod** (3 p.b.) a **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** (2,5 p.b.).

Ve vyšším odborném vzdělávání (obr. 16) po několika letech poklesu dochází již druhý rok k nárůstu počtu žáků vždy asi o 600 nově přijatých.

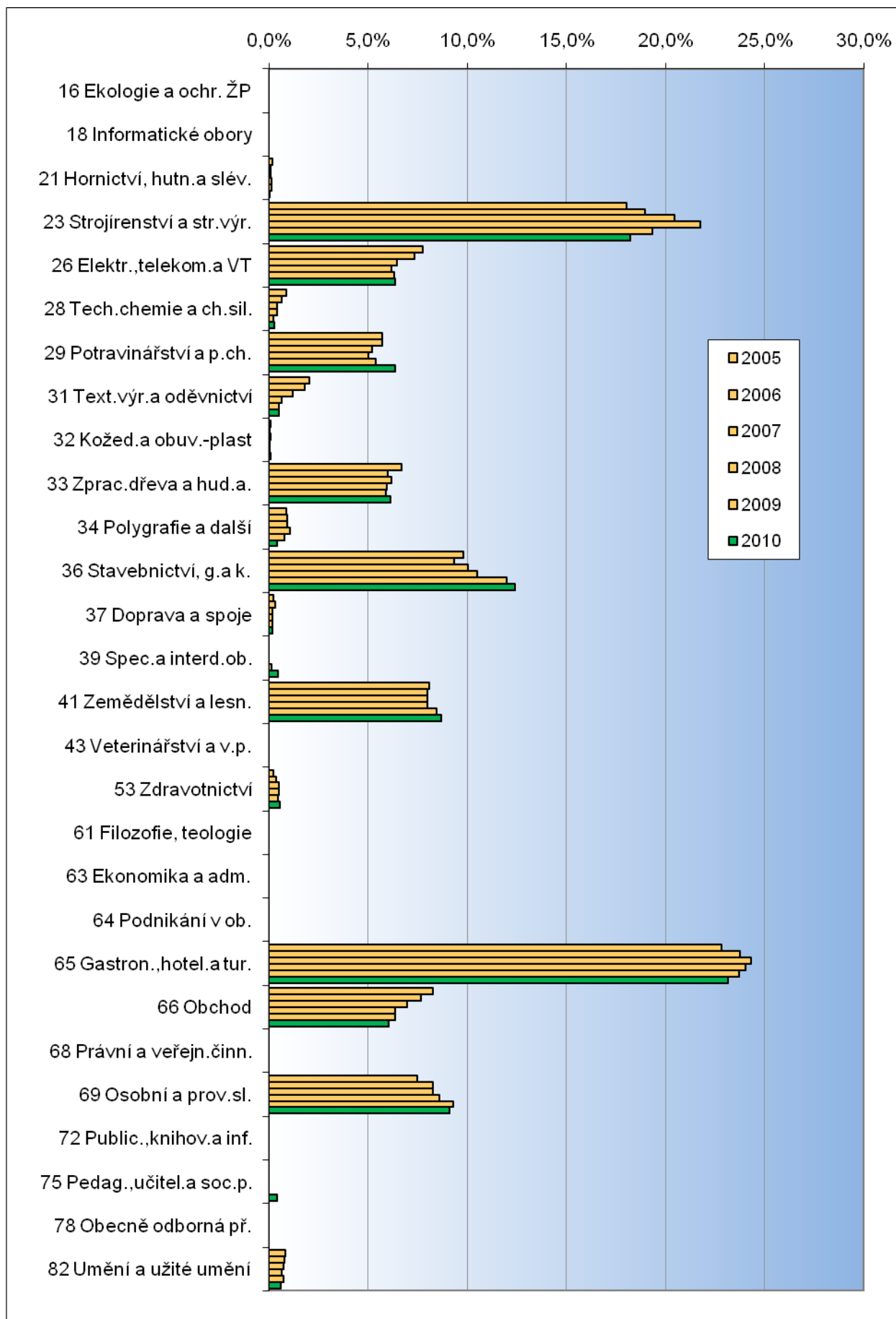
Situace v podílech se výrazně nemění, výraznější meziroční nárůst je vykazován ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (1,5 p.b.), pokles pak ve skupině **Ekonomika a administrativa** (1,2 p.b.).

Největší nárůst v dlouhodobém pohledu je u skupin **Zdravotnictví** (3,3 p.b.), **Pedagogika, učitelství a sociální péče** (2,6 p.b.) a **Umění a užité umění** (1,5 p.b.), k největšímu poklesu došlo u skupin **Ekonomika a administrativa** (5,1 p.b.), **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** (2,1 p.b.) a **Zemědělství a lesnictví** (1,5 p.b.).

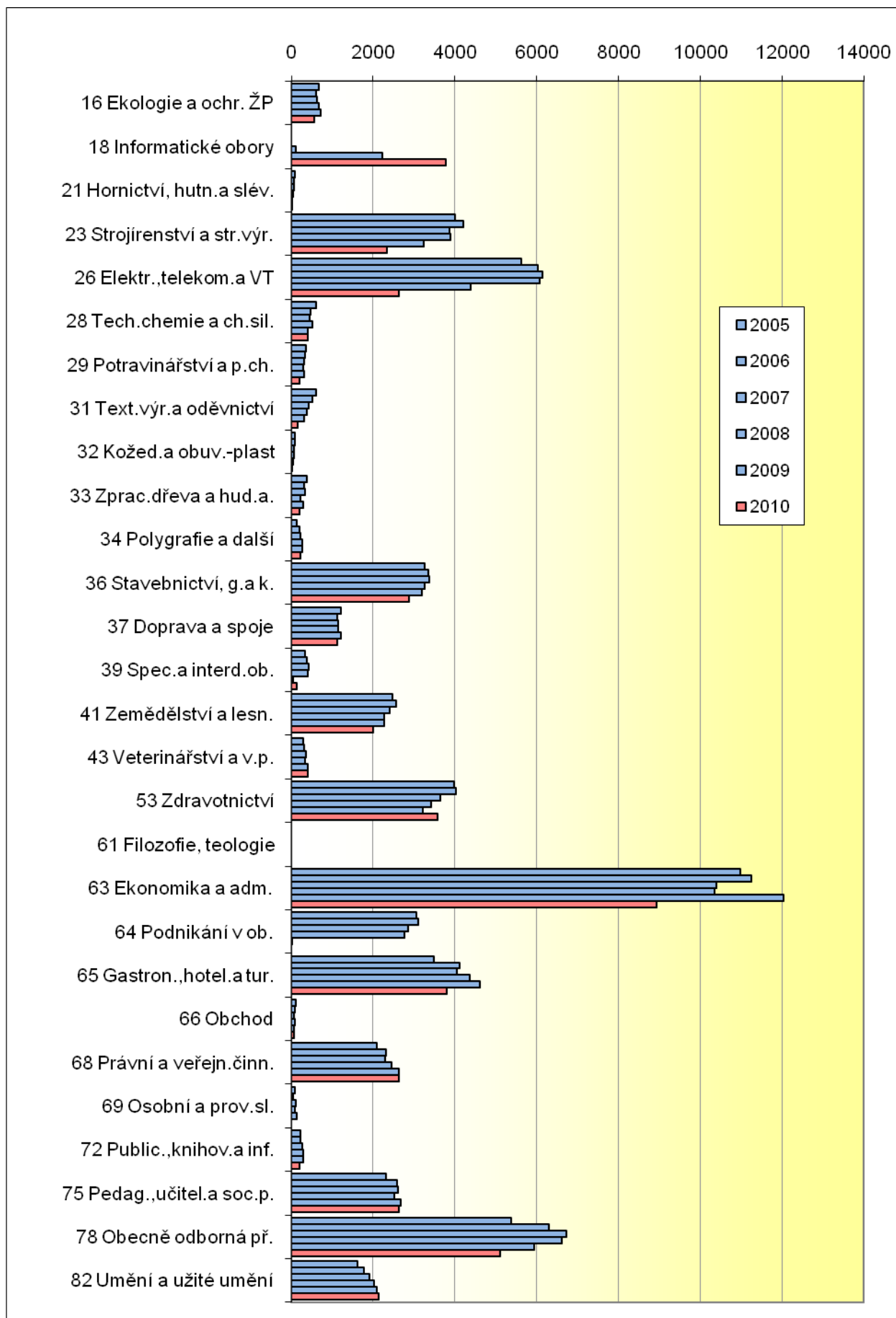
Obr. 7: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – H a E

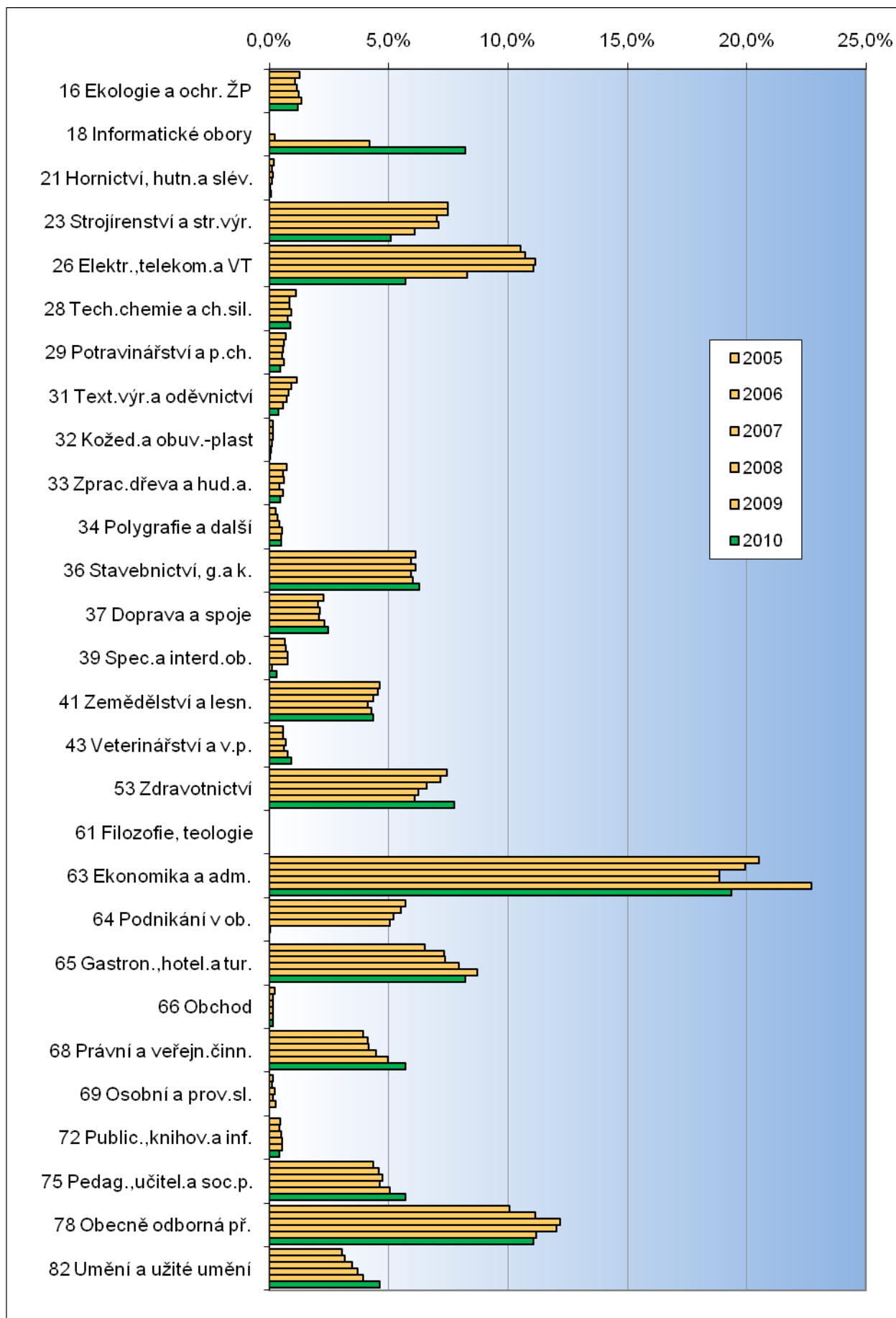
Obr. 8: Podíly žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – H a E

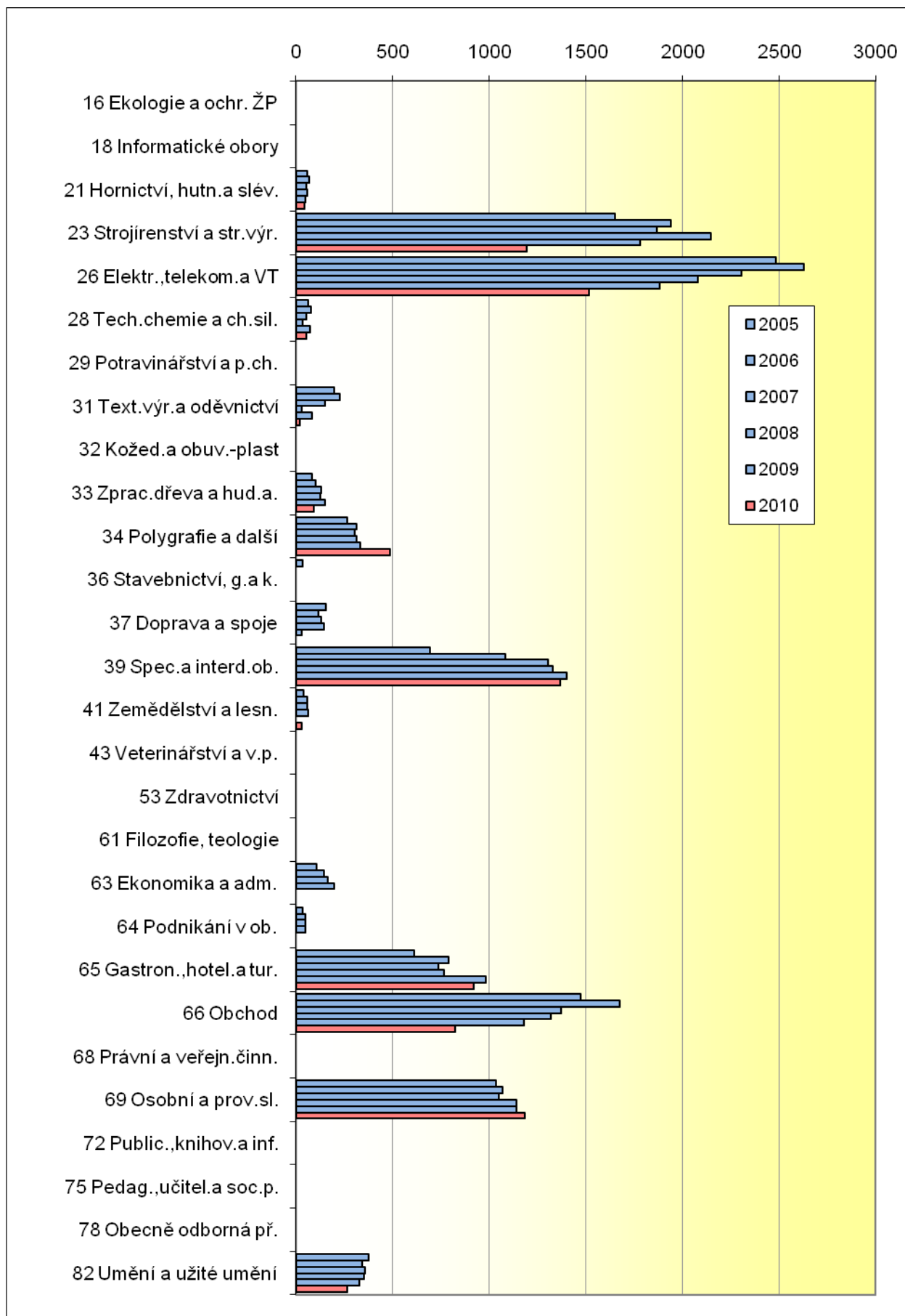
Obr. 9: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné) – M

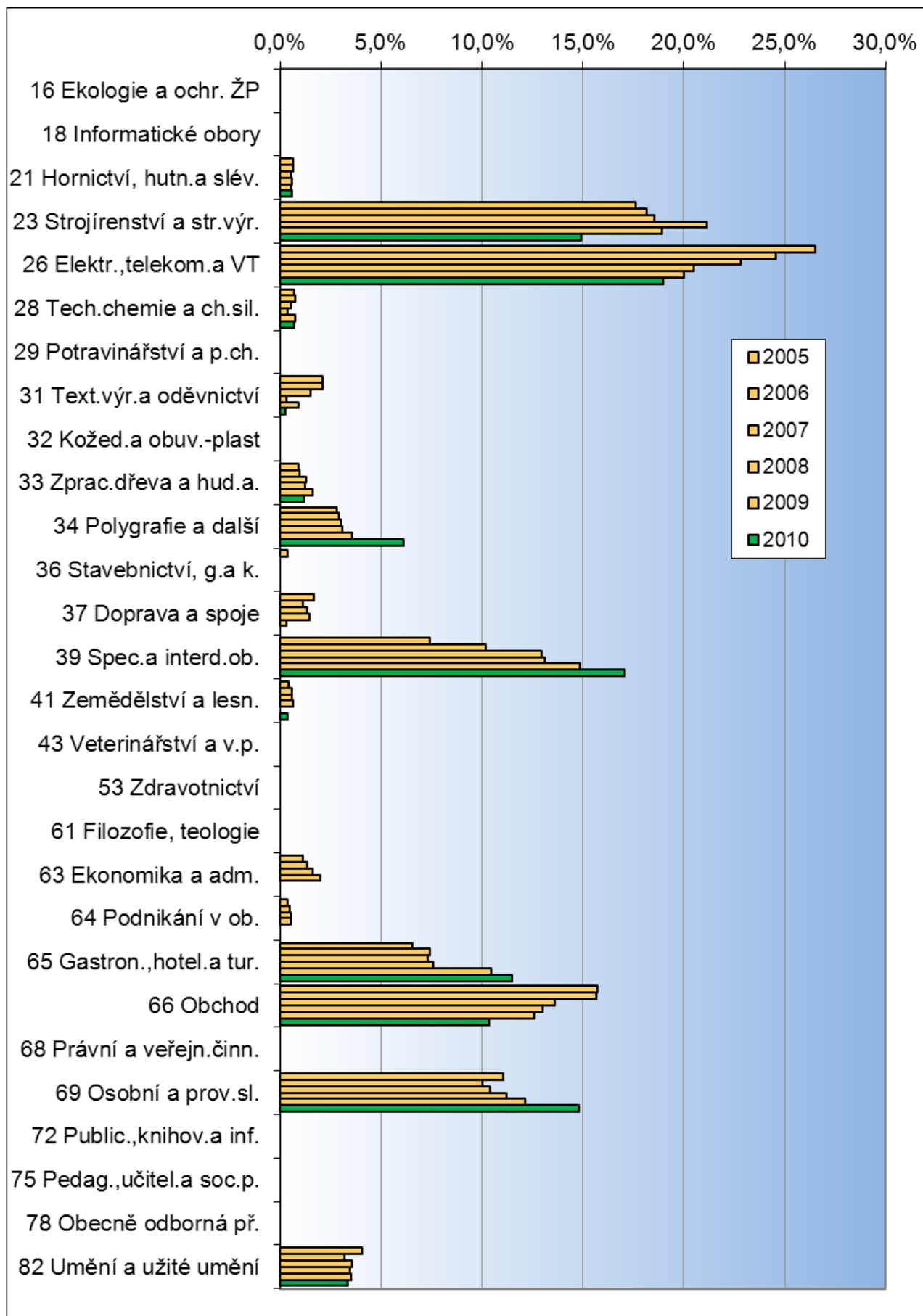
Obr. 10: Podíly žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné) – M

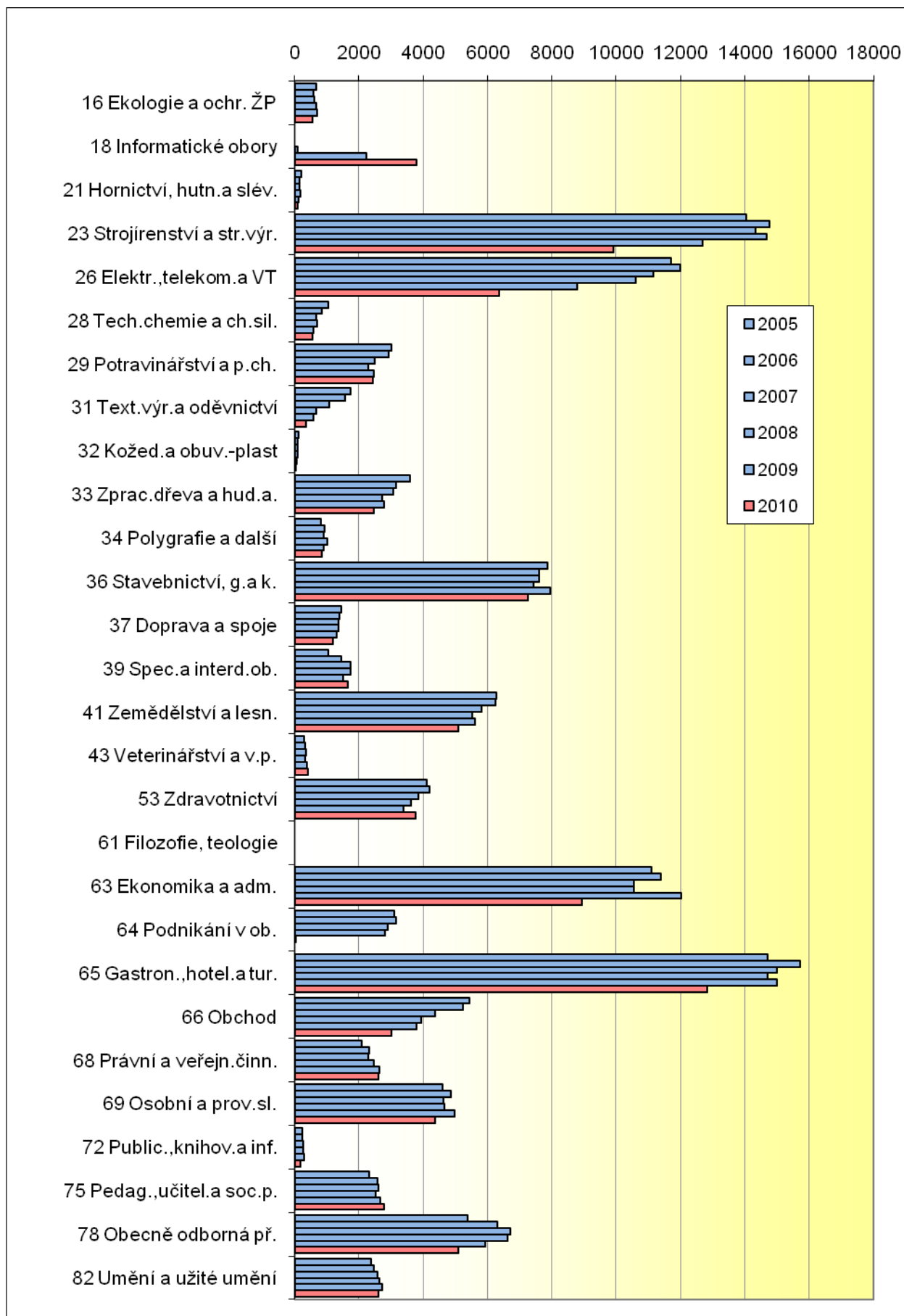
Obr. 11: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0

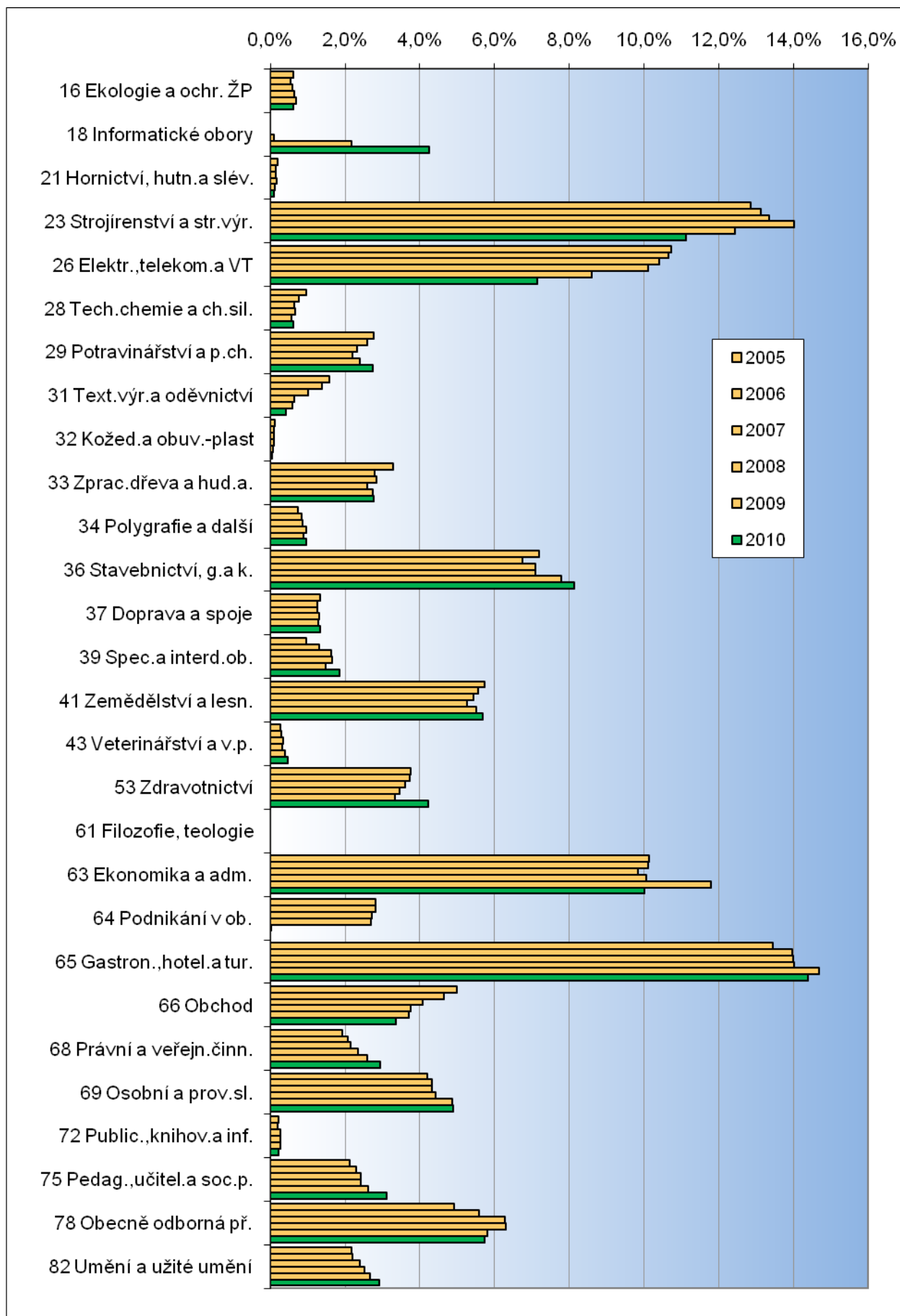
Obr. 12: Podíly žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0

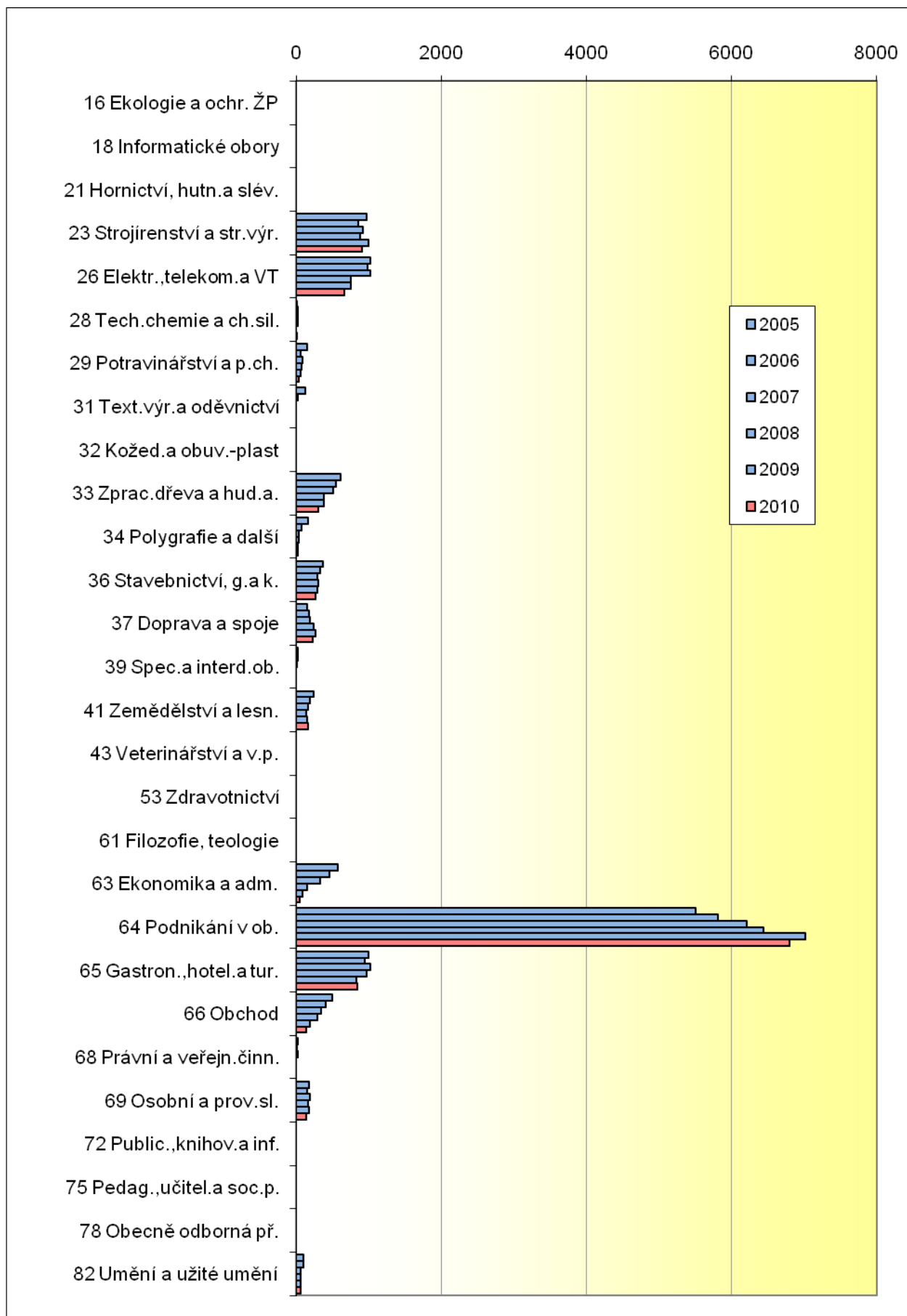
Obr. 13: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou – E + H + M + LO (mimo nástavbové a zkrácené studium)

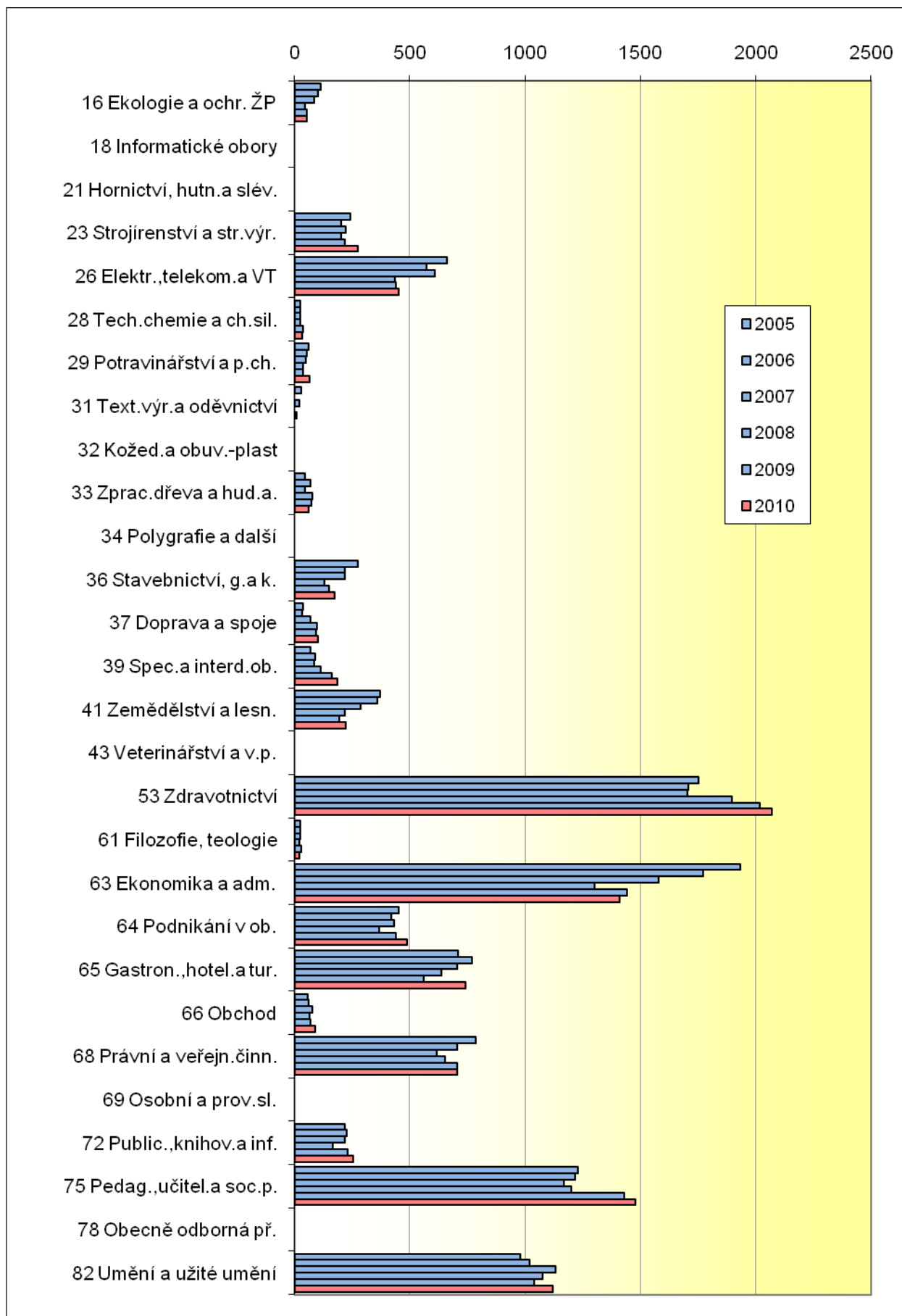
Obr. 14: Podíly žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou – E + H + M + L0 (mimo nástavbové a zkrácené studium)

Obr. 15: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou – nástavbové studium – L5

Obr. 16: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání – N

Tab. 11: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání

Stav k 15.10. příslušného roku

Denní studium Střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem - L0

Skup.ob.	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	60	0,6%	70	0,7%	54	0,5%	60	0,6%	48	0,5%	45	0,6%
23 Strojrenství a str.výr.	1649	17,6%	1938	18,1%	1869	18,5%	2146	21,1%	1781	18,9%	1193	14,9%
26 Elektr.,telekom.a VT	2483	26,5%	2626	24,6%	2306	22,8%	2079	20,5%	1882	20,0%	1516	18,9%
28 Tech.chemie a ch.sil.	66	0,7%	78	0,7%	52	0,5%	36	0,4%	71	0,8%	53	0,7%
29 Potravinářství a p.ch.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
31 Text.výr.a oděvnictví	197	2,1%	225	2,1%	149	1,5%	30	0,3%	84	0,9%	21	0,3%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.a.	85	0,9%	101	0,9%	130	1,3%	124	1,2%	152	1,6%	94	1,2%
34 Polygrafie a další	265	2,8%	314	2,9%	306	3,0%	313	3,1%	334	3,5%	487	6,1%
36 Stavebnictví, g.a k.	33	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
37 Doprava a spoje	157	1,7%	118	1,1%	133	1,3%	145	1,4%	29	0,3%	0	0,0%
39 Spec.a interd.ob.	695	7,4%	1086	10,2%	1306	12,9%	1329	13,1%	1400	14,9%	1367	17,1%
41 Zemědělství a lesn.	41	0,4%	60	0,6%	60	0,6%	64	0,6%	0	0,0%	29	0,4%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	107	1,1%	144	1,3%	165	1,6%	200	2,0%	0	0,0%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	35	0,4%	51	0,5%	51	0,5%	51	0,5%	0	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	611	6,5%	790	7,4%	738	7,3%	767	7,6%	982	10,4%	921	11,5%
66 Obchod	1471	15,7%	1673	15,7%	1372	13,6%	1320	13,0%	1181	12,5%	826	10,3%
68 Právní a veřejn.činn.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	1035	11,0%	1071	10,0%	1048	10,4%	1140	11,2%	1141	12,1%	1183	14,8%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	377	4,0%	342	3,2%	357	3,5%	351	3,5%	328	3,5%	267	3,3%
Celkový součet	9367	100,0%	10687	100,0%	10096	100,0%	10155	100,0%	9413	100,0%	8002	100,0%

Denní studium Střední vzdělávání s vyučným listem a maturitní zkouškou pro absolv. školy (E+H+M+L0)

Skup.ob.	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	674	0,6%	600	0,5%	623	0,6%	676	0,6%	715	0,7%	554	0,6%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	111	0,1%	2225	2,2%	3789	4,2%
21 Hornictví, hutn.a slév.	223	0,2%	169	0,2%	161	0,2%	175	0,2%	115	0,1%	88	0,1%
23 Strojrenství a str.výr.	14042	12,8%	14773	13,1%	14321	13,4%	14691	14,0%	12696	12,4%	9928	11,1%
26 Elektr.,telekom.a VT	11716	10,7%	11997	10,7%	11153	10,4%	10606	10,1%	8783	8,6%	6372	7,1%
28 Tech.chemie a ch.sil.	1064	1,0%	855	0,8%	682	0,6%	703	0,7%	576	0,6%	555	0,6%
29 Potravinářství a p.ch.	3017	2,8%	2929	2,6%	2498	2,3%	2303	2,2%	2456	2,4%	2438	2,7%
31 Text.výr.a oděvnictví	1737	1,6%	1562	1,4%	1082	1,0%	677	0,6%	591	0,6%	369	0,4%
32 Kožed.a obuv.-plast	129	0,1%	110	0,1%	99	0,1%	88	0,1%	64	0,1%	43	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.a.	3579	3,3%	3149	2,8%	3058	2,9%	2713	2,6%	2793	2,7%	2459	2,8%
34 Polygrafie a další	819	0,7%	929	0,8%	913	0,9%	1011	1,0%	905	0,9%	856	1,0%
36 Stavebnictví, g.a k.	7870	7,2%	7591	6,7%	7594	7,1%	7439	7,1%	7952	7,8%	7249	8,1%
37 Doprava a spoje	1463	1,3%	1404	1,2%	1358	1,3%	1364	1,3%	1321	1,3%	1189	1,3%
39 Spec.a interd.ob.	1038	0,9%	1460	1,3%	1734	1,6%	1739	1,7%	1508	1,5%	1654	1,9%
41 Zemědělství a lesn.	6277	5,7%	6248	5,5%	5822	5,4%	5515	5,3%	5625	5,5%	5080	5,7%
43 Veterinářství a v.p.	300	0,3%	326	0,3%	367	0,3%	332	0,3%	396	0,4%	412	0,5%
53 Zdravotnictví	4098	3,7%	4201	3,7%	3857	3,6%	3630	3,5%	3394	3,3%	3764	4,2%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	11085	10,1%	11383	10,1%	10561	9,8%	10554	10,1%	12035	11,8%	8932	10,0%
64 Podnikání v ob.	3089	2,8%	3165	2,8%	2910	2,7%	2813	2,7%	19	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	14709	13,4%	15721	14,0%	14997	14,0%	14705	14,0%	14999	14,7%	12835	14,4%
66 Obchod	5444	5,0%	5233	4,6%	4369	4,1%	3934	3,7%	3782	3,7%	3002	3,4%
68 Právní a veřejn.činn.	2100	1,9%	2322	2,1%	2301	2,1%	2455	2,3%	2638	2,6%	2622	2,9%
69 Osobní a prov.sl.	4596	4,2%	4871	4,3%	4637	4,3%	4652	4,4%	4970	4,9%	4373	4,9%
72 Public.,knihov.a inf.	230	0,2%	231	0,2%	276	0,3%	283	0,3%	286	0,3%	197	0,2%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	2324	2,1%	2589	2,3%	2602	2,4%	2526	2,4%	2670	2,6%	2774	3,1%
78 Obecně odborná př.	5384	4,9%	6294	5,6%	6719	6,3%	6616	6,3%	5929	5,8%	5105	5,7%
82 Umění a užité umění	2371	2,2%	2478	2,2%	2570	2,4%	2637	2,5%	2713	2,7%	2609	2,9%
Celkový součet	109378	100,0%	112590	100,0%	107264	100,0%	104948	100,0%	102156	100,0%	89248	100,0%

V počtech žáků jsou uvedeni i žáci se zdravotním postižením

Nejsou zahrnuti žáci ve studiu při zaměstnání a žáci nástavbového studia

Tab. 12: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání

Stav k 15.10. příslušného roku

Denní studium
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou - nástavbové studium - L5

Skup.ob.	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str.vyr.	968	8,3%	857	7,7%	916	8,0%	883	8,1%	1000	8,9%	904	8,5%
26 Elektr.,telekom.a VT	1026	8,8%	985	8,8%	1018	8,9%	758	6,9%	753	6,7%	664	6,3%
28 Tech.chemie a ch.sil.	16	0,1%	18	0,2%	18	0,2%	22	0,2%	0	0,0%	13	0,1%
29 Potravinářství a p.ch.	149	1,3%	66	0,6%	89	0,8%	69	0,6%	63	0,6%	33	0,3%
31 Text.vyr.a oděvnictví	120	1,0%	22	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.a.	607	5,2%	542	4,9%	516	4,5%	386	3,5%	382	3,4%	300	2,8%
34 Polygrafie a další	163	1,4%	76	0,7%	40	0,4%	30	0,3%	28	0,2%	18	0,2%
36 Stavebnictví, g.a k.	364	3,1%	330	3,0%	292	2,6%	300	2,8%	286	2,5%	269	2,5%
37 Doprava a spoje	145	1,2%	173	1,5%	184	1,6%	245	2,2%	262	2,3%	226	2,1%
39 Spec.a interd.ob.	21	0,2%	27	0,2%	14	0,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
41 Zemědělství a lesn.	241	2,1%	188	1,7%	159	1,4%	133	1,2%	147	1,3%	161	1,5%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	573	4,9%	454	4,1%	327	2,9%	152	1,4%	88	0,8%	47	0,4%
64 Podnikání v ob.	5511	47,1%	5813	52,0%	6205	54,4%	6443	59,1%	7024	62,2%	6799	64,1%
65 Gastron.,hotel.a tur.	996	8,5%	950	8,5%	1018	8,9%	977	9,0%	826	7,3%	837	7,9%
66 Obchod	503	4,3%	408	3,7%	343	3,0%	289	2,6%	187	1,7%	133	1,3%
68 Právní a veřejn.činn.	26	0,2%	16	0,1%	18	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	180	1,5%	152	1,4%	184	1,6%	162	1,5%	178	1,6%	140	1,3%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	99	0,8%	97	0,9%	65	0,6%	59	0,5%	63	0,6%	65	0,6%
Celkový součet	11708	100,0%	11174	100,0%	11406	100,0%	10908	100,0%	11287	100,0%	10609	100,0%

Denní studium
Vyšší odborné vzdělávání - N

Skup.ob.	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	113	1,1%	104	1,1%	88	0,9%	44	0,5%	52	0,6%	52	0,5%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str.vyr.	245	2,4%	203	2,1%	222	2,4%	204	2,3%	220	2,3%	277	2,8%
26 Elektr.,telekom.a VT	661	6,6%	575	6,0%	608	6,5%	438	5,0%	440	4,7%	454	4,5%
28 Tech.chemie a ch.sil.	26	0,3%	27	0,3%	26	0,3%	26	0,3%	38	0,4%	32	0,3%
29 Potravinářství a p.ch.	61	0,6%	52	0,5%	51	0,5%	36	0,4%	36	0,4%	65	0,6%
31 Text.vyr.a oděvnictví	28	0,3%	0	0,0%	21	0,2%	0	0,0%	11	0,1%	0	0,0%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.a.	45	0,4%	70	0,7%	45	0,5%	79	0,9%	76	0,8%	61	0,6%
34 Polygrafie a další	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
36 Stavebnictví, g.a k.	277	2,7%	220	2,3%	218	2,3%	129	1,5%	150	1,6%	174	1,7%
37 Doprava a spoje	38	0,4%	34	0,4%	70	0,7%	100	1,1%	93	1,0%	103	1,0%
39 Spec.a interd.ob.	70	0,7%	90	0,9%	85	0,9%	113	1,3%	164	1,7%	186	1,9%
41 Zemědělství a lesn.	370	3,7%	358	3,7%	286	3,0%	219	2,5%	194	2,1%	222	2,2%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	1752	17,4%	1706	17,7%	1704	18,2%	1898	21,6%	2017	21,4%	2070	20,7%
61 Filozofie, teologie	27	0,3%	25	0,3%	27	0,3%	23	0,3%	28	0,3%	20	0,2%
63 Ekonomika a adm.	1932	19,2%	1771	18,3%	1578	16,8%	1301	14,8%	1441	15,3%	1411	14,1%
64 Podnikání v ob.	454	4,5%	420	4,3%	434	4,6%	368	4,2%	440	4,7%	490	4,9%
65 Gastron.,hotel.a tur.	711	7,1%	771	8,0%	705	7,5%	637	7,3%	560	5,9%	741	7,4%
66 Obchod	57	0,6%	62	0,6%	79	0,8%	67	0,8%	72	0,8%	91	0,9%
68 Právní a veřejn.činn.	785	7,8%	706	7,3%	616	6,6%	652	7,4%	704	7,5%	705	7,0%
69 Osobní a prov.sl.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
72 Public.,knihov.a inf.	219	2,2%	227	2,4%	220	2,3%	168	1,9%	230	2,4%	254	2,5%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	1230	12,2%	1216	12,6%	1167	12,4%	1202	13,7%	1430	15,2%	1478	14,8%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	978	9,7%	1021	10,6%	1134	12,1%	1078	12,3%	1039	11,0%	1119	11,2%
Celkový součet	10079	100,0%	9658	100,0%	9384	100,0%	8782	100,0%	9435	100,0%	10005	100,0%

Ve vyšším odborném vzdělávání jsou zahrnuti i žáci vyššího odborného vzdělávání v konzervatoři
Nejsou zahrnuti žáci ve studiu při zaměstnání

5. Ekonomická pozice České republiky vůči EU

V souvislosti s rozšířením Evropské unie v roce 2005 se předpokládalo, že členství v Unii a výhody společného trhu zrychlí hospodářskou **konvergenci** nových členských států k průměru původní Patnáctky (EU15) a postupně se bude ekonomická úroveň jednotlivých členských států sblížovat.

Zmíněnou ekonomickou pozici lze měřit **hrubým domácím produktem na obyvatele**, upraveným podle **parity kupní síly**³, a dále přepočteným pro vyjádření ekonomické pozice vůči průměru za EU tak, že průměru EU27 je každoročně přiřazena hodnota 100 a hodnoty za ostatní státy se vůči ní porovnávají. Tento postup výpočtu nám mimo jiné umožňuje při posuzování ekonomické situace částečně odhlédnout od krize a celoevropského poklesu v HDP na obyvatele, protože průměrnému HDP EU27 je v každém roce přiřazena hodnota 100 bodů, bez ohledu na jeho meziroční růst či pokles.

Dle této metodiky lze zpětně určit i ekonomickou pozici EU15 v roce 2000 (tedy ještě před rozšířením Unie) vůči státům současné EU27, nebo tehdejší ekonomickou pozici ČR v rámci budoucí sedmadvacítky. Následující tabulka ukazuje toto porovnání za roky 2000, 2005–2009, což byly v době zpracování této studie nejčerstvější dostupné výsledky.

Tab. 13: Ekonomická pozice vůči průměru za 27 států nynější EU, HDP v PPS přepočteným vůči základně pro příslušný rok; údaje za EU15, ČR a vybrané členské státy

Ekonomická pozice vůči průměru za EU 27	2000	2005	2006	2007	2008	2009
EU15	115	113	112	112	111	110
EU27	100	100	100	100	100	100
ČR	68	76	77	80	81	82
Lucembursko	245	254	270	275	280	271
Německo	118	117	116	116	116	116
Dánsko	131	124	124	123	123	121
Švédsko	127	122	123	125	122	118
Velká Británie	119	122	120	116	115	112
Slovensko	50	60	63	68	72	73

EU27 = 100, základna pro příslušný rok.

Pramen: Eurostat, GDP per capita in PPS.

Ekonomická pozice České republiky v rámci členských států EU se v posledních letech stále zlepšuje⁴. V roce 2009 byla ČR na lepší pozici vůči průměru než v roce 2008, což lze interpretovat tak, že propad HDP způsobený ekonomickou krizí u nás nebyl tak výrazný jako ve většině ostatních členských států EU, a i přes celoevropský pokles HDP na obyvatele si **Česká republika** mírně polepšila a **pokračuje v konvergenci** (sblížování ekonomické úrovně) **směrem k výkonnosti vyspělejších ekonomik EU15. V roce 2009** se dostala dle této metodiky na **82 %** unijního průměru (zatímco např. v roce 2000 jsme byli na 68 procentech tehdejšího průměru Sedmadvacítky). Jinak řečeno, zatímco v roce 2000 ztrácela Česká republika vůči průměru Sedmadvacítky (EU27) 32 bodů a vůči vyspělejší EU15 celých 47 bodů, v loňském roce činila ztráta vůči průměru pouhých 18 bodů a vůči EU15 se ztráta snížila na 28 bodů.

³ PPS, neboli Purchasing Power Standard, česky parita kupní síly. Slouží k promítnutí rozdílnosti cenových hladin do vyjádření HDP na obyvatele tak, aby výsledek mohl být využit pro mezinárodní srovnávání. Pro porovnání v rámci EU je hodnota upravena tak, aby vyjadřovala rozdíl oproti průměru v EU (čili hodnotě HDP na obyvatele v PPS pro EU27 v příslušném roce je přiřazeno 100 a hodnoty za jednotlivé státy jsou vzhledem k tomuto poměru přepočítány).

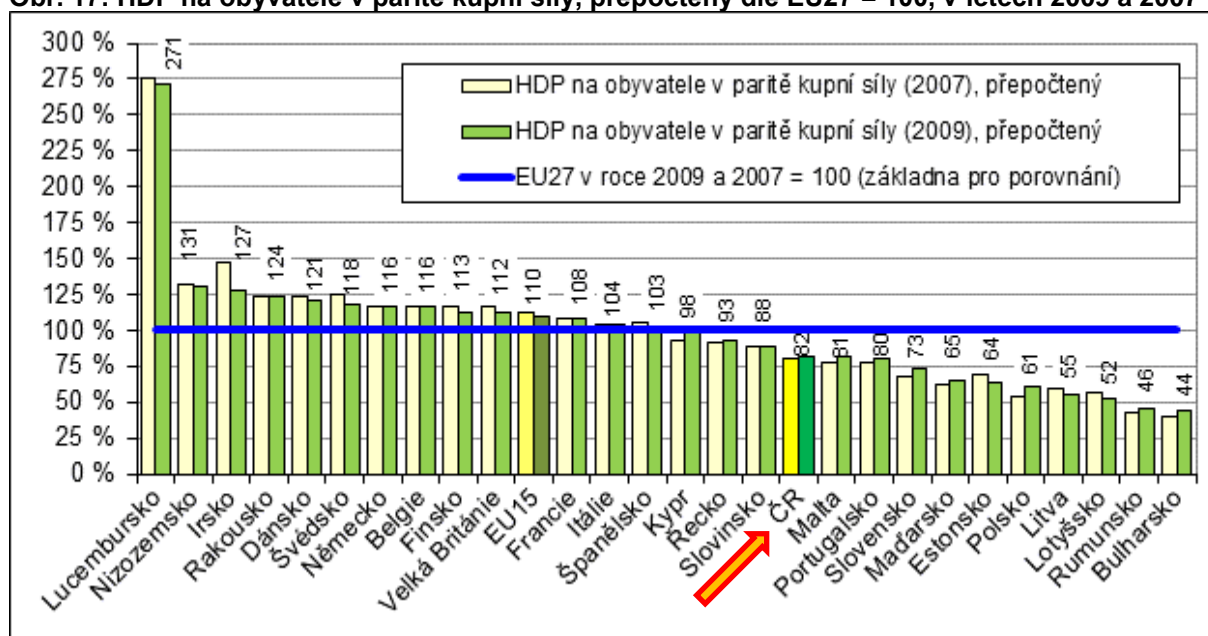
⁴ Vliv ekonomické krize je eliminován zvolenou metodikou výpočtu, kdy se HDP v PPS za průměr EU27 v každém roce přiřadí hodnota 100 bodů.

V tabulce vidíme, že například **Slovensko**, které mělo jako kandidátská země pro vstup do Unie výrazně horší výchozí pozici oproti České republice, dotahuje svou ekonomickou úroveň velmi rychle a v roce 2009 již bylo na 73 % průměru Sedmadvacítky.

Vyspělé země **EU15** jsou v souhrnu sice 10 procentních bodů nad průměrem, ale v posledních letech se rozdíl zmenšuje. Přičemž HDP EU15 i EU27 vyjádřený v běžných cenách a přepočtený dle PPS až do roku 2008 plynule rostl a teprve s nástupem krize nastal prudký pokles (a to až pod hodnotu z roku 2006). Při přepočtu dle základny EU27 = 100 a pohledu na vývoj je zřejmé, že ekonomická úroveň nových členských států se zvyšuje rychleji než ekonomická úroveň států původní Patnáctky, a dochází ke konvergenci výkonnosti méně rozvinutých ekonomik směrem k úrovni vyspělejších, nikoliv naopak. (Přičemž každá ze zemí původní Patnáctky zaznamenávala v období před krizí plynulý hospodářský růst, ojediněle s výjimečnými krátkodobými výkyvy.)

Následující obrázek ukazuje ekonomickou pozici (HDP na obyvatele v PPS, přepočtený vzhledem k základně EU27 = 100) jednotlivých členských států, i souhrnně za EU15, pro období před nástupem krize a během ní. Světlé sloupečky vyjadřují situaci v roce 2007, ale nejsou doplněny konkrétní hodnoty, protože jejich porovnávání s rokem 2009 není vzhledem k použití odlišné základny zcela korektní. Horizontální tučná linie vyjadřuje základnu pro přepočet (EU27 = 100 %).

Obr. 17: HDP na obyvatele v paritě kupní síly, přepočtený dle EU27 = 100, v letech 2009 a 2007

Pramen: Eurostat, GDP per capita in PPP.

Z obrázku je na první pohled patrné, že nejhůře bylo krizí zasaženo **Irsko**, jehož ukazatel ekonomické pozice vůči průměru za příslušný rok klesl mezi roky 2007 a 2009 o 20 procentních bodů v důsledku propadu HDP, ale i přesto nadále převyšuje jak celoevropský průměr, tak i průměr za EU15. Irsko bylo také zemí, jejíž HDP v běžných cenách přepočtených dle PPS klesl nejdříve, a to okamžitě s nástupem ekonomické krize, čili propad výkonnosti se projevil už v hodnotě za rok 2008 a následně i v roce 2009 (přičemž byl v obou letech poměrně výrazný).

Nejbohatší zemí z hlediska ekonomické pozice vůči ostatním členským státům je dlouhodobě **Lucembursko**, ale i to krizí výrazně ztratilo.

Pobaltské státy, které byly před krizí na necelých 60 (resp. 70 v případě Estonska) procentech tehdejšího průměru EU (čili za rok 2007) si vůči průměru za rok 2009 ještě více pohoršily, a to o 4 až 5 procentních bodů.

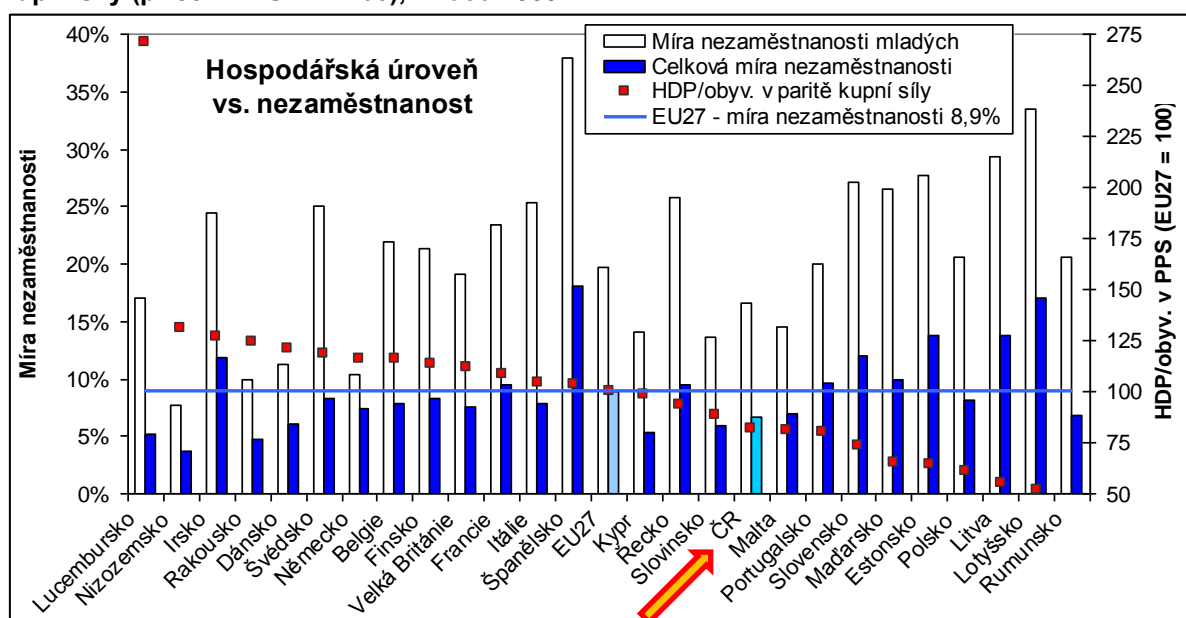
Slovensko, se kterým je Česká republika vzhledem k historickým vazbám často porovnávána, svou pozici v rámci EU rovněž vylepšilo. V roce 2009 stoupl slovenský HDP na

obyvatele v paritě kupní síly na 73 % úrovně EU27, ale i přesto zůstává Slovensko chudší než Česká republika.

Kromě Portugalska a Řecka jsou všechny členské státy původní EU15 ekonomicky nad úrovní současného unijního průměru. U Řecka lze navíc předpokládat, že skutečná hodnota je ještě horší, protože nedávno vyšlo najevo dlouhodobé nadhodnocování řeckých ekonomických ukazatelů. **Z nových členských států byly v roce 2009 původní patnáctce hospodářsky nejbližší Kypr, Slovinsko, Malta a Česká republika.** U Irska můžeme pozorovat poměrně hluboký propad ve výkonnosti ekonomiky, který se zřetelně promítl i při přepočtu ekonomické pozice země hrubým domácím produktem na obyvatele v paritě kupní síly, přestože se mu podařilo udržet se mezi prvními třemi nejbohatšími zeměmi.

Vývoj hrubého domácího produktu je obrazem hospodářské situace země a s ním souvisí i další ekonomické jevy, jako například nezaměstnanost, již se budeme v dalších částech studie věnovat podrobněji. Následující obrázek spojuje zobrazení hospodářské situace země s údaji o míře nezaměstnanosti, jak celkové, tak i mladých, na něž se v této studii obzvláště soustředíme.

Obr. 18: Míra nezaměstnanosti mladých a celková a HDP na obyvatele přepočtený dle parity kupní síly (přičemž EU27 = 100), v roce 2009

Pramen: Eurostat LFS (Labour Force Survey, Unemployment) a Eurostat, GDP per capita in PPS. (Za Bulharsko není údaj o míře nezaměstnanosti mladých k dispozici.)

V obrázku jsou země uspořádány podle bohatství měřeného již zmíněným HDP na obyvatele přepočteným dle parity kupní síly, přičemž celkový údaj za EU27 je brán opět jako základna (EU27 = 100, viz osa hodnot vpravo). Tmavé sloupečky vyjadřují celkovou míru nezaměstnanosti, bílé sloupečky míru nezaměstnanosti mladých (osa hodnot vlevo). Graf byl upraven tak, aby **horizontální linie** vyjadřovala jak základnu pro posuzování HDP/obyv., tak také aby ležela na úrovni průměrné celkové míry nezaměstnanosti v EU27, která je 9,8 %.

Souvislost mezi výší HDP na obyvatele a mírou nezaměstnanosti je zřetelnější, posuzujeme-li odděleně skupinu členských států původní EU15 (čili většinou v levé části grafu) a skupinu nových členských států (v pravé části grafu). Z obrázku je patrné, že **v bohatších státech EU15**, s výjimkou Irska, byla **míra nezaměstnanosti** v roce 2009 spíše **nižší**. V Pobaltských státech, které se dle zvoleného ukazatele řadí v Unii k nejchudším, je sice míra nezaměstnanosti velmi vysoká, ale například v Polsku a Rumunsku je podprůměrná (Rumunsko zatím neposkytlo hodnotu HDP na obyvatele v PPS za rok 2009, nicméně v roce 2008 dosahoval pouze 46 % průměru za EU27). **Česká republika**, Kypr,

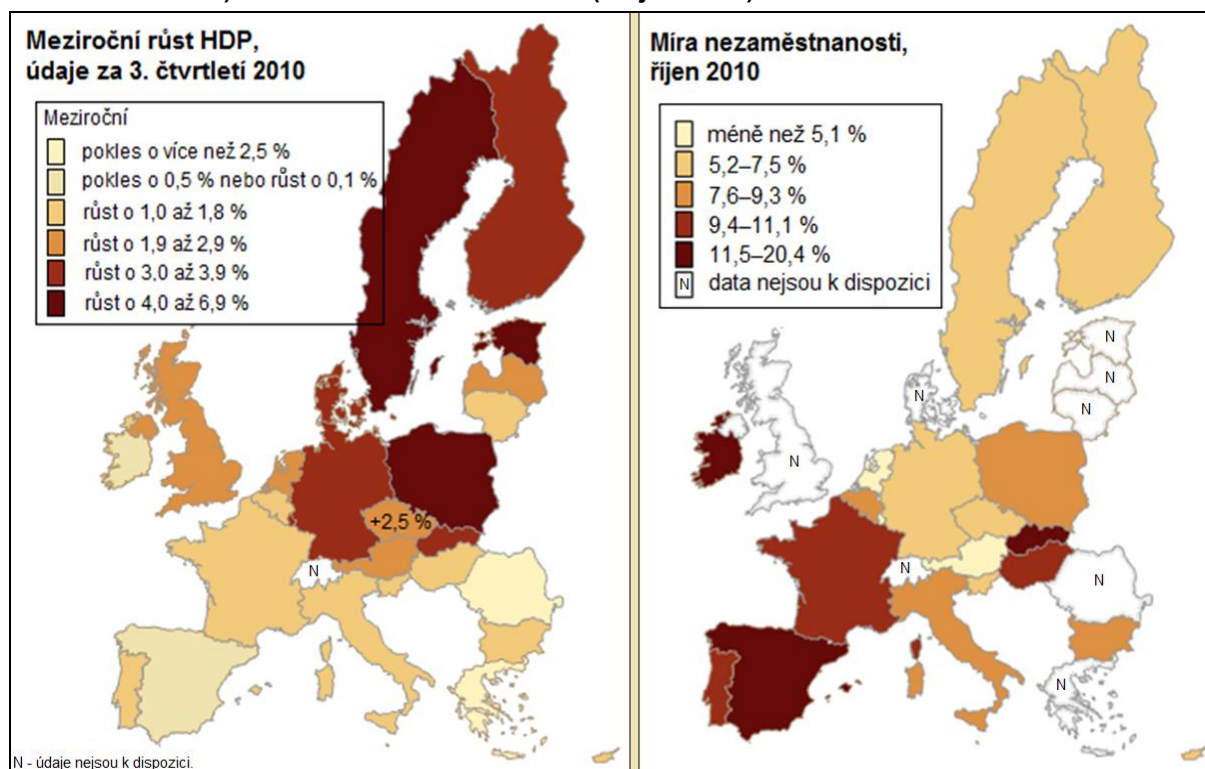
Slovensko a Malta, které se v rámci nových členských států zařadily mezi bohatší, mají míru nezaměstnanosti (celkovou i mladých) spíše nižší než ostatní nové členské státy.

Avšak vzhledem k tomu, že v některých nových členských státech byla míra nezaměstnanosti (jak celková, tak mladých) nižší než v některých členských státech původní EU15, nabízející se tvrzení, že by chudší státy byly nezaměstnaností postiženy více než státy vyspělé, v žádném případě **nelze zobecnit** na Evropskou unii jako celek.

Následující obrázek ukazuje evropské státy podle meziročního růstu HDP, ve třetím čtvrtletí roku 2010 a celkovou míru nezaměstnanosti v říjnu 2010. **Průměrný meziroční růst HDP byl v EU27 2,1 %** (ve třetím čtvrtletí roku 2010), v České republice byl vyšší, 2,5 %. Rovněž export zboží a služeb z ČR meziročně vzrostl výrazněji než v průměru EU27, výraznější byl i nárůst investic, a naopak méně výrazný oproti průměru EU27 byl nárůst spotřeby domácností. Inflace byla nižší než v EU27. Tyto příznivé výsledky ukazují, že v České republice je ekonomická krize na ústupu, mimo jiné i proto, že velmi příznivé ekonomické výsledky vykazuje i Německo (ve skutečnosti mnohem lepší než ČR).

Slovensko je ze států s nadprůměrně vysokou mírou nezaměstnanosti jedinou zemí s nárůstem investic. Ostatní země trpící vysokou nezaměstnaností zaznamenaly v objemu investic více či méně výrazný propad. Meziroční nárůst objemu investic na Slovensku byl vysoce nad průměrem EU27, rovněž čistý export zboží a služeb se zvýšil výrazněji než u ostatních zemí postižených nezaměstnaností a lze tedy vyvozovat, že by se nezaměstnanost na Slovensku měla v důsledku opětovného hospodářského růstu taženého investicemi a exportem (nikoliv vládní spotřebou a spotřebou domácností) začít brzy snižovat.

Obr. 19: Porovnání evropských zemí z pohledu tempa růstu HDP (ve třetím čtvrtletí 2010, meziroční změna) a celkové nezaměstnanosti (v říjnu 2010)

Pramen: Nizozemský statistický portál CBS / Eurostat.

<http://www.cbs.nl/en-GB/menu/themas/dossiers/conjunctuur/cijfers/extra/default.htm>

6. Zaměstnanost mladých v ČR a EU

Tato kapitola se soustředí na skladbu zaměstnaných z hlediska úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, se zvláštním zřetelem na věkové skupiny mladých lidí do třiceti (15–19 let a 20–24 let, 25–29 let), případně do čtyřiceti let.

Za zaměstnané jsou podle mezinárodně používané definice považováni všichni ti, kteří v průběhu referenčního týdne, kdy probíhalo zjišťování, pracovali alespoň jednu hodinu týdně za mzdu (zaměstnanci), za účelem dosažení zisku (podnikatelé a spolupracující rodinní příslušníci), nebo mají zaměstnání, ale byli dočasně nepřítomni (v důsledku zranění, nemoci, dovolené, studijního volna, školení a vzdělávání, pracovního sporu, mateřské nebo rodičovské dovolené atp.).

Rozhodnutí zabývat se vzdělanostní strukturou zaměstnaných a nikoliv pracovních sil jako celku (tj. zaměstnaných a nezaměstnaných dohromady) vyplývá ze současné ekonomické krize. V důsledku nepříznivého ekonomického vývoje stoupla nezaměstnanost, a to převážně v nejmladších věkových skupinách. Zajímavá tedy není ani tak skladba nabídky disponibilních pracovních sil, jako spíše pohled na strukturu těch, kteří uplatnění na trhu práce skutečně našli.

Pro porovnání skladby zaměstnaných v České republice byla vybrána zaměstnanost EU15, čili souhrn zaměstnaných ve vyspělejších členských státech Evropské Unie. Důvodem je odstranění vlivu vzdělanostní struktury zemí bývalého Východního bloku a méně rozvinutých nových členských států. Komparace s celkovou situací v Evropské unii (EU27) byla provedena rovněž, ale v textu nebude zařazena v plném rozsahu.

Skladbu zaměstnaných dle věku a nejvyššího dosaženého vzdělání lze posuzovat ze dvou úhlů pohledu, a to jako věkové složení zaměstnaných s určitou (shodnou) úrovní vzdělání, nebo se lze zaměřit na určitou věkovou skupinu zaměstnaných a zjistit její vzdělanostní strukturu. Přidáním časového hlediska lze vysledovat určitý vývoj.

6.1 Proměna věkového složení zaměstnaných s určitou úrovní dosaženého vzdělání v ČR

Následující obrázek ukazuje proměnu věkového složení zaměstnaných s určitou úrovní dosaženého vzdělání (základní, středoškolské a terciární) v České republice v roce 2010 oproti roku 2000. Do věkových skupin nejsou zaměstnaní rozloženi rovnoměrně, záměrem bylo sledovat podrobněji skladbu mladých lidí do třiceti let věku (tři kategorie v rozmezí pěti let), další věkové skupiny jsou shrnuty do kategorií 30–39 let a 40–64 let a vyčlenění jsou ještě nejstarší, nad 65 let. V textu se zaměříme ještě na souhrnnou skupinu 25–39letých, v níž se naplno prosadí terciárně vzdělaní zaměstnaní s ISCED 6 (doktorské studijní programy). Dále je nutno podotknout, že ve skupině 20–24letých se terciárně vzdělaní vyskytují jen okrajově a v nejmladší vůbec.

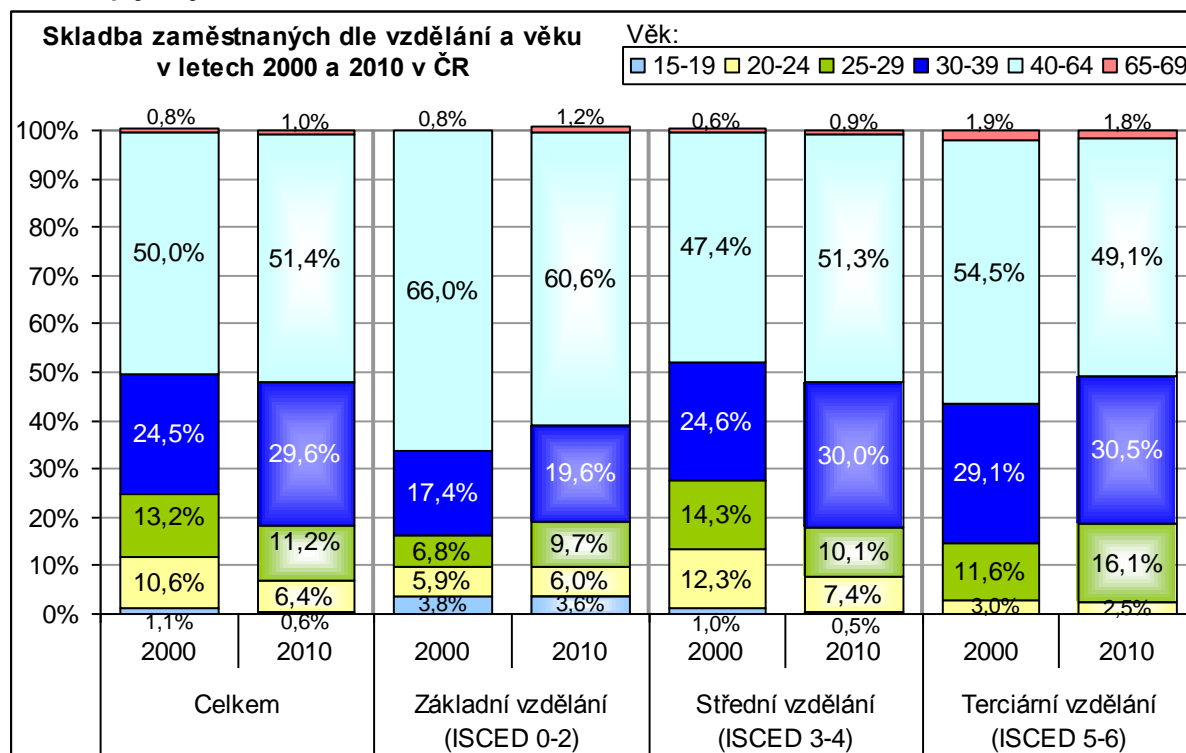
Podíl zaměstnaných ve věku do třiceti let se oproti roku 2000 snížil, z 25 % na 18 % a snížil se i jejich absolutní počet, a to ve všech třech kategoriích. Naopak všechny tři věkové skupiny starších třiceti let se zvětšily jak co se týče procentuálního podílu, tak i absolutně. Nejvýrazněji, zhruba o třetinu se zvýšil počet zaměstnaných nad 65 let a také 30–39letých (do této skupiny se v roce 2010 již dostávají silné populační ročníky z konce 70. let).

Ve skupině zaměstnaných se **základním vzděláním** je podíl mladých do 25 let zhruba stejný, přičemž pozitivní změnou je, že jejich absolutní počet klesl na polovinu, čili více než kolik lze připisovat vlivu demografického faktoru. Snížil se i absolutní počet 25–29letých se základním vzděláním, přestože v grafu je vidět posílení jejich procentuálního podílu. To je však zapříčiněno celkovým snížením počtu zaměstnaných s touto nejnižší úrovní vzdělání.

Ve skupině zaměstnaných se **středoškolským vzděláním** podíl mladých lidí do 25 let výrazně klesl. To je dáno především demografickým vývojem, kdy především věková skupina 20–24letých byla před deseti lety hojně zastoupena silnými populačními ročníky dnešních třicátníků. Vliv demografického poklesu je ještě posílen širší nabídkou možností dalšího studia na terciární úrovni, přičemž zdaleka ne všichni studující na terciární úrovni při

studiu pracují. Podíl 25–39letých se zvýšil, k čemuž mírně přispěl i fakt, že do této kategorie vstoupily již zmíněné někdejší silné populační ročníky z přelomu 70. a 80. let, neboť se mírně zvýšil i absolutní počet v této skupině. Výrazně však stouply absolutní počty v obou nejstarších kategoriích (nad 40 a nad 65 let), a tudíž se zvýšil i jejich podíl.

Obr. 20: Proměna věkového složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání v České republice během uplynulých deseti let

Pramen: Eurostat, Employment by sex, age groups and highest level of education attained (1000); výpočty NÚOV. Údaje za 3. čtvrtletí let 2000 a 2010.

Podíl mladých do 24 let s **terciární úrovní vzdělání** se mírně snížil, roli však hraje délka studia, neboť většina současných studentů ve věku 24 let magisterské studium teprve dokončuje. Aktuální situace na trhu práce navíc není tak příznivá, jako byla v roce 2000, a značná část vysokoškoláků tak nalézá uplatnění teprve až po dokončení studia. Silnou skupinou se stávají mladí ve věku 25–39 let, kteří tvoří téměř 47 % zaměstnaných s terciárním vzděláním (jak početně, tak co do velikosti podílu posílily obě skupiny 25–29 a 30–39 letých). Děje se tomu tak především na úkor starších věkových skupin, což je odrazem proměny vzdělanostní struktury obyvatel směrem k většímu podílu vysokoškolsky vzdělaných lidí v populaci.

6.2 Věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní dosaženého vzdělání v ČR a EU15

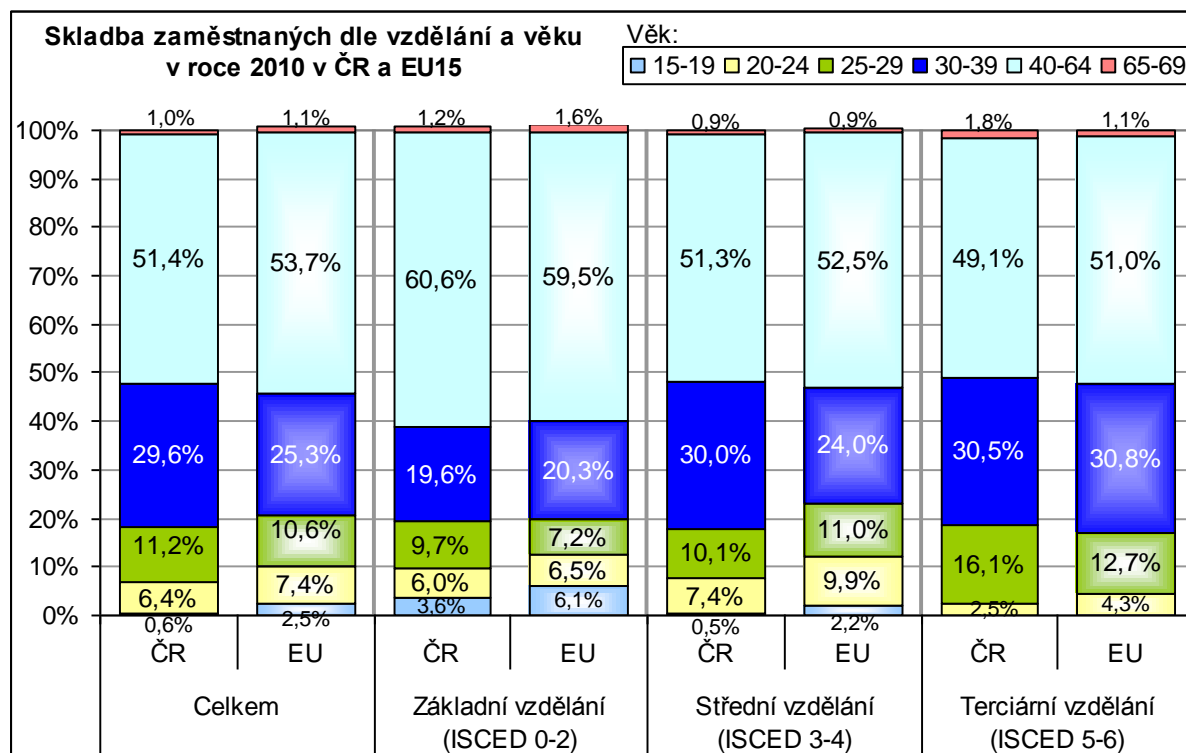
Výslednou strukturu zaměstnaných je vhodné porovnat s rozložením pracovních sil ve vyspělých státech Evropské unie, v souhrnu za původní EU15. Následující obrázek ukazuje věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní dosaženého vzdělání (základní, středoškolské a terciární) ve třetím čtvrtletí roku 2010 v ČR a EU15.

V celkovém pohledu bez rozdělení dle úrovně dosaženého vzdělání tvoří osoby starší 40 let nadpoloviční většinu pracovníků jak v EU15, tak i u nás (52,4 %), přičemž zaměstnaných starších čtyřiceti let je u nás o 2,4 p.b. méně než v EU15. Dalším pozitivem pro Českou republiku je fakt, že jak podíl 30–39letých, tak i 25–29letých je u nás vyšší než v EU15.

Podíl mladých do 25 let mezi zaměstnanými je u nás sice nižší než v EU15, ale při detailnějším pohledu na vzdělanostní úroveň zaměstnaných (především na skupinu 15–19letých se základním vzděláním) se nabízí vysvětlení v podobě duálního systému

odborného vzdělávání (kdy praktický výcvik probíhá v podniku na základě pracovní smlouvy mezi učněm a podnikem), kterým jsou výsledky za EU15 na rozdíl od těch za ČR ovlivněny; a jistou zásluhu lze připisovat i výrazně nižšímu procentu předčasných odchodů ze vzdělávání v ČR oproti průměru EU15.

Obr. 21: Věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání ve 3. čtvrtletí roku 2010 v ČR a EU15

Pramen: Eurostat, Employment by sex, age groups and highest level of education attained; výpočty NÚOV.

Ve skupině zaměstnaných, kteří dosáhli pouze **základního vzdělání** je u nás zhruba stejný podíl mladších lidí (do 40 let) jako je tomu v souhrnu za vyspělé členské státy Evropské unie. Naštěstí podíl nejmladších (náležejících do věkové skupiny do 19 let včetně) je u nás v porovnání s EU15 výrazně menší a také podíl 20–24letých je mírně nižší. Potíže může v budoucnu představovat skupina 25–29letých s pouze základním vzděláním, jejichž podíl mezi zaměstnanými je u nás vyšší než v EU15. Vzhledem k nárokům trhu práce na kvalifikace se může stát, že tito lidé si budou v průběhu života nuceni doplnit vzdělání.

Ve skupině **středoškolsky a terciárně vzdělaných** zaměstnaných jsou výsledky podobné jako v zemích evropské Patnáctky s tím, že podíl zaměstnaných mladších 40 let je u nás nepatrně vyšší než v souhrnu za EU15, a to u zaměstnaných se středním vzděláním (popř. s maturitní zkouškou nebo výučním listem) díky skupině 30–39letých. Jejich podíl je v České republice natolik výrazný, že kompenzuje pozici ČR v porovnání mladších kategorií (do 30 let). U terciárně vzdělaných v ČR naopak nejvýrazněji posílil podíl věkové skupiny 25–29letých, a to tak výrazně, že převyšuje příslušnou hodnotu za EU15 zhruba o čtvrtinu. Jen pro úplnost uvedme, že podíl osob starších 40 let je u nás jak u středoškolsky, tak terciárně vzdělaných nižší, což potvrzuje příznivý vývoj vzdělanostní struktury v ČR.

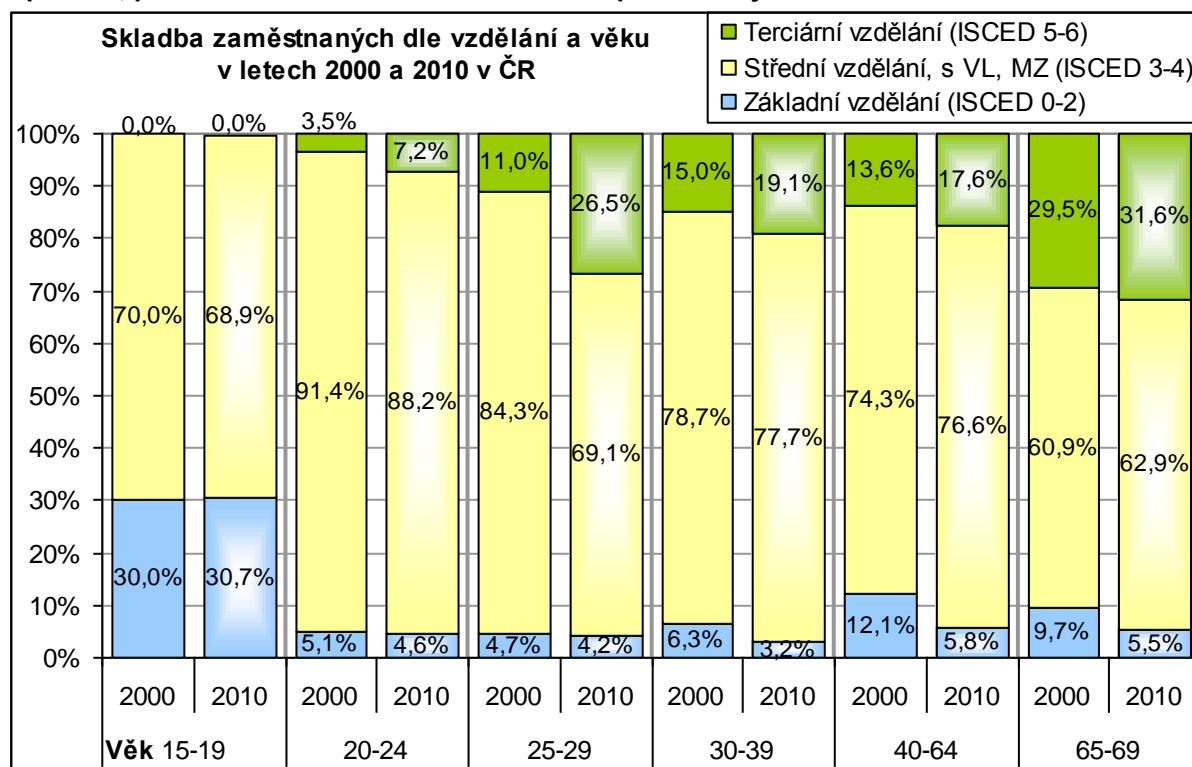
Pokud jde o zastoupení věkové kategorie do 25 let, zde se projevuje prodlužující se doba přípravy na budoucí povolání v počátečním vzdělávání v České republice (viz výše, porovnání vývoje vzhledem k roku 2000 v ČR). Dopad demografického poklesu zde hraje pouze okrajovou úlohu, protože k němu dochází nejen u nás, ale i v EU15.⁵ Mezi zaměstnanými v ČR tvoří mladí do 25 let pouze 7 %, zatímco v EU15 téměř 10 %.

⁵ Počet 15–24letých v souhrnu EU15 byl v roce 2010 o 18,6 % nižší oproti roku 2000, v ČR o 17,1 %.

6.3 Proměna vzdělanostní struktury jednotlivých věkových skupin zaměstnaných v České republice

Následující obrázek ukazuje proměnu vzdělanostní struktury jednotlivých věkových skupin zaměstnaných v České republice oproti stavu před deseti lety. Při interpretaci údajů je potřebné brát v úvahu i absolutní počty, nejen procentuální složení.

Obr. 22: Mění se vzdělanostní struktura jednotlivých věkových skupin zaměstnaných v České republice, porovnání aktuálního stavu se situací před 10 lety

Pramen: Eurostat, Employment by sex, age groups and highest level of education attained (1000); výpočty NÚOV. Údaje za 3. čtvrtletí let 2000 a 2010.

Podívejme se nejprve na nejmladší skupinu zaměstnaných, kterými jsou mladí lidé ve věku 15–19 let. U této skupiny připadá v úvahu pouze základní nebo středoškolské vzdělání. Z komparace procentuálního složení nyní a před deseti lety by se mohlo zdát, že se jejich vzdělanostní úroveň zhoršila, i když jen mírně. Při pohledu na absolutní počty však vidíme, že zatímco v roce 2000 bylo zaměstnaných téměř 54 tisíc lidí ve věku 15–19 let, v roce 2010 je jejich počet výrazně nižší, pouhých 28 tisíc. Většina mladých lidí pokračuje v počátečním vzdělávání a na trhu práce nalézá uplatnění až v pozdějším věku. Roli hraje i demografický faktor, kdy dochází k celkovému snížení podílu mladých lidí v populaci.

Výrazná změna nastala v ostatních věkových skupinách, a to směrem ke vzdělanější pracovní síle. Mezi zaměstnanými je více terciárně vzdělaných lidí (vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání) a posiluje i podíl středoškolsky vzdělaných. Podíl osob s pouze základním vzděláním klesá, u věkových skupin od 20 do 39 let pod hranici pěti procent, u starších pod šest procent. Požadavky trhu práce vytvářejí tlak na pracovní sílu a motivují k dosažení vyššího vzdělání a vyšší kvalifikace. Tento celospolečenský jev se projevuje i ve změně vzdělanostní struktury žáků a studentů prvních ročníků, která je předmětem první části této studie. Tento vývoj je velmi pozitivní a ukazuje potenciál České republiky jako země disponující vzdělanými zaměstnanými. Podíváme-li se na skupiny 25–29letých a 30–39letých, i zde vidíme v posledním desetiletí posun směrem k většímu podílu zaměstnaných s terciárním vzděláním, a co je příznivé, výrazněji jsou terciárně vzdělaní zastoupeni v mladší z obou skupin (do třiceti let). Přestože celkový počet terciárně vzdělaných lidí v české populaci roste (od roku 2000, kdy podle Českého statistického úřadu bylo osob

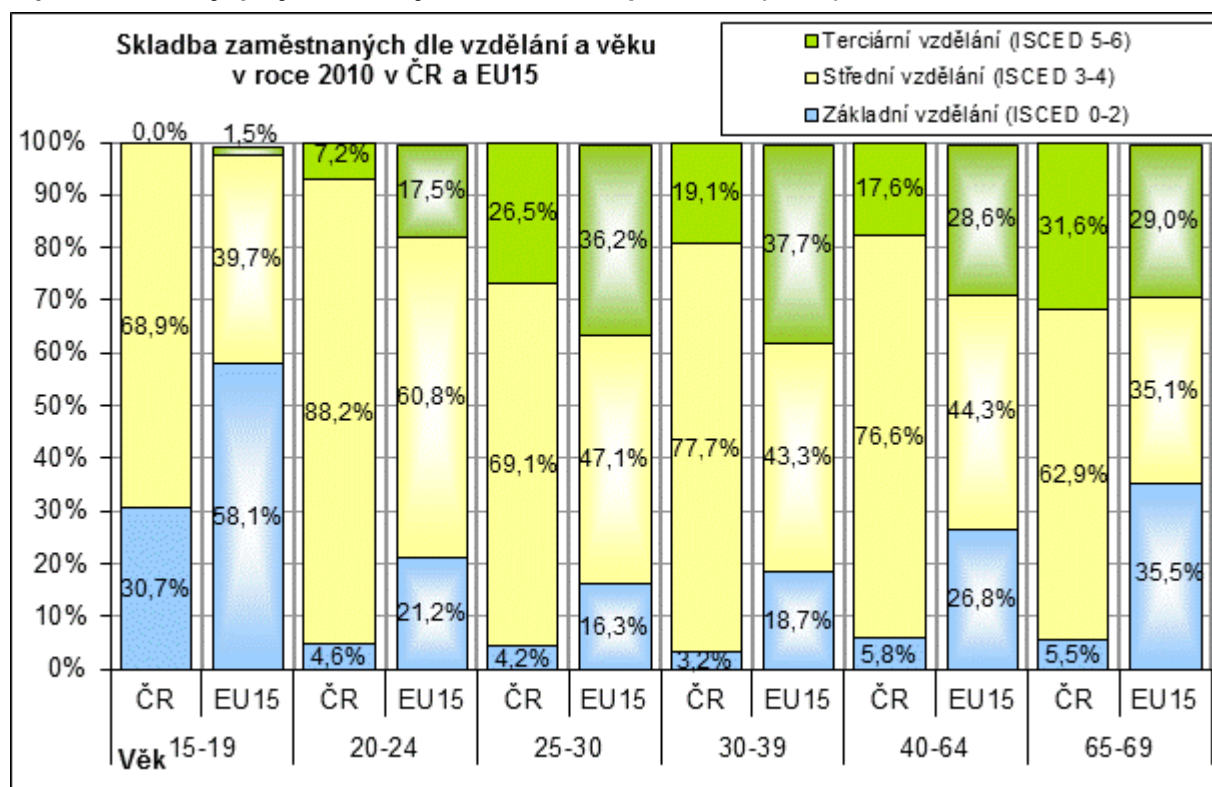
s ukončeným terciárním vzděláváním 11 %, stoupl tento ukazatel na hodnotu 14,5 % v roce 2008), zatím je stále podprůměrný ve srovnání s evropskou Sedmadvacítkou, kde se podíl vysokoškoláků v populaci pohybuje kolem 24 %.

Z dostupných dat bohužel není možné vysledovat proměnu vzdělanostní struktury v rozčlenění na podíl zaměstnaných se středním vzděláním s výučním listem (ISCED 3C) a středním vzděláním s maturitní zkouškou (ISCED 3 a 4 kromě 3C), protože pro mezinárodní komparaci je skupina středoškolsky vzdělaných vnímána souhrnně, za ISCED 3 a 4. Nicméně přinejmenším za Českou republiku lze předpokládat, že i mezi zaměstnanými dochází k posunu ve prospěch maturitní úrovně vzdělání.

6.4 Porovnání vzdělanostní struktury jednotlivých věkových skupin zaměstnaných v České republice a v EU15

Ve všech věkových kategoriích (s výjimkou nejstarších) se EU15 může pochlubit větším podílem zaměstnaných s terciární úrovní vzdělání, jak je zřejmé z následujícího obrázku. Budeme-li posuzovat podíl zaměstnaných s vyšším než základním vzděláním (středoškolské ISCED 3,4 dohromady s terciárním ISCED 5,6) vůči podílu osob s nejvýše základním vzděláním, vychází Česká republika z tohoto porovnání už úspěšněji než EU15, a to se značnou převahou. Ve všech věkových skupinách je u nás vyšší podíl vzdělanějších zaměstnaných než je tomu v souhrnu EU15.

Obr. 23: Komparace vzdělanostní struktury zaměstnaných ve 3. čtvrtletí roku 2010 v České republice a ve vyspělých členských státech Evropské unie (EU15)

Pramen: Eurostat, Employment by sex, age groups and highest level of education attained, výpočty NÚOV.

U skupiny 15-19letých, případně ještě 20-24letých, je však nutno mít na paměti vliv již zmíněného duálního systému odborné přípravy na údaje za EU15, který zvyšuje podíl osob se základním vzděláním mezi zaměstnanými. U nejmladších věkových kategorií nelze hledat vysvětlení pouze ve vyšším podílu předčasných odchodů ze vzdělávání v EU15. Na porovnání podílů osob bez vzdělání nebo jen se základním vzděláním ve věkových skupinách nad 25 let však již duální systém vzdělávání nemá vliv. A proto je velice dobře, že v České republice najdeme mezi zaměstnanými výrazně menší podíl osob se základním vzděláním nebo bez vzdělání, než je tomu v EU15, a to až několikanásobně.

6.5 Porovnání vzdělanostní struktury 25-29letých zaměstnaných v České republice a ve vybraných státech EU

Vzdělanostní struktura zaměstnaných se napříč státy původní EU15 poměrně liší, a proto může být zajímavé porovnat Českou republiku pouze s několika vybranými členskými státy Unie. Vzhledem k tomu, že v řadě členských států by údaje za nejmladší věkovou skupinu byly ovlivněny zmíněným duálním systémem vzdělávání, a také pro zjednodušení, soustředíme se v porovnání pouze na věkovou kategorii **25-29 let**.

Pro porovnání byly vybrány tyto státy:

Dle nejvyššího HDP na obyvatele (přepočteného dle parity kupní síly) **Lucembursko**; **Německo** jako nejvýznamnější sousední země (náležející do původní EU15) a jako země s třetí nejnižší mírou nezaměstnanosti mladých (která je zároveň velmi blízká celkové míře nezaměstnanosti v Německu); **Dánsko** jakožto země původní EU15 s tradičně nejvyšším podílem veřejných výdajů vynakládaných na vzdělávání (vyjádřených jako % HDP)⁶; **Švédsko** jakožto země s druhým nejvyšším objemem výdajů na vzdělávání, avšak zároveň výrazně vyšší mírou nezaměstnanosti mladých než Dánsko; **Velká Británie** jakožto jedna z nejvýznamnějších cílových destinací Čechů cestujících za prací do zahraničí. Pro zajímavost je do porovnání zahrnuto i **Slovensko**, k němuž má Česká republika silné historické vazby.

Na první pohled vidíme velmi vysoký podíl terciárně vzdělaných mladých zaměstnaných ve **Velké Británii**, který dokonce převyšuje podíl středoškoláků. V Británii je obvyklé, že mladí lidé po absolvování střední školy ještě pokračují v krátkém studiu a již v jednadvaceti-dvaadvaceti letech získají nižší akademický titul a teprve s ním vstupují na trh práce. Vlivem vysokého podílu předčasných odchodů ze vzdělávání je ale ve Velké Británii velký podíl osob s pouhým základním vzděláním.

Česká republika, **Slovensko**, ale také například **Německo** mají v podílu zaměstnaných s terciární úrovní vzdělání ještě co dohánět. Dřívější nastavení vzdělávacího systému, ale i trh práce přispívaly k tomu, že značná část absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou směřovala přímo nebo po prvních semestrech vysokoškolského studia na trh práce. Toto by se mělo v příštích letech výrazně změnit díky rozšiřujícím se možnostem bakalářského studia. Německo je na tom navíc hůře (oproti ČR) vzhledem k vysokému podílu osob s nejvýše základním vzděláním mezi mladými zaměstnanými, který je oproti hodnotě za Českou republiku dvojnásobný.

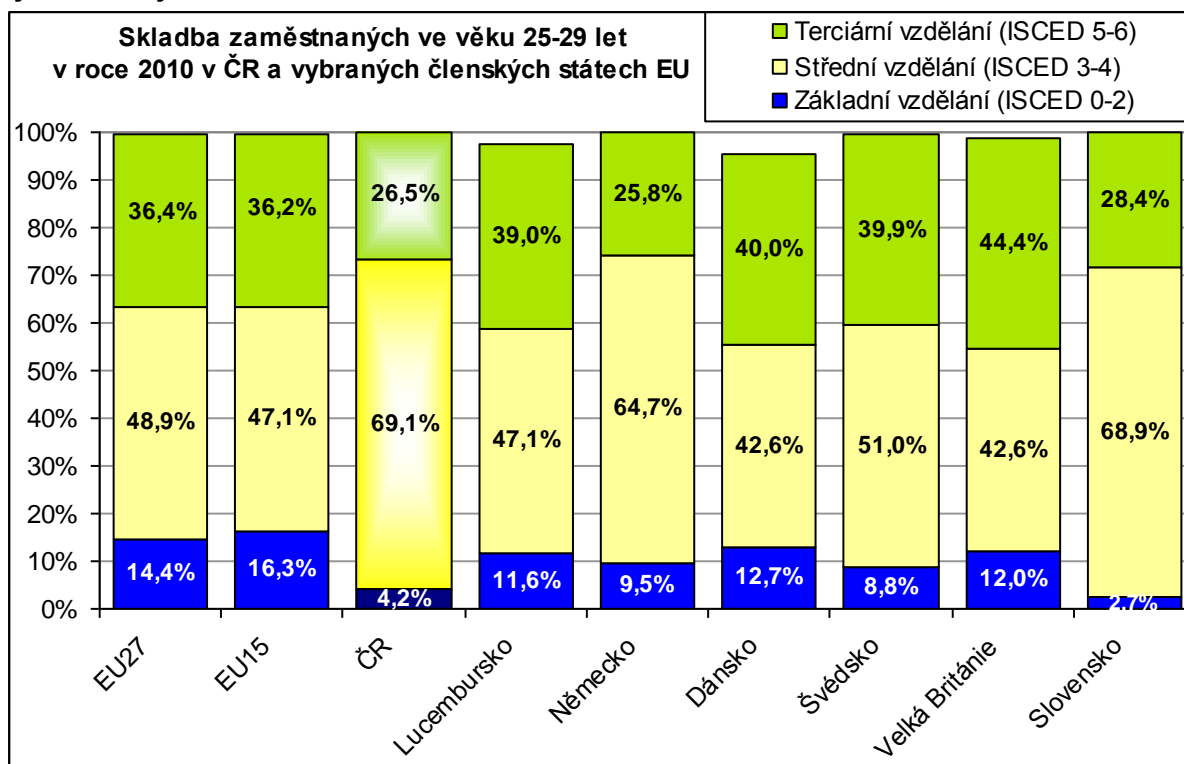
Dále si v obrázku nelze nevšimnout, že v případě **Dánska a Lucemburska** je součet procentuálních hodnot za všechny tři úrovně vzdělání nižší než 100 %. Část respondentů výběrového šetření pracovních sil neuvadla vzdělání, **procentuální vyjádření v grafu zahrnuje podíl těch, kteří uvedli příslušnou kategorii ISCED, ze všech zaměstnaných této věkové kategorie** (cílem bylo nenadhodnotit podíl jednotlivých vzdělanostních úrovní).

Z obrázku je vidět jeden **podstatný rozdíl** mezi situací v České a Slovenské republice a stavem ve vyspělejších státech Unie. Zatímco u nás jsou i mezi mladými zaměstnanými zatím stále těžištěm především středoškolsky vzdělání, v ostatních zemích je rozdělení dle vzdělání vyrovnanější, a to oběma směry – jak ve prospěch většího podílu vysokoškolsky vzdělaných, tak ale i ve prospěch skupiny zaměstnaných, kteří dosáhli nejvýše základního vzdělání. A to i v případě **Lucemburska**, které bylo do porovnání vybráno jakožto hospodářsky nejvyspělejší země. Lucembursko však dlouhodobě bojuje s velkým procentem předčasných odchodů ze vzdělávání (například kolem roku 2000 jej „předčily“ pouze státy jižní Evropy, po roce 2003 se mu podařilo držet předčasné odchody kolem 13 %), čili ve skupině 25–29letých se právě tento jev značně projevuje. Mezi roky 2008 a 2009 podíl předčasných odchodů ze vzdělávání v Lucembursku významně poklesl (viz obr. 25 v závěru této kapitoly, hodnota 7,7 %). Pokud se Lucembursku podaří udržet i v příštích letech

⁶ Dánsko 7,83 % HDP, v rámci původní EU15 následuje Švédsko 6,69 % HDP v roce 2007 (nejčerstvější dostupný údaj).

předčasné odchody na nynější nízké úrovni, určitě se to v budoucnu projeví i ve vzdělanostní struktuře mladých zaměstnaných.

Obr. 24: Vzdělanostní struktura 25–29letých zaměstnaných ve 3. čtvrtletí roku 2010, EU a vybrané státy

Pramen: Eurostat, Employment by sex, age groups and highest level of education attained (1000); výpočty NÚOV.

Zajímavé je porovnání dvou severských států, **Švédska a Dánska**. Přestože jsou v obou těchto státech předčasné odchody ze vzdělávání zhruba na stejné úrovni, liší se velmi výrazně podíl zaměstnaných mladých lidí bez vzdělání nebo jen se základním vzděláním, a to i u kategorie 25-29letých, u nichž již případný souběh vzdělávání a zaměstnání není tak výrazně ovlivněn nastavením duálního vzdělávacího systému. V posledních letech byly v Dánsku předčasné odchody ze vzdělávání mírně nižší než ve Švédsku, a to s výkyvy kolem 10% hranice. V obou zemích je míra ekonomické aktivity jednou z nejvyšších v EU. Vysvětlení pro překvapivě vysoký podíl osob se základním vzděláním mezi zaměstnanými v Dánsku oproti Švédsku (a nižší míru nezaměstnanosti mladých Dánů) tedy nelze hledat v předčasných odchodech ze vzdělávání, ale v nabídce pracovních míst. Dle názorů expertů (viz poznámka pod čarou) je **v Dánsku mnohem více pracovních míst pro mladé lidi bez vzdělání než ve Švédsku**. Ve Švédsku je naopak obvyklejší, že mladí lidé déle studují a snaží se riziko nezaměstnanosti eliminovat dosažením vyšší úrovně vzdělání – především v současnosti, kdy jejich postavení ztížila ekonomická krize. Důležitou roli hraje také **charakter pracovního trhu**, především tzv. **flexicurita** (flexibilita versus jistota zaměstnání), v poslední době velmi zmiňovaný faktor. **Dánský trh práce je pružnější, Švédský naopak poskytuje větší jistoty zaměstnancům**. Nižší míru nezaměstnanosti mladých lidí v Dánsku (jak již bylo uvedeno v poznámce k výběru zemí pro porovnání) lze vysvětlit větší ochotou zaměstnavatelů najímat i méně zkušené pracovníky, protože trh práce není vůči nim tolik ochranný, jako ve Švédsku, kde je tudíž ochota najmout mladého pracovníka nižší. Toto je spolu s nastavením aktivní politiky zaměstnanosti odůvodněním, proč je míra nezaměstnanosti mladých v Dánsku pouze dvakrát vyšší než celková, zatímco ve Švédsku třikrát (výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti jsou v Dánsku vyšší než ve Švédsku, jsou zde chápány spíše jako investice do výrobního faktoru – pracovních sil). Jen pro úplnost uveďme, že bilance dojíždění za prací do sousedících regionů ukazuje, že více dojíždějí

Švédové z pohraničí za prací do Dánska než Dánové do Švédska, protože dánský Copenhagen nabízí více pracovních příležitostí za vyšší mzdy (hypotéza, že dojíždějí-li muži za prací do sousedního regionu, zůstane na domácím trhu více pracovních míst pro ženy a mladé lidi se však v případě švédského pohraničí nepotvrdila).⁷

V **České republice i na Slovensku** je mezi mladými zaměstnanými velmi nízký podíl osob s pouze základním vzděláním. Předčasné odchody ze vzdělávání zde zatím nepředstavují vážný problém (stále jsou hluboko pod horní hranicí 10 %, kterou stanovila EU jako cíl pro snížení do roku 2020⁸), nicméně i zde je nutné věnovat dostatečné úsilí prevenci tohoto jevu. Pro oba státy platí, že šance na pracovní uplatnění se zvyšuje úměrně úrovni vzdělání a nabídka pracovních míst pro mladé lidi s pouze základním vzděláním je zde velmi nízká.

Bohužel, v tak úzké věkové kategorii **25–29 let** nejsou za ostatní členské země k dispozici počty **nezaměstnaných** v rozčlenění **dle úrovně vzdělání**, tudíž takto nelze vyčíslit ani pracovní sílu (součet počtu zaměstnaných a nezaměstnaných) a míru nezaměstnanosti osob se základním vzděláním pro takto zúženou věkovou skupinu.

Z dostupných dat Eurostatu lze vyjádřit pouze podíl mladých 25-29letých zaměstnaných se základním vzděláním v celkové pracovní síle tohoto věku (bez rozdělení dle vzdělání), který však vzhledem k podobnosti vzorce pro výpočet (rozšíření jmenovatele o nezaměstnané) dává podobné (samozřejmě vždy nižší) hodnoty a zachovává podobné vztahy, nicméně právě tyto konkrétní hodnoty mohou být zajímavé. Zatímco v EU15 je **ve věkové skupině 25–29letých podíl zaměstnaných s nejvýše základním vzděláním (ISCED 0–2) na pracovní síle tohoto věku** přes 14,3 %, v České republice a na Slovensku je několiknásobně nižší (ČR 3,9 %, Slovensko jen 2,2 % zaměstnaných bez vzdělání nebo s pouze základním vzděláním v pracovní síle 25–29letých). V ostatních evropských státech vybraných do porovnání je sice situace lepší než v průměru EU15, ale i přesto jsou podíly mladých zaměstnaných s ISCED 0–2 v pracovní síle přinejmenším dvojnásobně vyšší než u nás (Švédsko 8 %, Německo 9 %, Lucembursko a Velká Británie 11 %, Dánsko 11,5 %). Z tohoto porovnání lze vyvodit, že **pracovních příležitostí pro mladé lidi bez vzdělání je u nás výrazně méně** a i to může být důvodem, proč mladí lidé **neopouštějí vzdělávací systém před dosažením kvalifikace v takové míře**, jako je tomu jinde v Evropě.

Procento **předčasných odchodů ze vzdělávání** vyjadřuje podíl 18-24letých s nejvýše základním vzděláním, kteří opustili vzdělávací systém. V porovnání předčasných odchodů se nejlépe umístily Slovensko, Polsko, Slovinsko, Česká republika a Lucembursko, přičemž Lucembursku a Slovensku se podařilo předčasné odchody meziročně výrazně snížit. Ve Skandinávii jsou předčasné odchody rovněž relativně nízké, blíží se kýženému cíli EU (snížení pod desetiprocentní hranici). Následují střeoevropské země: Rakousko, Německo, Nizozemsko, Belgie a také Irsko, které se umístilo výrazně lépe než například Velká Británie. Ta má v evropském srovnání poměrně špatnou pozici, spolu se státy jižní Evropy, v nichž je míra předčasných odchodů nejvyšší.

Následující obr. 25 ukazuje **předčasné odchody ze vzdělávání** v jednotlivých členských státech EU, a to nejčerstvější dostupné údaje (za roky 2008 a 2009). Ty jsou vykazovány pro skupinu 18–24letých, což sice není jako východisko pro zhodnocení situace 25–29letých příliš výhodné, protože procenta předčasných odchodů pro dnešní 18-24leté jsou jiná, než svého času bývala pro 25-29leté, ale účelem studie je poskytnutí obrazu

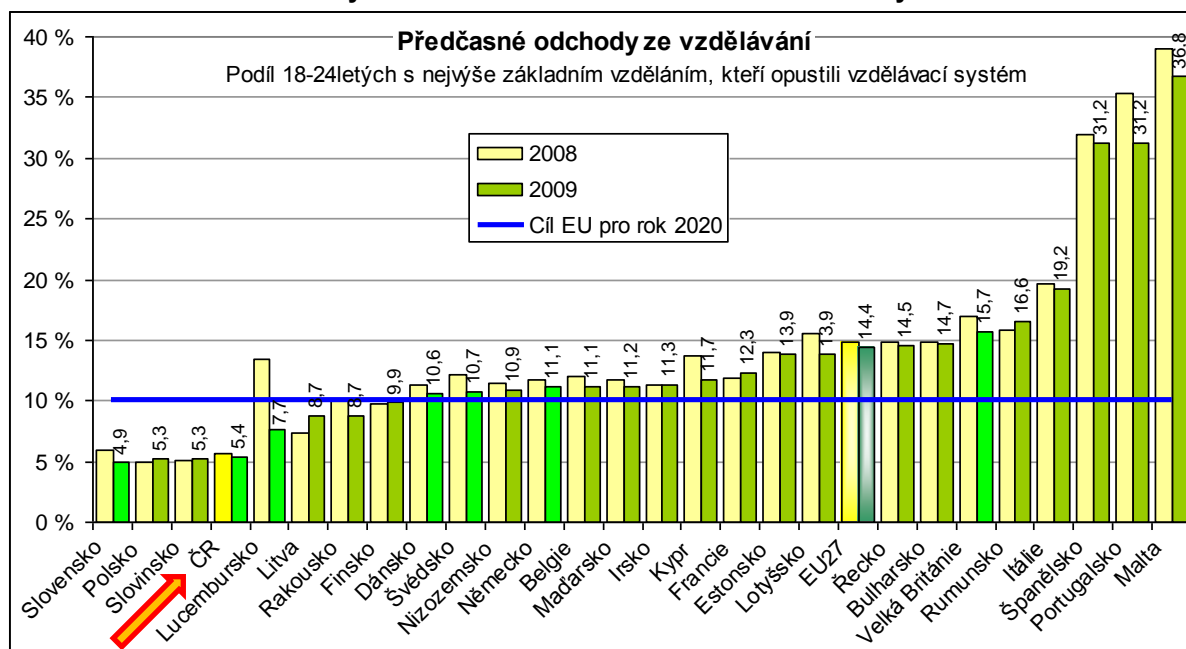
⁷ Základním pramenem informací pro porovnání Dánsko – Švédsko byla konference na téma Snižování nezaměstnanosti mladých, konaná v Marseille v říjnu 2010, v rámci setkání zástupců sítě Regional Labour Market Monitoring, v níž se aktivně zapojuje i NÚOV. Konkrétně příspěvek Jacoba Lobnera Pedersena a následná diskuse. Více o síti viz <http://www.regionallabourmarketmonitoring.net/>

Na serveru Eurostat nejsou k dispozici podrobné statistiky volných míst pro mladé, ale pouze celkem, a to jen za některé členské státy (z porovnávaných chybí pro Dánsko a Velkou Británii).

⁸ Lisabonskou strategii nahradil v roce 2010 nový strategický dokument, strategie rozvoje „EU 2020“. Soustředí se na lidský kapitál jakožto zásadní výrobní faktor pro budoucí pozici Evropy na světových trzích a na tzv. zelenou ekonomiku, která by měla být ekologičtější a zároveň více konkurenceschopná.

současné situace a monitorování možných problémů nebo výzev pro náš vzdělávací systém a kariérové poradenství.

Obr. 25: Předčasné odchody ze vzdělávání v roce 2009 a 2008 v členských státech EU

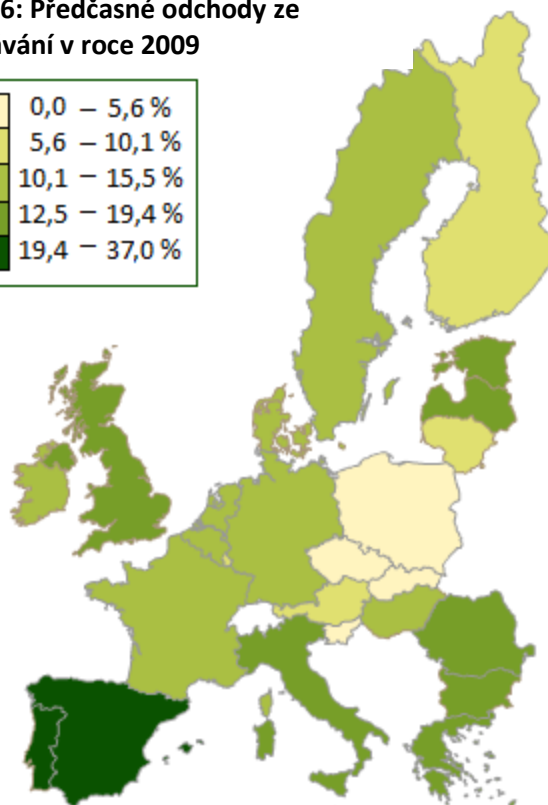
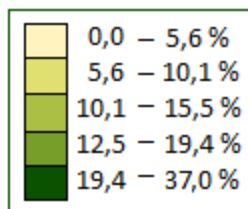
Pramen: Eurostat, Early leavers from education.

Jak již bylo zmíněno, v případě Lucemburska došlo podle uveřejněných údajů k výraznému skokovému snížení podílu předčasných odchodů ze vzdělávání z hodnot oscilujících kolem 13 % na 7,7 %, hodnota za rok 2010 ukáže, zda se nejednalo pouze o mimořádný výkyv.

V případě **dvacíti nových členských států** je situace velmi různorodá, liší se výrazně jak hodnotami podílu předčasných odchodů, tak i v tom, zda se tento podíl snížil či naopak. Balkánské státy mají míru předčasných odchodů srovnatelnou s Itálií a Řeckem, Lotyšsko a Litva jsou na tom jen o něco lépe. Naproti tomu **nové středoevropské členské státy** (Slovensko, Polsko a ČR) a s nimi Slovinsko a Litva mají naopak **předčasné odchody nejnižší v Evropě**. Porovnání diametrálně odlišné situace na Maltě a Kypru by vyžadovalo hlubší zkoumání.

S předčasnými odchody ze vzdělávání mají zdaleka největší potíže především státy **jižní Evropy** a docílit požadovaného snížení pod 10% hranici během tohoto desetiletí bude velmi obtížné, ne-li nemožné. V této souvislosti je určitě na místě

Obr. 26: Předčasné odchody ze vzdělávání v roce 2009

Pramen: CBS / Eurostat.

zmínit **příklad dobré praxe**⁹ boje s předčasnými odchody, který zavedli v **Nizozemsku** v návaznosti na požadavek jejich snížení pod 10% horní hranici. Zodpovědnost za snížení předčasných odchodů zde mají regionální koordinačně-zpravodajská centra. Školy jsou těmto centrům povinny hlásit studenty, kteří **zameškávají výuku déle než jeden měsíc** a přitom dosáhli jen základního vzdělání. Regionální centra pak těmto studentům, potenciálně ohroženým předčasným odchodem ze vzdělávání, nabídnou individuální poradenství a pomoc, a to především za účelem znovu začlenění mladého člověka zpět do vzdělávání (například pomoc s výběrem jiného oboru vzdělání nebo školy), nebo při hledání uplatnění na trhu práce. V jiných členských státech, kde také probíhá monitoring studentů opouštějících školu předčasně, jako je například **Francie**, dochází k zachycení takového případu pouze na základě toho, že v září příslušného školního roku student už nepokračuje ve studiu. Zde však šanci na navrácení takového člověka zpět do vzdělávání snižuje fakt, že od přerušení školní docházky mohla uplynout **řada měsíců** (opustil-li školu už v průběhu předchozího školního roku).

Mezi opatřeními na snížení předčasných odchodů ze vzdělávání se ve vyspělých evropských zemích objevuje posílení nabídky odborných vzdělávacích programů s vyšším podílem praktického výcviku, kdy studentům, které neláká nebo je přímo odrazuje akademický styl výuky, je umožněno získávat manuální dovednosti a realizovat se v prakticky zaměřených předmětech a oborech vzdělání (např. Nizozemsko, ale i jiné).

7. Nezaměstnanost mladých v ČR a EU

Ekonomická krize výrazně ovlivnila situaci na trhu práce ve všech evropských zemích. Zaměstnavatelé byli nuceni omezovat stavy nebo je dokonce snižovat, což většinou postihlo především osoby pracující na základě krátkodobých pracovních smluv. Rovněž tvorba nových pracovních míst byla v důsledku krize značně omezena. Hledání pracovního uplatnění bylo nejobtížnější pro mladé lidi bez předchozích zkušeností, především pokud nezískali úplnou kvalifikaci. Nejcitelnější dopad krize na nezaměstnanost lze pozorovat v hodnotách za rok 2009. Čtvrtletní údaje za rok 2010 již předznamenávají, že v řadě zemí již krize ustupuje, a některým se dokonce podařilo vypořádat se i s nezaměstnaností mladých lidí a snížit ji téměř na „předkrizovou“ úroveň.

Ve třetím čtvrtletí roku 2010 **míra nezaměstnanosti mladých** ve věku **15–24 let** vzrostla **v průměru za EU27 na 20,3 %**, což je více než dvojnásobek průměrné míry nezaměstnanosti 9,6 % souhrnně za všechny věkové skupiny (všeobecná nezaměstnanost).

Ve většině zemí se v důsledku ekonomické krize stala skupina mladých jednou z nejvíce ohrožených, a to nejen propouštěním, a bohužel se ukázalo, že mladí absolventi často prakticky nemají šanci získat své první zaměstnání.

Míra nezaměstnanosti se v jednotlivých evropských zemích výrazně liší. U mladých lidí se pohybuje od 8,6 % v Rakousku po 42,4 % ve Španělsku.

7.1 Problémy nezaměstnanosti mladých lidí a přístupy k jejímu řešení

Rakousko, Nizozemsko a Německo mají nejnižší míru nezaměstnanosti mladých lidí v rámci EU a také jejich celková míra nezaměstnanosti patří k nejnižším v Evropě. V těchto zemích je relativně vysoký podíl volných pracovních míst (Nizozemsko 1,5 % celkového počtu pracovních míst v ekonomice, Německo dokonce 2,5 %, což je z dostupných údajů vůbec nejvyšší hodnota), a proto hledání zaměstnání i na počátku kariéry není tak obtížné jako v jiných zemích, kde se podíl volných míst pohybuje okolo půl procenta. Podíl volných pracovních míst za Rakousko (tudíž ani vývoj jejich počtu) není na Eurostatu dostupný.

⁹ Konference na téma Snižování nezaměstnanosti mladých, konaná v Marseille v říjnu 2010, v rámci setkání zástupců sítě Regional Labour Market Monitoring, v níž se aktivně zapojuje i NÚOV. Konkrétně příspěvek Petera de Bruina z I & O Research a následná diskuse.

Nicméně je na místě konstatovat, že Rakousko patří mezi země s vysokou hospodářskou úrovní (měřeno dle HDP na obyvatele v PPS) a rovněž propad HDP na obyvatele v důsledku krize zde nebyl neobvykle velký, čili nízká míra nezaměstnanosti zde není překvapením.

Nizozemsko mělo po dlouhou dobu výrazně nejnižší míru nezaměstnanosti mladých v Evropě a i celkovou míru nezaměstnanosti. Rakousko jej předstihlo o jednu desetinu procentního bodu až ve třetím čtvrtletí 2010 (což je nejčerstvější údaj dostupný v době zpracování této studie). Oběma se podařilo znovu snížit míru nezaměstnanosti mladých (i celkovou), i když zatím stále převyšuje hodnoty obvyklé před nástupem krize. Jedná se o hospodářsky velmi vyspělé země, jejich HDP v paritě kupní síly přepočtený na obyvatele patří mezi nejvyšší v Evropě. Německu, které je v obrázku na třetí pozici, se dle údajů Eurostatu dokonce podařilo snížit celkovou míru nezaměstnanosti pod hodnoty obvyklé před nástupem krize a i míra nezaměstnanosti mladých za druhé i třetí čtvrtletí 2010 byla neobyčejně nízká.

Vypořádání se trhu práce s ekonomickou krizí se daří především díky aktivní politice zaměstnanosti a poměrně podrobnému monitoringu nezaměstnaných. Vlády těchto zemí v reakci na nepříznivou situaci na trhu práce zavedly v roce 2009 několik nových programů na podporu mladých lidí při hledání uplatnění na trhu práce. Těžištěm těchto opatření je především bezodkladná a cílená péče formou poradenství, směřující buď ke zprostředkování zaměstnání nebo návratu do vzdělávacího systému. Velká pozornost je v těchto zemích (Nizozemsku, Rakousku, Německu, ale také například Dánsku) věnována zjišťování profesního potenciálu uchazečů o zaměstnání a poptávky zaměstnavatelů. I zde však ekonomická krize a s ní spojené ztížení hledání prvního zaměstnání dolehla nejvíce na mladé lidi bez kvalifikace (v Nizozemsku je přibližně dvojnásobná vůči míře nezaměstnanosti mladých s kvalifikací¹⁰), což shodou okolností mělo pozitivní vliv na snížení procenta předčasných odchodů ze vzdělávání a zvýšení podílu mladých lidí, kteří řeší problém nezaměstnanosti návratem ke studiu. Tento aspekt (snaha snížit podíl předčasných odchodů ze vzdělávání) se ve spojení s nově zaváděnými programy aktivní politiky trhu práce objevuje ve většině vyspělých zemí.

Právě u mladých lidí představuje nezaměstnanost na počátku kariéry největší ohrožení a nejen že je pro ně demotivující, ale dlouhodobá nezaměstnanost v nich může vyvolat pocity vlastní zbytečnosti a vyloučení ze společnosti, což prokazatelně ovlivňuje i jejich pozdější kariérové rozhodování. Mladí lidé, kteří byli vystaveni delší nezaměstnanosti mívají později tendenci podhodnocovat vlastní schopnosti a vybírají si nižší pozice za nižší mzdu, než by odpovídaly jejich kvalifikaci.

V Nizozemsku zvolili politiku flexibilnějšího trhu práce. Nizozemští zaměstnavatelé mohou mladého člověka (do 27 let věku) najmout na základě ročního kontraktu ne třikrát, ale čtyřikrát za sebou. Mladí lidé tedy budou čelit riziku propuštění déle než tomu bylo dříve, ale jejich šance na získání zaměstnání se zvýší, protože pro podnik budou znamenat flexibilní pracovní sílu a zvýhodní je to oproti starším uchazečům (nebo lépe řečeno pomůže to vykompenzovat nedostatečnou praxi). Tato legislativní úprava má navíc omezenou platnost, čili je zřejmé, že se jedná o opatření zavedené za účelem vypořádání se s aktuální nepříznivou situací, ne o trvalé znevýhodnění mladých. Přesto je vhodné upozornit na fakt, že časově omezené kontrakty¹¹ byly již před nástupem krize v Nizozemsku obvyklé spíše u mladých lidí, protože u osob ve věku 25–49 let tvořily 14 %, u zaměstnanců nad 40 let jen 8 %. Vysoký podíl zaměstnaných na základě časově omezených smluv mezi mladými do dvaceti (57 %), resp. 15–25 let (50 %) je v Nizozemsku dán do jisté míry i vlivem duálního systému odborné přípravy. Podíl pracujících na krátkodobé kontrakty v období po nástupu krize mírně stoupá, a to jak ve skupině do 25 let (viditelně), tak velmi pozvolna i u 25–49 letých, ale zůstává stabilní u osob nad 40 let, čili z dostupných dat lze usuzovat, že je možnost najímat mladé na základě krátkodobých smluv v Nizozemsku hojně využívána.

¹⁰ Viz zmíněná konference v Marseille, říjen 2010.

¹¹ Temporary contract, neboli smlouva na dobu určitou či smlouva, jejíž platnost je ohraničena určitými kritérii (např. zástup za rodičovskou dovolenou, smlouva po dobu trvání projektu atd.).

V rámci členských států EU jsou největší podíly pracujících na základě termínovaných kontraktů v Polsku, Španělsku a Portugalsku, a to jak celkově, tak i pro jednotlivé věkové skupiny (jak mladých, tak i osob nad 40 let). Zatímco v Polsku je míra nezaměstnanosti jak mladých, tak celková nízká (a podíly osob pracujících na krátkodobé kontrakty jsou vyšší než v Nizozemsku, Španělsku a Portugalsku), pro Španělsko a Portugalsko to neplatí. Zde se naopak zdá, že většinové využívání krátkodobých pracovních smluv může naopak míru nezaměstnanosti zvyšovat. Právě příliš velký podíl prací na krátkodobé kontrakty je totiž ve **Španělsku** označován jako jedna z hlavních příčin extrémně vysoké nezaměstnanosti mladých.¹² Vysoká míra nezaměstnanosti může být totiž dána mimo jiné i tím, že mladí mají malou šanci získat **trvalé** zaměstnání. Z počátku kariéry pracují Španělé většinou na krátkodobé kontrakty, podíl mladých do 25 let pracujících na základě **krátkodobých smluv** je ve Španělsku téměř 62 %, zatímco průměr EU je 44 %. Riziko nezaměstnanosti v mladším věku je u nich tudíž vyšší. Nicméně charakter pracovních smluv pro mladé není jediným vysvětlením vysoké míry nezaměstnanosti. Kromě nejvyšší míry nezaměstnanosti mladých má Španělsko zároveň i nejvyšší míru nezaměstnanosti osob starších 25 let. Před nástupem krize patřila míra nezaměstnanosti ve Španělsku k vyšším, po nástupu ekonomické krize začala ještě výrazněji narůstat (pro obě věkové skupiny, jak do, tak nad 25 let), přičemž podíly osob pracujících na základě krátkodobých kontraktů spíše klesaly. Při pohledu na čtvrtletní hodnoty je stále patrný postupný nárůst míry nezaměstnanosti, která dle názorů expertů ještě nedosáhla svého vrcholu.

V České republice jsou termínované pracovní smlouvy méně využívány, ve skupinách nad 25 let pracuje na základě smluv na dobu určitou necelých 7 % zaměstnaných a ve skupině 15–24letých 26 %.

Zajímavé je rozdělení osob pracujících na základě krátkodobých pracovních smluv dle úrovně dosaženého vzdělání. Zaměříme-li se na skupinu středoškolsky vzdělaných (aby údaj za mladé nebyl zkreslený případným vlivem duálního systému vzdělávání), zaměstnaných na krátkodobé kontrakty, tvoří mladí (do 25 let) v EU27 35 %. Ve Španělsku, Polsku a České republice je podíl mladých v této skupině jen 25 %, čili relativně málo; naproti tomu v Nizozemsku tvoří mladí 47 % dočasně zaměstnaných středoškoláků (kolem 50 % dočasně zaměstnaných středoškoláků tvoří mladí do 25 let také ve Švédsku, Irsku, Lucembursku, Finsku a Velké Británii; v těchto zemích je však nutno posuzovat údaje z pohledu různé míry využívání krátkodobých kontraktů oproti většinově běžnějším pracovním smlouvám na dobu neurčitou).

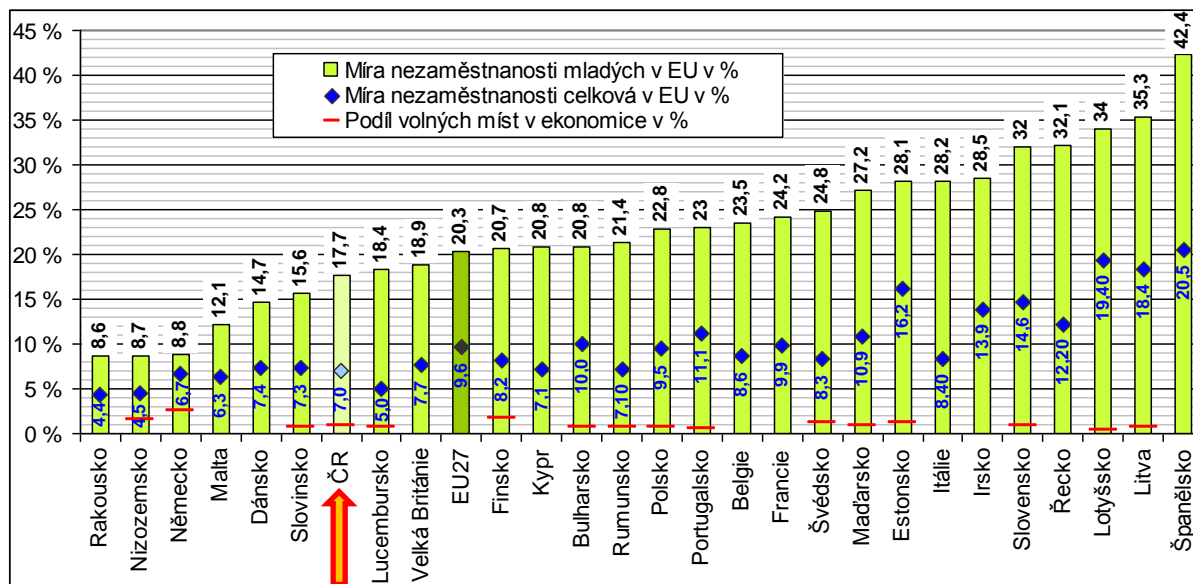
Následující obrázek ukazuje míru **nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–24 let a pro porovnání i celkovou míru nezaměstnanosti** bez ohledu na věk (kosočtverce) v členských státech EU, a to za 3. čtvrtletí 2010 (nejčerstvější údaje dostupné v době zpracování studie). Kde to bylo možné, byl obrázek doplněn o podíl volných míst v ekonomice ve sledovaném období (vodorovné linky). Členské státy Evropské unie jsou v grafu seřazeny podle velikosti míry nezaměstnanosti mladých od nejnižší, tedy 8,6 % v Rakousku po extrémně vysokou 42,4 % ve Španělsku.

Česká republika je na dobré pozici, míra nezaměstnanosti mladých 17,7 % je sedmou nejnižší a je o 2,6 procentního bodu nižší než průměr za evropskou sedmadvacítku. I z pohledu celkové míry nezaměstnanosti je situace na českém trhu práce v porovnání s většinou ostatních států Unie velice dobrá. Dopad krize na českou ekonomiku nebyl tak výrazný jako v některých jiných členských státech. Propad HDP byl nižší, než se očekávalo. Roli jistě hraje i výhodná geografická poloha, kdy těžíme z dobré ekonomické situace Německa (nejvýznamnější cílová země našeho exportu) a dalších vyspělých členských států, relativně dobrá výchozí pozice ČR - dlouhodobě klesající a zároveň velmi nízká míra nezaměstnanosti v období před nástupem ekonomické krize, kdy zaměstnavatelé pociťovali

¹² Viz článek Miguel Bernal Carrión: The Youth Labour Market in Spain; uveřejněný v antologii Larsen, Ch.–Kipper, J.–Schmid, A.: Regional Monitoring Approaches for the Reduction and the Prevention of Youth Unemployment in Europe, 2010. Rainer Hampp Verlag, München. ISBN 978-3-86618-473-2 <http://www.regionallabourmarketmonitoring.net/>

výrazný nedostatek kvalifikovaných pracovních sil, a tudíž počty propouštěných zaměstnanců po nástupu krize a omezení odbytu nebyly tak značné. Přesto však nelze situaci takto generalizovat, neboť krize způsobila, že mnozí čerství absolventi škol marně hledali zaměstnání a jak již bylo uvedeno výše, nezaměstnanost na počátku kariéry má důsledky pro budoucí kariérové rozhodování jednotlivce.

Obr. 27: Čtvrtletní údaje o nezaměstnanosti 15–24letých a celkové v členských státech EU27, doplněné o podíl volných míst v ekonomice, 3. čtvrtletí 2010

Pramen: Eurostat LFS, 3. čtvrtletí 2010 (Řecko, Itálie, Lotyšsko a Rumunsko – údaje za 2. čtvrtletí), Job Vacancy Rate (dostupná jen za některé státy), 3. čtvrtletí 2010.

Ve většině evropských zemí je míra nezaměstnanosti mladých dvakrát až 2,5krát vyšší než celková míra nezaměstnanosti.

Nejméně míra nezaměstnanosti mladých převyšuje celkovou (ať už vyjádřeno absolutně rozdílem nebo relativně podílem) v **Německu**, a to pouze o třetinu, a jak už bylo zmíněno, obě patří k nejnižším v Evropě. Německo zároveň vykazuje výrazně **nejvyšší podíl volných pracovních míst¹³ v EU** (za některé členské státy však tento údaj není k dispozici, stejně tak i souhrnný údaj za EU), a to 2,5 % (v posledních třech čtvrtletích roku 2010). Pro srovnání uveďme hodnoty za některé z ostatních členských států, například Česká republika měla podíl volných pracovních míst ve třetím čtvrtletí roku 2010 0,9 %, Lucembursko 0,7 %, Švédsko 1,2 %.

Zemí s druhou nejnižší mírou nezaměstnanosti (jak celkovou, tak mladých) je již zmíněné **Nizozemsko**, které mělo ve sledovaném období **podíl volných míst** 1,5 %, čili také relativně vysoký. Nicméně například ve **Finsku**, které má vysokou míru nezaměstnanosti mladých a ani celková míra nezaměstnanosti nepatří k nejnižším, je **podíl volných míst** vyšší než v Nizozemsku nebo České republice, a to 1,7 %, což je z dostupných hodnot hned druhá nejvyšší (po již zmíněné hodnotě za Německo). Tento rozpor napovídá, že ve Finsku nabídka volných pracovních míst výrazně neodpovídá kvalifikaci nezaměstnaných.

Více než trojnásobná oproti celkové je míra nezaměstnanosti mladých v **Lucembursku, Itálii, Rumunsku a Švédsku** a trojnásobná je v Řecku, Belgii a na Kypru; přičemž s výjimkou Řecka je v těchto zemích celková míra nezaměstnanosti pod průměrem EU. Vysoká míra nezaměstnanosti v Řecku vyplývá ze současné hospodářské situace země.

¹³ Za volná místa jsou považována pracovní místa nově vytvořená nebo taková, na něž podniky hledají pracovníky z jiných než vlastních zdrojů. Podíl volných míst je vyjádřen procentem volných míst na celkovém počtu obsazených plus volných míst.

Španělsko a pobaltské státy Litva, Lotyšsko a Estonsko mají **celkovou míru nezaměstnanosti nejvyšší v Evropě** a míra nezaměstnanosti mladých je zde v porovnání s celkovou dvojnásobná. V porovnání s ostatními členskými státy patří spíše k chudším zemím EU a celková míra nezaměstnanosti i mladých zde s nástupem krize stouply na více než trojnásobek. V případě Španělska je to obzvláště problematické, protože zde byla míra nezaměstnanosti velmi vysoká již před nástupem krize. Pobaltské státy měly naopak v období před krizí v evropském porovnání míru nezaměstnanosti spíše nižší.

Velmi vysokou míru nezaměstnanosti mladých má i **Slovensko, Irsko** a již zmíněné **Řecko**. Zatímco na Slovensku byla míra nezaměstnanosti velmi vysoká už před nástupem krize, v Irsku byla díky tehdejšímu prudkému hospodářskému růstu velmi nízká. V důsledku krize se míra nezaměstnanosti – jak celková, tak mladých – začala výrazně zvyšovat a z dostupných hodnot zatím nelze říci, zda již dosáhla svého vrcholu, nebo ještě poroste. Přestože výchozí pozice těchto zemí (na začátku roku 2008) co se týče bohatství (vyjádřeného HDP v PPS na obyvatele) nebyla vůbec srovnatelná, v míře nezaměstnanosti se v důsledku krize ocitlo Irsko na velmi podobné pozici jako Slovensko a Řecko. Přitom nárůst míry nezaměstnanosti mladých i celkové po nástupu krize byl jak v Irsku, tak na Slovensku a v Řecku velmi výrazný.

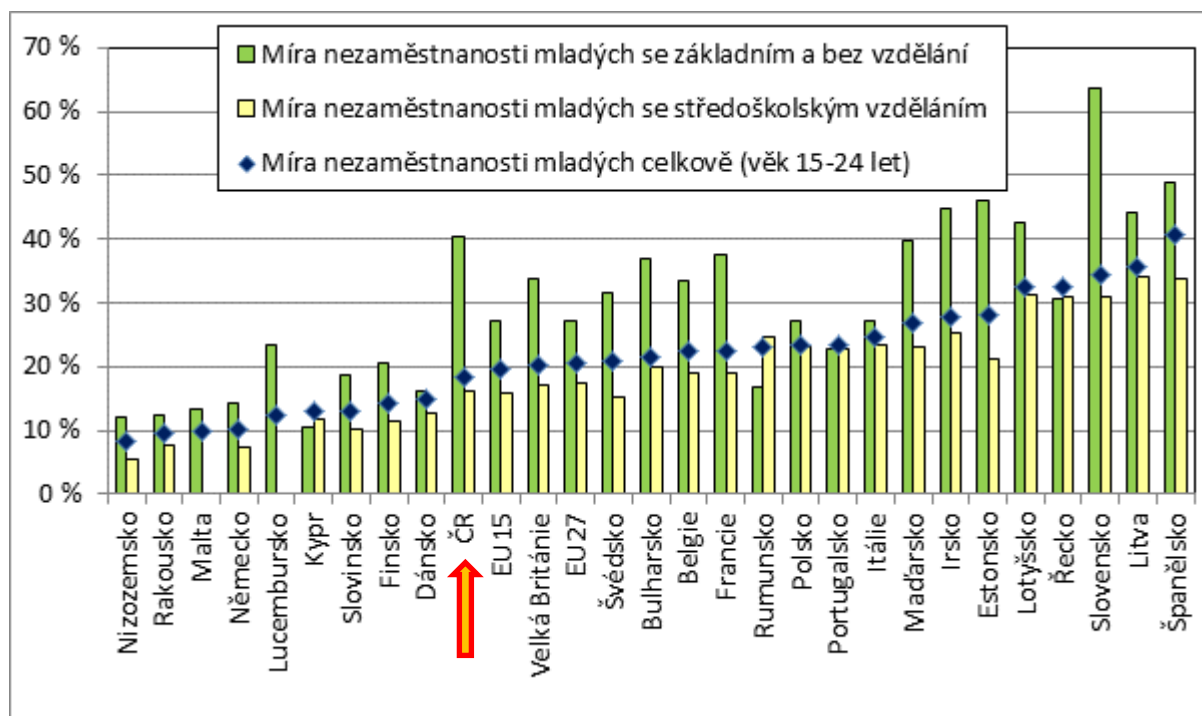
Důvody pro rozdílnost míry nezaměstnanosti napříč členskými státy lze hledat jak v odlišnosti struktury volných pracovních míst (např. Švédsko vs. Dánsko v nabídce pracovních míst pro mladé lidi bez vzdělání, kdy v Dánsku nalézají uplatnění i mladí se základním vzděláním, ale ve Švédsku je to velice obtížné), tak v charakteru pracovního trhu – ochranný versus flexibilní (opět viz příklad Dánska a Švédska v předchozí kapitole), tak samozřejmě v celkové hospodářské situaci země. V rámci jednotlivých členských států jsou také pozorovány velké regionální rozdíly, především v množství a struktuře nabízených volných pracovních míst. Dalším jevem, pozorovaným v posledních letech ve vyspělých evropských zemích je rostoucí vzdělanost žen, a to až do té míry, že v řadě zemí jsou mladé ženy vzdělanější (v průměru dosahují vyšší úrovně vzdělání) než mladí muži a zároveň v některých zemích roste nezaměstnanost mužů.

7.2 Nezaměstnanost mladých podle úrovně vzdělání

Podívejme se blíže na nezaměstnanost mladých lidí podle úrovně vzdělání, jakého dosáhli. Následující obrázek ukazuje míru nezaměstnanosti mladých lidí jak celkově, tak i pro skupinu s nejvýše základním (ISCED 0–2) a nejvýše středoškolským vzděláním (ISCED 3–4). Porovnání ukazuje, jakou šanci na nalezení uplatnění na trhu práce mají mladí lidé s pouze základním vzděláním, nebo bez vzdělání v porovnání s mladými, kteří dokončili středoškolské vzdělání. (Mladí lidé s terciárním vzděláním v obrázku nejsou uvedeni, protože jejich uplatnění na trhu práce je ve většině států lepší než u středoškoláků nebo nevzdělaných a navíc pro věkovou skupinu 15–24 letých není toto porovnávání zcela korektní vzhledem k různým délkám terciárního vzdělávání v jednotlivých zemích.)

Vyšší vzdělání většinou usnadňuje hledání pracovního uplatnění. Tento fakt je zřetelný i v obrázku, kdy až na několik výjimek (Rumunsko, Kypr a Řecko) platí, že ať je míra nezaměstnanosti mladých jakkoli vysoká, středoškolsky vzdělaní mají vyšší šanci na uplatnění než lidé bez vzdělání. V grafu nápadně vyčnívá Česká a Slovenská republika s velmi vysokými hodnotami míry nezaměstnanosti mladých se základním vzděláním v komparaci s celkovou mírou nezaměstnanosti mladých. To naznačuje, že pro mladé lidi bez středoškolského vzdělání je jen velmi obtížné najít zaměstnání nebo se jinak uplatnit na trhu práce. Trh práce má vysoké nároky na kvalifikaci uchazečů a pracovních míst pro osoby bez vzdělání je zde jen minimum. Naopak například Nizozemsko a Rakousko, kde je nejnižší nezaměstnanost v EU, má velmi nízkou míru nezaměstnanosti i v kategorii mladých bez vzdělání. Dále je zajímavé, že ve Španělsku, které trpí vysokou mírou nezaměstnanosti, není rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti mladých bez vzdělání oproti středoškolsky vzdělaným příliš vysoký. V Portugalsku, které se Španělskem sousedí, je míra nezaměstnanosti mladých bez vzdělání stejně vysoká jako středoškoláků a dokonce nižší než u terciárně vzdělaných. Takový případ je však v rámci EU spíše výjimkou.

Obr. 28: Míra nezaměstnanosti mladých ve věku 15–24 let ve třetím čtvrtletí 2010 v členských státech EU

Pramen: Eurostat LFS, 3. čtvrtletí 2010. (Za Lucembursko a Maltu není k dispozici údaj o míře nezaměstnanosti mladých se středoškolským vzděláním.)

Pro všechny členské státy EU (až na Německo) platí, že míra nezaměstnanosti lidí s nejvyšší základním vzděláním ve věku 15–24 let je vyšší než u nevzdělaných ve věku 25–49 let. Starší totiž mohou nedostatečné vzdělání kompenzovat zásobou pracovních zkušeností. Stejný princip lze vysledovat samozřejmě také u středoškolsky a terciárně vzdělaných, kde to platí pro všechny členské státy Unie (i pro Německo), a to jak v letech po nástupu krize, tak i před ní.

7.3 Dlouhodobá nezaměstnanost mladých v členských státech EU

Podívejme se blíže na podíly **dlouhodobě nezaměstnaných** (12 měsíců a déle) mezi nezaměstnanými příslušné věkové skupiny, které ukazuje následující obrázek.

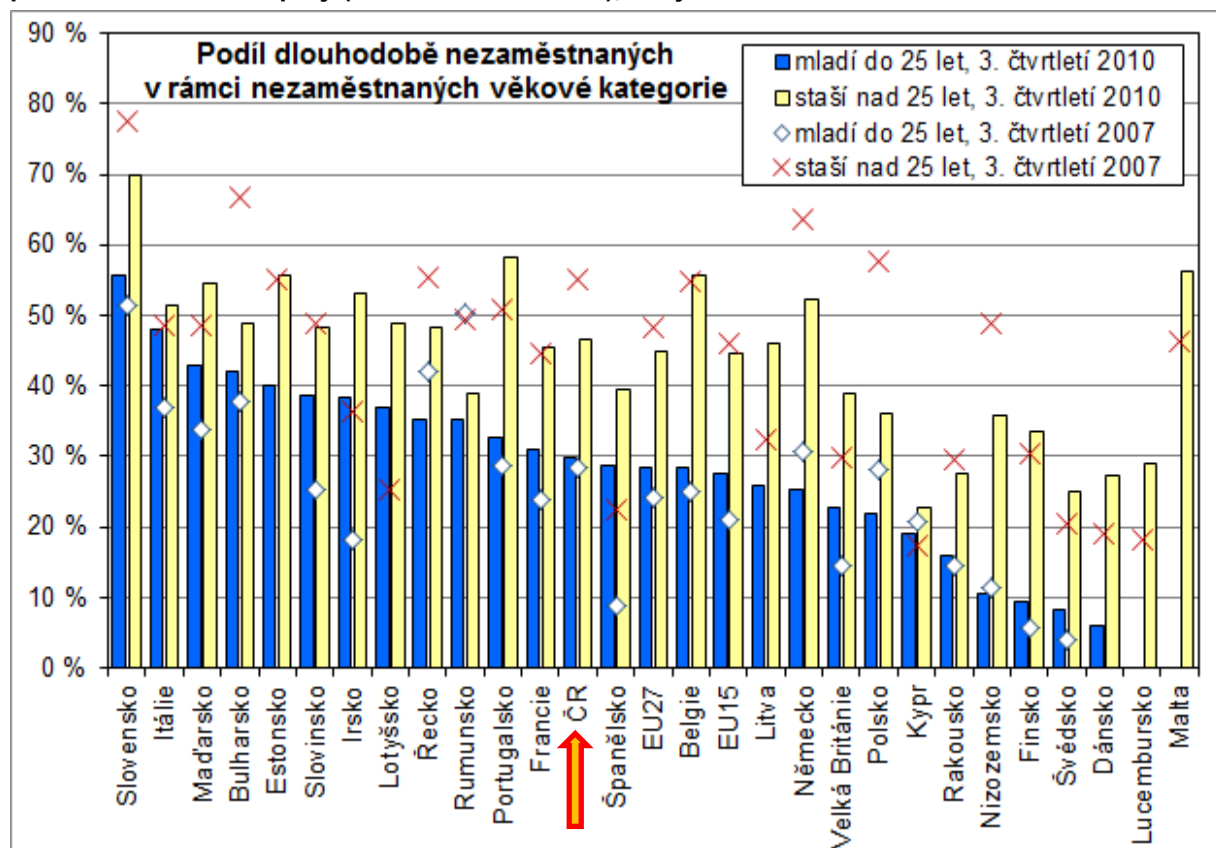
Mezi mladými nezaměstnanými je ve všech státech EU nižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných, než je tomu u skupiny nezaměstnaných nad 25 let. Rozpětí hodnot je však velmi vysoké, od nejnižšího podílu dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými zájemci o zaměstnání do 10 % v Severských zemích (Dánsko, Švédsko, Finsko) po hodnoty překračující 40 % (nejvyšší je na Slovensku, téměř 56 %). Ve Španělsku, kde je míra nezaměstnanosti mladých nejvyšší v Evropě, je podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými na úrovni průměru EU27 (čili o něco nižší než v ČR). V Nizozemsku a Rakousku, které jsou zeměmi s nejnižší mírou nezaměstnanosti, jsou i podíly dlouhodobě nezaměstnaných velmi nízké a dokládají, že v těchto zemích mají mladí lidé velmi dobrou šanci nalézt uplatnění.

Naproti tomu velmi nepříznivá je situace mladých lidí především na Slovensku, ale také v Řecku, Lotyšsku a Litvě, kde je jak velmi vysoká míra nezaměstnanosti mladých, tak také i velmi vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných.

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v EU po nástupu ekonomické krize vzrostl a až na výjimky (Rumunsko, Řecko, Polsko, Německo a Nizozemsko) i ve 3. čtvrtletí převyšuje hodnoty ze stejného čtvrtletí roku 2007. Za zmínku stojí snížení dříve vysokého podílu dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nezaměstnanými v Německu a Polsku a mírné snížení pod hodnotu z roku 2007 v Nizozemsku. U Rumunska a Řecka se jednalo o snížení

oproti dřívější velmi vysoké hodnotě. Naopak k velkému zvýšení dlouhodobé nezaměstnanosti mladých z relativně nízkých na jedny z nejvyšších hodnot došlo ve Španělsku a Irsku, k výraznému zvýšení došlo také ve Slovinsku a Velké Británii. Česká republika je s hodnotou bezmála 30% dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nezaměstnanými mírně nad průměrem EU27 (podobně na tom byla v komparaci v rámci EU v roce 2007).

Obr. 29: Podíly dlouhodobě nezaměstnaných (12 měsíců a déle) mezi nezaměstnanými příslušné věkové skupiny (15–24 let a 25–74 let), údaje za 3. čtvrtletí let 2010 a 2007

Pramen: Eurostat, LFS. Některé údaje nejsou dostupné, mj. podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými v Lucembursku a na Maltě.

8. Závěr

Ekonomická krize se velmi citelně projevila v nárůstu nezaměstnanosti, především mladých lidí. To však s sebou přineslo i pozitivní důsledky. Mladí lidé si více uvědomují důležitost vzdělání a kvalifikace pro získání povolání. Názor mladých lidí, který bylo dříve možné shrnout do myšlenky „proč trávit čas náročným studiem, když mohu vydělávat vlastní peníze“, se začíná v důsledku krize proměňovat na „raději studovat, než být nezaměstnaný“. Snížená nabídka pracovních míst pro mladé může být motivující k získání vyšší úrovně vzdělání. Dále může pomoci při prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání.

Je sice pravdou, že při pohledu na vývoj ekonomiky některých zemí lze říci, že se evropské hospodářství opět začíná vzpamatovávat z krize a nezaměstnanost bude postupně znovu klesat, avšak nelze opomenout časový faktor, kdy zatímco Evropa stagnovala nebo zažívala recesi, asijské ekonomiky v některých odvětvích výrazně posílily svou tržní pozici. Nelze očekávat, že struktura pracovních míst v Evropě bude stejná jako před krizí. Zvýší se poptávka po vysoce kvalifikovaných pracovnících a je i možné, že některé dříve potřebné profese budou ustupovat do pozadí a vzniknou zde zcela nové, v důsledku technologického pokroku a přesunu těžiště výroby směrem na východ.